

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 19

FÖRSTA KAMMAREN

1968

24 april

Debatter m. m.

	Sid.
Onsdagen den 24 april	
Svar på interpellation av herr Högström (s) ang. kommunernas kompetens såvitt avser lokalisering av enskilda företag	3
Arbetsmarknadspolitiken	5
Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.	73
Om rätt till skattefri avsättning av medel till omskolnings- och utbildningsfonder	92
Ombildning av Sveriges investeringsbank AB	96
Näringslivets kapitalförsörjning	99
Återlån från allmänna pensionsfonden	108
Om teknisk utredning av en inkomstpolitik	109
Förslag till smittskyddslag	110
Om en upplysningskampanj angående alkoholens skadeverkningar	111
Interpellationer:	
av fru Nilsson (cp) ang. villkoren för statsbidrag i samband med vistelse i semesterhem	115
av herr Möller (s) ang. resultaten av förhandlingarna vid världshandelskonferensen UNCTAD 2 i New Delhi	115
Meddelande ang. enkel fråga av herr Svanström (cp) om avskaffande av militärt arresterstraff	116

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 24 april		Sid.
Andra lagutskottets memorial nr 34, ang. överlämnande till statsutskottet av viss del av två till lagutskott hänvisade motioner	4	4
Statsutskottets utlåtande nr 63, ang. anslag i vad avser arbetsmarknad och lokaliseringsstöd m. m.	5	5
— nr 59, ang. anslag till avsättning till fonden för idrottens främjande	73	73
Bevillningsutskottets betänkande nr 27, om rätt till skattefri avsättning av medel för omskolning av personal m. m.	92	92
Bankoutskottets utlåtande nr 23, ang. ombildning av Sveriges investeringsbank AB	96	96
— nr 24, ang. näringslivets kapitalförsörjning m. m.	99	99
— nr 25, ang. återlån från allmänna pensionsfonden	108	108
— nr 26, om teknisk utredning av en inkomstpolitik	109	109
— memorial nr 27, ang. överlämnande till statsutskottet av vissa motioner	110	110
Andra lagutskottets utlåtande nr 24, ang. förslag till smittskyddslag, m. m.	110	110
Tredje lagutskottets utlåtande nr 34, om höjning av maximihastigheten för fordon med släpvagn	111	111
— nr 36, ang. visst kungörelseförfarande i mål om vattenförorening, m. m.	111	111
— nr 37, om viss översyn av reglerna för hyresgästs rätt till skadestånd	111	111
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 26, om en upplysningskampanj angående alkoholens skadeverkningar	111	111
— nr 27, om förbättrade ekonomiska villkor för diabetiker	113	113
— nr 28, om hälso- och sjukvård utomlands för svenska medborgare	113	113

Onsdagen den 24 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Ang. kommunernas kompetens såvitt avser lokalisering av enskilda företag

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet LUNDKVIST, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Högströms* (s) interpellation angående kommunernas kompetens såvitt avser lokalisering av enskilda företag, erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Högström har frågat mig när riksdagen kan vänta ett förslag till åtgärder som reglerar kommunernas kompetens på det lokaliseringspolitiska området.

Genom statsmakternas beslut år 1964 om riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik har slagits fast att det är ett riksintresse och därför väsentligen en statlig uppgift att verka för den från samhällssynpunkt lämpligaste lokaliseringen av näringslivet. I samband med 1964 års beslut uttalade statsmakterna att kommunala subventioner som syftar till att påverka enskilda företags lokalisering och utvidgning inte borde förekomma. Samtidigt förutsattes att en utredning om gränserna för kommunernas kompetens härvidlag skulle komma till stånd.

Utredningen anförtroddes kommunalrättskommittén som år 1965 fick i uppdrag att göra en översyn av den kommunala kompetensen över huvud taget. Enligt direktiven bör kommittén bl. a. söka skapa ett regelsystem som hindrar att kommunala subventioner lämnas i syfte att påverka enskilda företags lokalisering och utvidgning.

Kommunalrättskommittén — som jämsides med kompetensfrågan också

arbetar med andra utredningsuppdrag av vilka flera redan redovisats — lämnade i oktober 1967 ett delbetänkande om den kommunala kompetensen inom turistnäringen. Kommittén arbetar f. n. med återstående kompetensfrågor varvid frågan om kommunalt stöd åt näringslivet i övrigt intar en central plats. Frågorna är emellertid komplicerade och utredningsarbetet är uppenbarligen tidskrävande. Det går därför inte att f. n. göra något bestämt uttalande om när förslag från kommittén kan väntas.

Herr HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att till kommunikationsministern få framföra mitt tack för svaret på interpellationen.

Jag hade hoppats att kommunikationsministern skulle ha kunnat närmare precisera när vi kan vänta ett förslag från kommunalrättskommittén i detta sammanhang. Bakgrunden till min interpellation var ju ett mycket uppmärksammat lokaliseringsfall i mitt eget län, Västernorrlands län. Jag får säga — vilket också underströks i interpellationen — att om man inte här kommer fram till klara kompetensregler, löper de små kommunerna risken att komma i kläm när det gäller lokalisering av ny företagsamhet. Det är nämligen ingen tvekan om att de stora kommunerna och de som har det gott ställt också har de största möjligheterna att få nya företag. Dessutom är det väl klart att det på det kommunala planet förekommer en verksamhet som tar sig uttryck i att man vid sidan av de vanliga verksamhetsformerna bildar kommunala bolag och stiftelser för att tillgodose de lokaliseringspolitiska önskemålen. Det är därför som jag — och därvidlag torde jag inte vara ensam — är rädd för att

Ang. kommunernas kompetens såvitt avser lokalisering av enskilda företag

vi kommer att få bekymmer om detta fortsätter. Vidare har väl företagen möjlighet att utnyttja detta förhållande. Jag vill inte påstå att man gör det i någon större utsträckning, men det är mycket troligt att man använder denna möjlighet.

Jag vill därför till sist uttala min förhoppning om att kommunikationsministern skall kunna påverka kommunalrättskommittén så att den ganska snart kommer fram med sitt förslag. Det står i svaret att av de frågor som kommittén nu sysslar med är återstående kompetensfrågor, »varvid frågan om kommunalt stöd åt näringslivet i övrigt intar en central plats». Frågan är då om inte det spørsmål som jag tagit upp i min interpellation om det kommunala stödet vid lokaliseringsobjekten också hör intimt ihop med den kompetensfråga som nu sysselsätter kommunalrättskommittén. Följaktligen borde man, herr talman, pressa fram förslaget snarast möjligt. Jag tror att det ur många synpunkter är ytterst angeläget att vi får klara kompetensregler på det här området.

Jag ber att än en gång till kommunikationsministern få framföra mitt tack.

Herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Naturligtvis är just den fråga som herr Högström har berört den som kommunalrättskommittén i detta sammanhang har anledning att syssla alldeles särskilt med. Men den är också svår att skapa bestämmelser och regler för. I varje fall har jag, då jag varit i kontakt med dem som sysslar med utredningsarbetet, funnit att man inte har kommit så långt på den punkten ännu, att jag vågar ställa i utsikt någon tidpunkt när ett förslag kan föreligga.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag vill bara med anledning av denna interpellationsdebatt säga några få ord. Jag delar herr Högströms uppfattning att det om möjligt

bör bli klara kompetensregler för kommunerna om vad de i lokaliseringssammanhang har rättighet till eller inte. Men jag kan inte dela den uppfattningen att många mindre kommuner kommer i kläm om det inte skulle bli vidgade möjligheter för kommunerna att bedriva lokaliseringspolitik och starta en viss form av affärsrörelse, som inte bör förekomma.

Det har hänt mycket i kommunerna på detta område utanför gällande kompetensregler. Det har i många fall varit ganska olyckligt för de kommuner som har gett sig in på att investera pengar i tvivelaktiga industriföretag.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades motionerna nr 883 och 884 till jordbruksutskottet, motionerna nr 885 och 886 till konstitutionsutskottet, motionerna nr 887—896 till lagutskott, motionerna nr 897—901 till konstitutionsutskottet samt motionerna nr 902 och 903 till bevillningsutskottet.

Vid föredragning av motionen nr 904 hänvisades densamma, såvitt den avsåge anvisande av anslag, till statsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Föredrogos och hänvisades motionerna nr 905—935 till bevillningsutskottet, motionen nr 936 till statsutskottet samt motionerna nr 937 och 938 till bankoutskottet.

Föredrogos andra lagutskottets memorial nr 34, angående överlämnande till statsutskottet av viss del av två till lagutskott hänvisade motioner.

Beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i förevarande memorial hemställt.

Ang. arbetsmarknadspolitiken

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1968/69 i vad avser arbetsmarknad och lokaliseringsstöd m. m. jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1, enligt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1968,

dels berett riksdagen tillfälle att avgiva yttrande med anledning av vad departementschefen i statsrådsprotokollet anfört angående arbetsmarknadspolitikens mål och medel m. m.,

dels föreslagit riksdagen att

1) godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändringar att tillämpas från och med den 1 juli 1968

a) av grunderna för flyttningsbidrag,

b) av grunderna för näringshjälp och bidrag till anskaffning av motorfordon för handikappade,

2) medgiva, att Kungl. Maj:t finge bemyndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1968/69 besluta om avskrivning av lånefordran, uppkommen inom arbetsmarknadsverket, till belopp icke överstigande 3 000 kronor, beträffande vilken antingen omständigheterna gäve vid handen att vederbörande icke kunde betala sin skuld och enligt styrelsens bedömande ingen eller ringa möjlighet föreläge att i fram-

tiden taga ut betalning eller också åtgärder för att bevaka och driva in fordringen bedömdes förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning, att åtgärderna icke vore ekonomiskt lönande, allt under förutsättning att sådana åtgärder ändå icke ansåges påkallade av andra än ekonomiska förhållanden,

3) medgiva, att beslut om bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade under budgetåret 1968/69 finge meddelas intill ett belopp av 25 000 000 kronor,

4) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om ökning av den under 3) upptagna ramen under budgetåret 1968/69,

5) besluta, att ramen för lokaliseringsslån under den femåriga försöksperioden skulle vidgas till 750 000 000 kronor,

6) för budgetåret 1968/69 anvisa

A) på driftbudgeten under elfte huvudtiteln

a) till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 18 875 000 kronor,

b) till Arbetsmarknadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 6 295 000 kronor,

c) till Arbetsförmedlingen: Avlöningar ett förslagsanslag av 91 000 000 kronor,

d) till Arbetsförmedlingen: Omkostnader ett förslagsanslag av 26 130 000 kronor,

e) till Allmänna beredskapsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 415 000 000 kronor, varav förslagsvis 140 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen,

f) till Särskilda beredskapsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 320 000 000 kronor, varav förslagsvis 50 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen,

g) till Förläggningsbyggnader m. m. ett förslagsanslag av 22 700 000 kronor,

h) till Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrädsverksamhet ett reservationsanslag av 1 000 kronor,

Ang. arbetsmarknadspolitiken

i) till Omskolning m. m. ett förslagsanslag av 350 000 000 kronor,

j) till Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade ett förslagsanslag av 25 000 000 kronor,

k) till Bidrag till driften av verkstäder för handikappade ett förslagsanslag av 40 000 000 kronor,

l) till Lokaliseringsbidrag ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor,

m) till Särskilda stödåtgärder i glesbygder ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor, samt

B) på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd

till Lokaliseringslån ett investeringsanslag av 200 000 000 kronor,

7) bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1968/69 bevilja lokaliseringsslån med högre belopp än som anvisats under anslaget.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 4, av herr Werner, och II: 7, av herr Hermansson m. fl., vari, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t förorda, att varje länsarbetsnämnd snarast skulle låta göra en inventering av arbetslösheten bland kvinnor,

dels de likalydande motionerna I: 5, av herr Werner, och II: 8, av fru Ryding m. fl., vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om föranstaltande av en skyndsam översyn av arkivarbetarnas anställnings- och löneförhållanden samt vidtagande av åtgärder i enlighet med i dessa motioner angiven riktning, samt att jämväl initiativ skulle tagas till åtgärder i syfte att utöka antalet arkivarbetsplatser, främst inom de kommunala institutionerna,

dels de likalydande motionerna I: 41, av herr Johan Olsson m. fl., och II: 57, av herr Eriksson i Bäckmora m. fl., vari anhållits, att riksdagen måtte uttala, att byggandet av enskilda vägar i ökad om-

fattning borde ske som statskommunala beredskapsarbeten,

dels de likalydande motionerna I: 58, av herrar Dahlberg och Tage Johansson, samt II: 87, av fröken Sandell och herr Bengtsson i Landskrona, vari yrkats, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära en allsidig utredning av de problem, som sammanhängde med startandet och driften av verkstäder för handikappade,

dels de likalydande motionerna I: 59, av herr Johan Olsson m. fl., och II: 85, av herr Andersson i Örebro m. fl.,

dels de likalydande motionerna I: 162, av herr Karl-Erik Eriksson, och II: 214, av herr Andersson i Örebro och herr Larsson i Umeå,

dels motionen II: 219, av fru Marklund m. fl., vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta uttala sig för genomförandet av ett enhetligt huvudmannaskap genom landstingskommunerna för de skyddade verkstäderna och övrig till dem knuten verksamhet och att riksdagen i anledning härav i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om utarbetandet av erforderliga anvisningar; samt att jämväl frågan om lämpligt centralt organ sorterande under arbetsmarknadsstyrelsen för planering av produktionsinriktning och marknadsföring för de skyddade verkstäderna skulle prövas,

dels de likalydande motionerna I: 229, av herr Högström m. fl., och II: 294, av herr Sundelin m. fl.,

dels de likalydande motionerna I: 232, av herr Johan Olsson m. fl., och II: 283, av herr Eriksson i Bäckmora m. fl., vari hemställts, att riksdagen, för att ett ökat vägbyggande skulle komma till stånd, måtte uttala, att vägar i ökad utsträckning borde byggas som beredskapsarbeten i enlighet med vad i motionerna anförts,

dels de likalydande motionerna I: 233, av herr Johan Olsson m. fl., samt II: 293, av herrar Sjönell och Dahlgren, vari anhållits, att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag skulle kunna utgå

Ang. arbetsmarknadspolitiken

till kommuner, som i form av statskommunala beredskapsarbeten eller på andra godtagbara sätt uppförde lokaler för hantverks-, industri- och serviceföretag i syfte att främja sysselsättning och lokal service,

dels de likalydande motionerna I: 234, av fröken *Stenberg m. fl.*, samt II: 291, av herr *Nilsson* i Agnäs och herr *Petersson*,

dels de likalydande motionerna I: 237, av herr *Österdahl*, samt II: 285, av herr *Gustafsson* i Stenkyrka och herr *Franzén* i Träkumla, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle uttala, att nyetablering av företag och utveckling av redan befintligt näringsliv på Gotland — liksom turist- och fritidsnäringarna — borde stödjas med lån och bidrag som om länet inginge i stödområdet,

dels de likalydande motionerna I: 321, av herrar *Torsten Andersson* och *Nils Nilsson*, samt II: 418, av herr *Johansson* i Växjö och herr *Gustavsson* i Alvesta,

dels de likalydande motionerna I: 325, av herr *Dahlén m. fl.*, och II: 427, av herr *Wedén m. fl.*, vari föreslagits,

A) att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t begära

1) förslag om försöksverksamhet med statsbidrag till företagsutbildning i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer,

2) översyn av inkomstprövningsreglerna beträffande grundbidraget för omskolning i syfte att underlätta för de kvinnor, som så önskade, att erhålla yrkesinriktad utbildning,

3) översyn av reglerna för flyttningsbidrag vid anställning på annan ort, med innebörden att sådant flyttningsbidrag även kunde utgå till nytutexaminerade, som ej kunde få lämplig anställning på studie- eller hemorten,

4) ändring av bestämmelserna för halvskyddad sysselsättning med innebörden, för det första, att sådan sysselsättning i framtiden skulle omfatta även äldre arbetskraft och personer

som visserligen icke vore handikappade, men vilkas arbetsplacering i öppna marknaden ändå på grund av nedsatt arbetsförmåga bedömdes vara särskilt svår samt, för det andra, att halvskyddad sysselsättning skulle kunna anordnas också inom kommunal tjänst och i företag med mindre än fem anställda,

5) att, i den mån det vore möjligt att öka placeringen i halvskyddad verksamhet på det sätt som i motionerna anförts, intill 10 miljoner kronor av anslaget för särskilda beredskapsarbeten borde kunna användas för att utvidga den halvskyddade verksamheten,

6) förslag om utvidgad arbetsmarknadsforskning i syfte bland annat att giva underlag för tillförlitligare arbetskraftsprognoser för olika yrken,

B) att riksdagen skulle anslå medel till inrättande av 30 tjänster som inspektörer inom yrkesvägledning och arbetsvård och därför till Arbetsförmedlingen: Avlöningar anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 1 050 000 kronor höjt förslagsanslag av 92 050 000 kronor,

dels de likalydande motionerna I: 330, av herr *Holmberg m. fl.*, och II: 407, av herr *Bohman m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla,

att KSA-utredningen måtte få i uppdrag att undersöka möjligheterna och formerna för ett system varigenom även icke avtalsbunden arbetskraft kunde erhålla avgångsbidrag,

att arbetsmarknadsutredningens och arbetsmarknadsstyrelsens förslag rörande ökad företagsutbildning måtte förverkligas, och

att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna genom särskild expertis måtte bli föremål för en ingående analys i syfte att klarlägga deras effekt och effektivitet i relation till kostnaderna och de samhällsekonomiska verkningarna,

dels de likalydande motionerna I: 334, av fru *Landberg* och fröken *Mattson*, samt II: 410, av fru *Ekendahl m. fl.*, vari anhållits, att grundbidrag för om-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

skolning m. m. måtte utgå oberoende av makes inkomst,

dels de likalydande motionerna I: 336, av herr *Nils Theodor Larsson m. fl.*, och II: 409, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle medgiva, att det statliga ekonomiska företagsstödet i lokaliseringpolitiskt syfte finge i högre grad än nu vore fallet inriktas på de sysselsättningssvaga områdena i östra Götaland,

dels de likalydande motionerna I: 337, av herr *Ake Larsson m. fl.*, och II: 422, av fru *Lindberg m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 338, av herr *Lidgard*, och II: 420, av fru *Kristensson*,

dels de likalydande motionerna I: 339, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 430, av herr *Wiklund* i Stockholm *m. fl.*, vari föreslagits, att Kungl. Maj:ts blivande fullmakt att utfärda föreskrifter om bidrag till kostnaderna för grupplivförsäkring till personer, som genomginge arbetsprövning eller arbetsträning, skulle utsträckas till att omfatta även sådana handikappade personer som sysselsattes med hemarbete för hemarbetscentrals eller materialdepås räkning eller i övrigt för annans räkning utförde hemarbete, som ur grupplivförsäkringssynpunkt kunde anses göra dem jämförbara med dem som arbetade i s. k. skyddad verkstad,

dels de likalydande motionerna I: 341, av herr *Schött*, och II: 421, av herr *Krönmark*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att Gotland och Öland samt Kalmar läns fastland med undantag av Kalmar och Nybro kommunblock skulle ingå i det lokaliseringpolitiska stödområdet,

dels de likalydande motionerna I: 343, av herr *Österdahl m. fl.*, och II: 413, av herr *Gustafsson* i Skellefteå *m. fl.*, vari anhölls, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att arbetsmarknadsstyrelsen erhöle bemyndigande att besluta om beredskapsarbeten i tätorter på glesbygden avseende ny-, till- eller ombyggnad

av industribyggnader, turistanläggningar samt hotell och pensionat enligt i motionerna angivna riktlinjer,

dels de likalydande motionerna I: 397, av herr *Ottosson m. fl.*, och II: 583, av herr *Turesson*,

dels motionen II: 419, av herrar *Kellgren* och *Lindkvist*,

dels de likalydande motionerna I: 459, av herr *Eric Carlsson*, och II: 576, av herr *Jonasson*, vari hemstälts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala nödvändigheten av att medel för ytterligare beredskapsarbeten ställdes till förfogande för vägbyggnader i Värmlands län,

dels de likalydande motionerna I: 464, av herr *Wikberg*, samt II: 579, av herr *Larsson* i Norderön och herr *Jönsson* i Ingemarsgården, vari yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

a) att lokaliseringstödet inom norra stödområdets inland måtte förhöjas i enlighet med vad i motionerna anförts, samt

b) att en befattningshavare för handläggning av lokaliseringsbefrämjande uppgifter enligt vad i motionerna anförts måtte placeras vid länsarbetsnämnden i Jämtlands län,

dels de likalydande motionerna I: 550, av herr *Bengtson*, och II: 704, av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att den nuvarande låginkomstutredningen kompletterades med parlamentariker i enlighet med vad i motionerna anförts,

dels de likalydande motionerna I: 551, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 718, av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte

1) besluta, att förstärkt lokaliseringspolitik skulle kunna tillämpas i glesbygdsområden med stora sysselsättningsosvårigheter, innebärande förhöjt lokaliseringsbidrag och ett sammanlagt lokaliseringstöd upp till 100 procent av investeringskostnaden samt utvidgning av lokaliseringstödet till att gälla

Ang. arbetsmarknadspolitiken

även rörelsekapital och till att omfatta även servicenäringar, i enlighet med vad i motionerna anförts,

2) anvisa för budgetåret 1968/69 ett förslagsanslag av 150 000 kronor att användas för anställning av två arbetsmarknadskonsulenter hos arbetsmarknadsstyrelsen med speciella uppgifter för glesbygderna i enlighet med motionerna,

3) medgiva, att som objekt för beredskapsarbeten finge användas naturvårdsarbeten och upprustningsarbeten i glesbygderna i enlighet med motionernas syfte,

4) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt tillsättande av en parlamentarisk utredning om glesbygdsfrågorna med uppgift

a) att, så skyndsamt att förslag kunde föreläggas nästa års riksdag, pröva de i motionerna för glesbygderna angivna frågorna om

1. särskild riskfond för företag,

2. särskilt gynnsamma avskrivningsregler för företag,

3. arbetsmarknadspolitisk yrkesutbildning av företagare,

4. särskilt ekonomiskt stöd för naturvårdsuppgifter, samt

b) att snarast möjligt lägga fram förslag till en långsiktslösning med sådana åtgärder, att glesbygdsbefolkningen bereddes möjligheter till en tillfredsställande service på grundval av ett så långt möjligt förstärkt näringsliv i glesbygderna och därutöver i nödvändig utsträckning ett kompletterande stöd från samhället,

dels de likalydande motionerna I: 553, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 717, av herr *Hedlund m. fl.*, vari anhöllits, att riksdagen måtte

1) besluta, att anslaget till Lokaliseringsbidrag för budgetåret 1968/69 skulle uppföras som förslagsanslag,

2) anvisa under kapitalbudgeten till Lokaliseringslån för budgetåret 1968/69 ett investeringsanslag av 300 miljoner kronor,

3) besluta, att ramen för lokaliseringsstödet under den femåriga försöksperioden skulle vidgas till 1 500 miljoner kronor, varav 1 200 miljoner kronor skulle utgöra lokaliseringsslån och 300 miljoner kronor lokaliseringsbidrag,

4) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid den aviserade utredningen om lokaliseringsstödet utformning förslag skyndsamt måtte utarbetas och föreläggas 1969 års riksdag angående sådana grunder för lokaliseringspolitiken, att stöd enligt de för norra stödområdet gällande principerna kunde utgå även i andra områden i landet, vilka hade i stort sett samma sysselsättningsproblem och näringslivsförhållanden som norra stödområdet,

dels de likalydande motionerna I: 560, av herrar *Fälldin* och *Sundin*, samt II: 727, av herr *Nilsson* i Tvärålund *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle medgiva, att lokaliseringsstöd i form av lån till rörelsekapital finge utgå i enlighet med i motionerna anförda riktlinjer,

dels de likalydande motionerna I: 561, av herr *Fälldin m. fl.*, och II: 702, av herr *Dahlgren m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen — i syfte att bereda sysselsättning för friställd och undersysselsatt äldre arbetskraft i glesbygderna — i sin skrivelse till Kungl. Maj:t i anledning av vad departementschefen anförde om arbetsmarknadspolitiken skulle anhålla,

att såsom beredskapsarbete måtte bedrivas dels landskapsvårdsarbeten, dels skogsarbeten, såsom röjning, gallring och gödsling, dels byggnadsarbeten m. m. vid jordbruk, samt

att småbruk i vissa fall måtte utgöra arbetsplats för halvskyddad sysselsättning,

dels de likalydande motionerna I: 565, av herr *Holmberg m. fl.*, och II: 699, av herr *Bohman m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 566, av herrar *Paul Jansson* och *Erik*

Ang. arbetsmarknadspolitiken

Olsson, samt *II: 698*, av herr *Blomkvist m. fl.*, vari hemställt,

1) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att arbetsmarknadsstyrelsen bemyndigades att inom ramen för anslaget Särskilda beredskapsarbeten m. m. under elfte huvudtiteln för budgetåret 1968/69 bestrida kostnader för vidgad social-kurativ verksamhet vid industriella beredskapsarbeten,

2) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att arbetsmarknadsstyrelsen finge bemyndigas att inom ramen för anslaget Anordnande och drift av skyddade verkstäder samt inom ramen för anslaget Särskilda beredskapsarbeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1968/69 bestrida kostnader för viss tillfälligt anställd planerings- och produktionsteknisk expertis,

3) att arbetsmarknadsstyrelsen vad gällde halvskyddad sysselsättning inom anslaget Bidrag till driften av verkstäder för handikappade under elfte huvudtiteln för budgetåret 1968/69 måtte bemyndigas vidga begreppet företagare till att gälla även statlig och kommunal förvaltning,

dels de likalydande motionerna I: 568, av herr *Lidgard*, och *II: 736*, av herr *Wennerfors m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att Stockholms skärgård måtte ingå i det lokaliseringpolitiska stödområdet samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, om sådan tillämpning av bestämmelserna för lokaliseringstöd, att gemensamhetsanläggningar för turiständamål kunde komma i åtnjutande av stöd,

dels de likalydande motionerna I: 571, av herrar *Yngve Nilsson* och *Arvidson*, samt *II: 726*, av herr *Nilsson* i Bästekille och fru *Sundberg*, vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Österlen måtte ingå i det lokaliseringpolitiska stödområdet,

dels de likalydande motionerna I: 576, av herr *Erik Olsson*, och *II: 733*, av herr *Trana*, vari föreslagits, att riks-

dagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om en skyndsam översyn av den skyddade verksamhetens förutsättningar i enlighet med vad som anförts i motionerna, samt att därvid även statsbidragsbestämmelsernas utformning måtte prövas med hänsyn till storleken av de kommunala huvudmännens styrkta nettoförlustkostnader,

dels de likalydande motionerna I: 580, av herr *Stefanson*, och *II: 711*, av herr *Gustafsson* i Skellefteå *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle besluta, att ramen för lokaliseringslån under den femåriga försöksperioden skulle vidgas till 900 miljoner kronor,

dels de likalydande motionerna I: 581, av herr *Strandberg*, samt *II: 728*, av herr *Nordgren* och herr *Nilsson* i Agnäs, vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anvisa erforderliga lokaliseringsmedel till projekt som tryggade sysselsättningen i Norrlands glesbygdsområden och att, med hänsyn till att investeringsfonden, Norrlandsfonden och statliga lokaliseringstöd i första hand främjat kustregionen, ärenden rörande glesbygden skulle behandlas likvärdigt för att inhämta den rådande eftersläpningen,

dels de likalydande motionerna I: 582, av herrar *Strandberg* och *Yngve Nilsson*, samt *II: 730*, av herr *Petersson m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt utreda och för riksdagen framlägga förslag om vilka åtgärder som borde vidtagas för att befolkningen i landets glesbygder skulle på ett rättvist sätt få del av det stigande välståndet och erbjudas en tillfredsställande social och kulturell service, varvid särskilt borde beaktas

a) kommunikationsproblemen i bygder där järnvägen lagts ned,

b) utformningen av fritidsbebyggelsen och dess sanitära problem,

c) ordnande av skolskjutsar och inackorderingshem för studerande barn från glesbygder,

Ang. arbetsmarknadspolitiken

d) möjligheter att tillfredsställande ordna åldringsvården i kommuner med hög genomsnittsålder,

e) möjligheter att genom ekonomiskt lönsamma åtgärder bibehålla det svenska odlingslandskapet även i de trakter där traditionell jordbruksdrift icke längre bedreves,

dels motionen II: 700, av herr *Börjesson* i Falköping och herr *Gomér*,

dels de likalydande motionerna I: 583, av herr *Svanström* och II: 701, av herr *Dahlgren*, vari hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att en aktiv lokaliseringspolitik enligt de grunder, som tillämpats främst inom det s. k. norra stödområdet, finge utnyttjas för främjande av näringslivets utveckling i Kalmar län och att länet i nämnda avseende finge betecknas som ett försöksområde för en mera omfattande aktiv lokaliseringspolitik i södra Sverige,

dels de likalydande motionerna I: 584, av herr *Svanström*, samt II: 708, av herr *Gomér* och herr *Börjesson* i Falköping, vari föreslagits, att riksdagen skulle medgiva, att näringshjälp i form av bidrag eller räntefritt lån finge utgå till handikappad med maximalt 15 000 kronor,

dels de likalydande motionerna I: 585, av herr *Sveningsson*, samt II: 696, av herr *Bengtson* i Solna och herr *Krönmark*, vari yrkats, att riksdagen skulle besluta, att av det föreslagna anslaget till beredskapsarbeten, 415 miljoner kronor, avräkna 175 miljoner kronor mot automobilskattemedel,

dels de likalydande motionerna I: 588, av herr *Österdahl*, och II: 737, av herr *Westberg*, vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att vid inlösen av egnahem i samband med flyttning av arbetsmarknadsskäl inlösenpriset måtte fastställas efter värdering av fastigheten,

dels de likalydande motionerna I: 589, av herr *Österdahl m. fl.*, samt II: 712, av herr *Gustafsson* i Stenkyrka och herr *Franzén* i Träkumla, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till

Kungl. Maj:t måtte begära, att de av regeringen föreslagna försöksvis insatta åtgärderna för att lösa glesbygdernas problem finge samordnas, samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Gotland finge utgöra ett av de kommunblock, som skulle bli va föremål för ifrågavarande försöksverksamhet,

dels ock de likalydande motionerna I: 739, av herr *Johan Olsson m. fl.*, och II: 926, av herr *Elmstedt m. fl.*

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1. beträffande ett utrednings- och prognosorgan, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 229 och II: 294,

2. beträffande en analys av arbetsmarknadsåtgärderna, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 330 och II: 407, såvitt nu vore i fråga,

3. beträffande utvidgad arbetsmarknadsforskning, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 325 och II: 427, såvitt nu vore i fråga,

4. beträffande förmedling av arbetsobjekt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 59 och II: 85,

5. beträffande inventering av arbetslöshet bland kvinnor, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 4 och II: 7, såvitt nu vore i fråga,

6. beträffande åtgärder för tjänstemän, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 321 och II: 418,

7. att riksdagen som yttrande med anledning av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1968 anført angående arbetsmarknadspolitiken mål och medel m. m. måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet yttrat därom i de delar som ej behandlats under 1—6,

8. beträffande försvarsbeställningar, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 565 och II: 699 i vad de avsåge

a) användning av andra anslag än anslaget till Allmänna beredskapsarbeten m. m.,

b) skrivelse till Kungl. Maj:t,

Ang. arbetsmarknadspolitiken

9. beträffande naturvårdsarbeten, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 551 och II: 718 samt I: 561 och II: 702, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

10. beträffande industribyggnader m. m., att riksdagen måtte avslå motionerna I: 233 och II: 293 samt I: 343 och II: 413,

11. beträffande upprustning i glesbygder, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 551 och II: 718, såvitt nu vore i fråga,

12. beträffande skogsarbeten och vissa byggnadsarbeten på jordbruk, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 561 och II: 702, såvitt nu vore i fråga,

13. beträffande beredskapsarbete i skogsbruket, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 162 och II: 214,

14. beträffande vägarbeten, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 41 och II: 57, I: 232 och II: 283, I: 459 och II: 576 samt I: 585 och II: 696,

15. beträffande renovering i Gamla stan i Stockholm, att riksdagen måtte avslå motionen II: 419,

16. beträffande medel för social-kurativ verksamhet och viss expertis, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 566 och II: 698, såvitt nu vore i fråga,

17. beträffande flyttningsbidrag till nyutbildade, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 325 och II: 427, såvitt nu vore i fråga,

18. beträffande inlösenbeloppet för eignahem, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 588 och II: 737,

19. beträffande arkivarbete, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 5 och II: 8,

20. beträffande näringshjälpens maximitelopp, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 584 och II: 708,

21. beträffande företagsutbildning, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 325 och II: 427 samt I: 330 och II: 407, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

22. beträffande nedre åldersgränsen för omskolning m. m., att riksdagen måtte avslå motionerna I: 337 och II: 422,

23. beträffande studiemedel, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 338 och II: 420,

24. beträffande stöd till handikappade vid vidareutbildning, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 234 och II: 291,

25. beträffande inkomstprövning, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 325 och II: 427 samt I: 334 och II: 410, de två förstnämnda såvitt nu vore i fråga,

26. beträffande verkstäder för skyddad sysselsättning m. m., att riksdagen med bifall till motionerna I: 58 och II: 87 och i anledning av motionerna II: 219 samt I: 576 och II: 733 måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

27. beträffande grupplivförsäkring, att riksdagen i anledning av motionerna I: 339 och II: 430 måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

28. beträffande halvskyddad sysselsättning för äldre m. fl., att riksdagen måtte avslå motionerna I: 325 och II: 427, såvitt nu vore i fråga,

29. beträffande halvskyddad sysselsättning på småbruk, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 561 och II: 702, såvitt nu vore i fråga,

30. beträffande halvskyddad sysselsättning inom kommunal tjänst, att riksdagen i anledning av motionerna I: 325 och II: 427 samt I: 566 och II: 698, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

31. beträffande halvskyddad sysselsättning inom statlig tjänst, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 566 och II: 698, såvitt nu vore i fråga,

32. beträffande företag med mindre än fem anställda, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 325 och II: 427 samt II: 700, de två förstnämnda såvitt nu vore i fråga,

33. beträffande viss medelsanvändning, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 325 och II: 427, såvitt nu vore i fråga,

34. beträffande utredning om av-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

gångsbidrag, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 330 och II: 407, såvitt nu vore i fråga,

35. beträffande låginkomstutredningen, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 550 och II: 704,

36. beträffande förhöjt lokaliseringsbidrag och lokaliseringsstöd intill 100 procent av investeringskostnaden, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 551 och II: 718, såvitt nu vore i fråga,

37. beträffande ökat lokaliseringsstöd i vissa glesbygdsområden m. m., att riksdagen måtte avslå motionerna I: 551 och II: 718, I: 464 och II: 579 samt I: 581 och II: 728, de två förstnämnda såvitt nu vore i fråga,

38. beträffande lokaliseringsstödet geografiska avgränsning, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 553 och II: 717, I: 568 och II: 736, I: 237 och II: 285, I: 336 och II: 409, I: 341 och II: 421, I: 571 och II: 726 samt I: 583 och II: 701, de fyra förstnämnda såvitt nu vore i fråga,

39. beträffande rörelsekapital som stödunderlag, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 551 och II: 718 samt I: 560 och II: 727, de två förstnämnda såvitt nu vore i fråga,

40. beträffande gemensamhetsanläggningar för turiständamål, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 397 och II: 583 samt I: 568 och II: 736, de två sistnämnda såvitt nu vore i fråga,

41. beträffande lokaliseringsstöd till servicenäringar, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 551 och II: 718, såvitt nu vore i fråga,

42. beträffande utredning om glesbygdsfrågorna, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 551 och II: 718 samt I: 582 och II: 730, de två förstnämnda såvitt nu vore i fråga,

43. beträffande samordning av glesbygdsåtgärder m. m., att riksdagen måtte avslå motionerna I: 589 och II: 712,

44. beträffande forskning och viss samordning m. m., att riksdagen måtte avslå motionerna I: 739 och II: 926,

45. att riksdagen måtte godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändringar att tillämpas från och med den 1 juli 1968

a) av grunderna för flyttningsbidrag,

b) av grunderna för näringshjälp och bidrag till anskaffning av motorfordon för handikappade,

46. att riksdagen måtte medgiva, att Kungl. Maj:t finge bemyndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1968/69 besluta om avskrivning av lånefordran, uppkommen inom arbetsmarknadsverket, till belopp icke överstigande 3 000 kronor, beträffande vilken antingen omständigheterna gäve vid handen att vederbörande icke kunde betala sin skuld och enligt styrelsens bedömande ingen eller ringa möjlighet föreläge att i framtiden taga ut betalning eller också åtgärder för att bevaka och driva in fordringen bedömdes förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning, att åtgärderna icke vore ekonomiskt lönande, allt under förutsättning att sådana åtgärder ändå icke ansåges påkallade av andra än ekonomiska förhållanden,

47. att riksdagen måtte medgiva, att beslut om bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade under budgetåret 1968/69 finge meddelas intill ett belopp av 25 000 000 kronor,

48. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om ökning av den under 46 upptagna ramen under budgetåret 1968/69,

49. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 553 och II: 717 samt I: 580 och II: 711, de två förstnämnda motionerna såvitt avsåge ramen för stödet, måtte besluta, att ramen för lokaliseringslån under den femåriga försöksperioden skulle vidgas till 750 000 000 kronor,

50. att riksdagen för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln måtte anvisa

a) till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 18 875 000 kronor,

Ang. arbetsmarknadspolitiken

b) till Arbetsmarknadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 6 295 000 kronor,

c) till Arbetsförmedlingen: Omkostnader ett förslagsanslag av 26 130 000 kronor,

d) till Allmänna beredskapsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 415 000 000 kronor, varav förslagsvis 140 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen,

e) till Särskilda beredskapsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 320 000 000 kronor, varav förslagsvis 50 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen,

f) till Förlägningsbyggnader m. m. ett förslagsanslag av 22 700 000 kronor,

g) till Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet ett reservationsanslag av 1 000 kronor,

h) till Omskolning m. m. ett förslagsanslag av 350 000 000 kronor,

i) till Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade ett förslagsanslag av 25 000 000 kronor,

j) till Bidrag till driften av verkstäder för handikappade ett förslagsanslag av 40 000 000 kronor,

k) till Särskilda stödåtgärder i glesbygder ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor,

51. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 325 och II: 427, såvitt nu vore i fråga, till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln måtte anvisa ett förslagsanslag av 91 000 000 kronor,

52. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 551 och II: 718 i vad avsåge medelsanvisning,

53. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 553 och II: 717, såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1968/69 måtte anvisa

a) till Lokaliseringsbidrag på driftbudgeten under elfte huvudtiteln ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor,

b) till Lokaliseringslån på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 200 000 000 kronor,

54. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1968/69 bevilja lokaliseringslån med högre belopp än som anvisats under anslaget,

55. att riksdagen måtte avslå i detta sammanhang behandlade motioner till den del de ej blivit under 1—54 särskilt berörda eller behandlats i annat utskottsutlåtande.

Reservationer hade avgivits, utom av annan,

1) beträffande en *analys av arbetsmarknadsåtgärderna*, av herrar *Virgin* (h), *Kajser* (h), *Schött* (h) och *Turesson* (h) samt fröken *Ljungberg* (h), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, beträffande en *analys av arbetsmarknadsåtgärderna*, att riksdagen med bifall till motionerna I: 330 och II: 407, såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

2) beträffande *naturvårdsarbeten*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Turesson* (h), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärälund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som reservationen visade, samt att utskottet bort under 9 hemställa, beträffande *naturvårdsarbeten*, att riksdagen i anledning av motionerna I: 551 och II: 718 samt I: 561 och II: 702, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

3) beträffande *industribyggnader m. m.*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärälund (cp), vilka

Ang. arbetsmarknadspolitiken

ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den ändrade lydelse, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 10 hemställa, beträffande industribyggnader m. m., att riksdagen i anledning av motionerna I: 233 och II: 293 samt I: 343 och II: 413 måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförts;

4) beträffande *upprustning i glesbygder*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den avfattning, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 11 hemställa, beträffande upprustning i glesbygder, att riksdagen i anledning av motionerna I: 551 och II: 718, såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförts;

5) beträffande *skogsarbeten och vissa byggnadsarbeten på jordbruk*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort lyda så, som reservationen visade, samt att utskottet bort under 12 hemställa, beträffande skogsarbeten och vissa byggnadsarbeten på jordbruk, att riksdagen i anledning av motionerna I: 561 och II: 702, såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförts;

6) beträffande *vägarbeten*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort

under 14 hemställa, beträffande vägarbeten, att riksdagen med bifall till motionerna I: 41 och II: 57 samt i anledning av motionerna I: 232 och II: 283, I: 459 och II: 576 samt I: 585 och II: 696 måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförts;

7) beträffande *flyttningsbidrag till nyutbildade*, av herrar *Per Jacobsson* (fp), *Edström* (fp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp) och *Källstad* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den ändrade lydelse, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 17 hemställa, beträffande flyttningsbidrag till nyutbildade, att riksdagen måtte bifalla motionerna I: 325 och II: 427, såvitt nu vore i fråga;

8) beträffande *näringshjälpsens maximibelopp*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 20 hemställa, beträffande näringshjälpsens maximibelopp, att riksdagen med bifall till motionerna I: 584 och II: 708, måtte medgiva, att maximibeloppet för bidrag eller räntefritt lån finge höjas till 15 000 kronor;

9) beträffande *företagsutbildning*, av herrar *Virgin* (h), *Kaijser* (h), *Per Jacobsson* (fp), *Edström* (fp) och *Schött* (h), fru *Elvy Olsson* (cp) herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Turesson* (h), *Gustafsson* i Skellefteå (fp) och *Källstad* (fp), fröken *Ljungberg* (h) samt herr *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den ändrade avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under 21 hemställa, beträffande företagsutbildning, att riksdagen med bifall till motionerna I: 325 och II: 427 samt I: 330 och II: 407, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl.

Ang. arbetsmarknadspolitik

Maj:t till känna vad reservanterna anförde;

10) beträffande *inkomstprövning*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 25 hemställa, beträffande inkomstprövning, att riksdagen med bifall till motionerna I: 325 och II: 427, såvitt nu vore i fråga, samt i anledning av motionerna I: 334 och II: 410 måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde;

11) beträffande *halvskyddad sysselsättning för äldre m. fl.*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 28 hemställa, beträffande halvskyddad sysselsättning för äldre m. fl., att riksdagen med bifall till motionerna I: 325 och II: 427, såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde;

12) beträffande *halvskyddad sysselsättning på småbruk*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den avfattning, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 29 hemställa, beträffande halvskyddad sysselsättning på småbruk, att riksdagen med bifall till motionerna I: 561 och II: 702 måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde;

13) beträffande *utredning om avgångsbidrag*, av herrar *Virgin* (h), *Kaij-*

ser (h), *Schött* (h) och *Turesson* (h) samt fröken *Ljungberg* (h), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, som reservationen visade, samt att utskottet bort under 34 hemställa, beträffande utredning om avgångsbidrag, att riksdagen med bifall till motionerna I: 330 och II: 407, såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde;

14) beträffande *låginkomstutredningen*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 35 hemställa, beträffande låginkomstutredningen, att riksdagen med bifall till motionerna I: 550 och II: 704 måtte begära, att utredningen kompletterades med parlamentariker enligt vad i motionerna anfördes;

15) beträffande *ökat lokaliseringsstöd i vissa glesbygdsområden m. m.*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 37 hemställa, beträffande ökat lokaliseringsstöd i vissa glesbygdsområden m. m., att riksdagen i anledning av motionerna I: 551 och II: 718, I: 464 och II: 579 samt I: 581 och II: 728, de två förstnämnda såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde;

16) beträffande *lokaliseringsstödet geografiska avgränsning*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå

(fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 38 hemställa, beträffande lokaliseringstödet's geografiska avgränsning, att riksdagen med bifall till motionerna I: 553 och II: 717 samt i anledning av motionerna I: 568 och II: 736, I: 237 och II: 285, I: 336 och II: 409, I: 341 och II: 421, I: 571 och II: 726 samt I: 583 och II: 701, de fyra förstnämnda såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförts;

17) beträffande *rörelsekapital som stödunderlag*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som reservationen visade, samt att utskottet bort under 39 hemställa, beträffande rörelsekapital med stödunderlag, att riksdagen med bifall till motionerna I: 551 och II: 718 samt I: 560 och II: 727, de två förstnämnda såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförts;

18) beträffande *lokaliseringstöd till servicenärningar*, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 41 hemställa, beträffande lokaliseringstöd till servicenärningar, att riksdagen med bifall till motionerna I: 551 och II: 718, såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförts;

19) beträffande *utredning om glesbygdfrågorna*, av herrar *Virgin* (h),

Ang. arbetsmarknadspolitiken

Kaijser (h), *Per Jacobsson* (fp), *Edström* (fp) och *Schött* (h), fru *Elvy Olsson* (cp), herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Turesson* (h), *Gustafsson* i Skellefteå (fp) och *Källstad* (fp), fröken *Ljungberg* (h) samt herr *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 42 hemställa, beträffande utredning av glesbygdfrågorna, att riksdagen med bifall till motionerna I: 551 och II: 718 samt i anledning av motionerna I: 582 och II: 730, de två förstnämnda såvitt nu vore i fråga, måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförts;

20) beträffande *ramar för lokaliseringslån och lokaliseringsbidrag* under den femåriga försöksperioden

a) av herrar *Per Jacobsson* (fp), *Edström* (fp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp) och *Källstad* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, som reservationen visade, samt att utskottet bort under 49 hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 553 och II: 717 samt med bifall till motionerna I: 580 och II: 711, de två förstnämnda motionerna såvitt avsåge ramen för stödet, måtte besluta, att ramen för lokaliseringsslån under den femåriga försöksperioden skulle vidgas till 900 000 000 kronor;

b) av fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp) och *Nilsson* i Tvärålund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den avfattning, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 49 hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 580 och II: 711 samt med bifall till motionerna I: 553 och II: 717, de två sistnämnda motionerna såvitt avsåge ramen för stödet,

Ang. arbetsmarknadspolitiken

måtte besluta, att ramen för stödet skulle vidgas till 1 500 miljoner kronor, varav 1 200 miljoner kronor skulle avse lokaliseringsslån och 300 miljoner kronor lokaliseringsbidrag;

21) beträffande *medelsanvisning för tjänster inom yrkesvägledning och arbetsvård*, av herrar *Per Jacobsson* (fp), *Edström* (fp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp) och *Källstad* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som reservationen visade, samt att utskottet bort under 51 hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 325 och II: 427, såvitt nu vore i fråga, till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln måtte anvisa ett förslagsanslag av 92 050 000 kronor;

22) beträffande *medelsanvisning för konsulenter i glesbygdsfrågor*, av fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp) och *Nilsson* i Tvärälund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 52 hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 551 och II: 718, såvitt nu vore i fråga, till Glesbygds-konsulenter för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln måtte anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor;

23) beträffande *medelsanvisning för lokaliseringsbidrag och lokaliseringsslån*, av fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp) och *Nilsson* i Tvärälund (cp), vilka, under förutsättning av bifall till reservationen 20 b, ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under 53 hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 553 och II: 717, såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1968/69 måtte anvisa

a) till Lokaliseringsbidrag på driftbudgeten under elfte huvudtiteln ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor,

b) till Lokaliseringsslån på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 300 000 000 kronor;

24) av herr *Schött* (h), som dock ej antytt sin mening.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Statsutskottets utlåtande nr 63 som vi nu behandlar berör mycket allvarliga problem i vårt samhälle. Vi har nu den svåraste arbetslösheten under hela efterkrigstiden. Situationen är värre än vad den allmänna statistiken talar om. Statistiken vill ange arbetslöshetssiffrorna till mellan 50 000 och 60 000 för hela landet, men då räknar man bort de arbetslösa som är på beredskapsarbeten och under omskolning. I verkligheten är det mer än 100 000 människor som saknar ordinarie arbete. Över 10 000 ungdomar är arbetslösa.

Företagsnedläggelser och andra driftsinskränkningar har under de senaste åren fått väsentligt ökad omfattning. Strukturutvecklingen medför givetvis alltid att vissa företag måste läggas ned, men förhållandet kan också härledas från andra orsaker.

Före 1965 varslade 100 företag per år om nedläggelse. I fjol fick 200 företag läggas ned, och man väntar samma siffra för det här året, trots herr Strängs optimistiska uttalande i går.

Nedläggningarna har alltså i absoluta tal fördubblats, och det betyder *otrygghet* för människorna. Orsakerna till det uppkomna läget är naturligtvis delvis den allmänna konjunkturendämpning som skett i Europa. Men regeringen kan inte undandra sig ansvaret för att ha bedrivit en politik, som också måste räknas som en orsak till det läge vi har.

Om lokaliseringspolitiken, vilken centerpartiet länge har hävdad nödvändigheten av, satts in i ett tidigare skede så hade otvivelaktigt dagens förhållanden

Ang. arbetsmarknadspolitik

kunnat vara bättre. Regeringens ekonomiska politik, som jag här inte närmare skall gå in på, är också en mycket betydande orsak till det svåra läget. Det nyttar emellertid föga att söka »syndaböcker» även om de finns i kanslihuset. Solidariteten kräver nu att vi på ett så enigt sätt som möjligt söker råda bot på missförhållandena.

När det gäller arbetsmarknadspolitik bör åtgärder för den aktuella situationen vidtagas kraftfullt och målmedvetet. Jag konstaterar också med tillfredsställelse att från samtliga partier redovisas i betydande grad överensstämmelse i uppfattningen om dessa åtgärder.

Beträffande de förebyggande åtgärderna, och dit räknar jag naturligtvis lokaliseringspolitiken, finns det beklagligtvis inte samma överensstämmelse mellan uppfattningarna.

Herr talman! Jag övergår nu till att tala något om de olika reservationer där vårt parti är med. Det är först reservation nr 2 där vi på ett kraftfullare sätt än utskottet velat understryka angelägenheten av en nära samordning mellan naturvårdspolitik och jordbrukspolitiken, vilket vi anser bör beaktas även i fråga om hör berörda arbetsmarknadspolitiska insatser.

Att landskapet bevaras är ett intresse särskilt för turistnäringen, och vi menar att ett särskilt ekonomiskt stöd från samhällets sida på sikt torde vara nödvändigt när det gäller naturvårdssubventioner i glesbygdsområdena. Detta bör emellertid prövas i annat sammanhang.

Men i det aktuella läget så bör naturvårdsarbeten kunna bedrivas som särskilda beredskapsarbeten. Vi har i det hänseendet hemställt om en skrivelse från riksdagen till Kungl. Maj:t.

I reservation nr 3, som behandlar industribyggnader m. m., anser vi att de nuvarande bestämmelserna för det lokaliseringspolitiska stödet behöver vidgas. Vi föreslår i likhet med motionspar från folkpartiet och centerpartiet, att statsbidrag må kunna utgå till

kommuner som i form av statskommunala beredskapsarbeten eller på andra godtagbara sätt uppför lokaler för hantverks-, industri- och serviceföretag.

Viss släktskap med reservation nr 2 har reservation nr 4, som tar fasta på ett motionsförslag från centerpartiet, att upprustningsarbeten i glesbygderna, särskilt i turistnäringens intresse, skall kunna ske som beredskapsarbete.

Inom stora delar av våra glesbygdsområden är skogsbruket alltför ryggraden för näringslivet och kommer väl att så förbli. Därför anser vi att röjnings- och gallringsarbeten även i fortsättningen borde vara meningsfulla som objekt för beredskapsarbetsanslag. Även möjligheterna till skogsgödsling som beredskapsarbete borde prövas. Kompletterande insatser, oftast av begränsad natur, när det gäller byggnadsbeståndet eller av annan grundförbättrande natur för småbruk inom dessa områden skulle i många fall skapa förutsättningar för en annan driftsinriktning, som är mera anpassad till marknadens behov. Dessa insatser borde också då kunna komma i fråga som beredskapsarbeten. Därigenom skulle en mera meningsfull verksamhet för många människor intill pensionsåldern kunna skapas. Vi tar upp dessa tankegångar i reservation nr 5.

I reservation nr 6 berör vi frågan om beredskapsarbeten på våra vägar. Frågan har väckts i ett antal motioner från vårt parti och i ett motionspar också från högerpartiet. Vi har föreslagit att en ökad andel av beredskapsarbeten skulle utgöras av vägarbeten. Arbetsmarknadspolitiska insatser i form av vägarbeten är en samhällsekonomiskt viktig investering, anser vi. Behovet av förbättringar och nybyggnader inom det *enskilda* vägnätet har påtalats i ett av dessa motionspar, och vi yrkar på att sådant byggande skall få ske i en ökad omfattning som statskommunalt beredskapsarbete.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i sin *petita* föreslagit att i fråga om näringshjälp till handikappade maximibe-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

loppet i form av bidrag eller räntefritt lån skall höjas från nuvarande 12 000 kronor till 15 000 kronor. Förslaget har motiverats med att den allmänna kostnadsutvecklingen och de ökade kraven i fråga om standard och maskinell utrustning av lokaler m. m. fordrar allt större tillgång till kapital för grundande av egen rörelse. Tillräckligt ekonomiskt stöd, särskilt i initialskedet, kan vara av avgörande betydelse för företagets lönsamhet och därmed också för den handikappades och hans familjs framtida försörjning. Vi har i reservation nr 8 gått på detta motionsyrkande, som alltså innebär att maximibeloppet skall höjas från 12 000 kronor till 15 000 kronor.

I punkten 29 i hemställan, som gäller halvskyddad sysselsättning på småbruk, har vi tillsammans med folkpartiet avgett reservation nr 12, som grundar sig på ett motionspar från centerpartiet. Det har där yrkats att småbruk i vissa fall må utgöra arbetsplats för halvskyddad sysselsättning. Yrkandet tar sikte på de regioner där jordbruksstöd inte kan erhållas och på äldre personer som kan stå endast till den lokala arbetsmarknadens förfogande.

Vår nuvarande arbetsmarknad kan i vissa fall inte erbjuda lokalt bunden arbetskraft sysselsättning, och det gäller ofta i glesbygderna. Under dessa förhållanden saknar det krav, som nu finns, betydelse, nämligen att den som erhåller det särskilda kontanta stödet för äldre arbetskraft skall stå till arbetsmarknadens förfogande. Det bör enligt vår mening vara till fördel såväl för det allmänna som för den som söker kontant stöd om vederbörande får möjlighet att välja mellan att lämna jordbruket och erhålla det stöd han då är berättigad till eller behålla jordbruket, som beräknas ge en del av försörjningen, och i stället erhålla ett reducerat kontant stöd. De här valmöjligheterna bör ges också andra än jordbrukare, förslagsvis innehavare av en liten

lanthandel med låg avkastning — för att bara ta ett exempel.

Ett sådant här speciellt stöd, avsett att efter individuell prövning medges i glesbygder som i stort sett saknar lokal arbetsmarknad, skulle kunna utgå i form av bidrag till skyddad sysselsättning i enlighet med vad som föreslås i motionerna eller i form av reducerat kontantstöd. Vi anser att formerna för detta bör prövas av Kungl. Maj:t, och vi hemställer att förslag i frågan skall underställas nästa års riksdag.

I linje med centerns allmänna målsättning när det gäller jämlikhetsfrågorna i samhället har en motion avgivits, som berör den låginkomstutredning som tillsattes vid årsskiftet 1965—1966. Denna utredning, som skall kartlägga låginkomstgruppernas problem, består av en särskilt tillkallad sakkunnig, som i sin tur biträds av experter från de stora arbetsmarknadsorganisationerna. Utredningen har så sent som i mars månad lagt fram en delrapport, och man avser av allt att döma att presentera delbetänkanden under åren 1968, 1969 och 1970.

Det är angeläget, anser vi, att pröva olika åtgärder som kan medverka till en lösning av låginkomstgruppernas problem. Vi finner det därför önskvärt att låginkomstutredningen redan nu kompletteras med parlamentariska ledamöter för utredning beträffande former för förbättring av låginkomstgruppernas ställning. Därför tillstyrker vi, i reservation nr 14, motionsyrkandet på denna punkt.

Vissa drag framträder klart i bilden av den svenska glesbygdens nuläge och utveckling. Bristen på arbetstillfällen och den på många håll pågående försämringen av enskild och offentlig service är ett exempel härpå som ofta har ventilerats i denna kammare. Ett annat är den process som pågår och som innebär en fortskridande kapitalförstoring i byggnader och andra investeringar i realkapital samt en förslum-

ning av kulturlandskapet. Med hänsyn till den lokala befolkningens standard och servicebehov tycker vi inom centern att det är angeläget att snabbt sätta in kraftiga åtgärder i glesbygderna för att skapa trygga levnadsförhållanden för de människor som skall arbeta och bo inom dessa områden. Solidariteten kräver att standardstegringen även kommer de människor till del, vilka genom sitt arbete inom dessa områden bidrar till vårt samlade västånd.

Också från andra synpunkter är det en riksangelägenhet att näringsliv och service upprätthålles i glesbygderna. De bostäder, skolor och andra byggnader, kommunikationer och sanitära anordningar m. m., vari investeringar nedlagts, bör självfallet inte stå outnyttjade eller vanvårdade — samtidigt som bristen på sådant realkapital kan skapa stora svårigheter och köproblem i orter som utsatts för överkoncentration. Det bör också vara av intresse inte enbart för lokalbefolkningen att kulturlandskapet vårdas väl i stället för att präglas av förfall och vanvård.

Vi har i riksdagsmotioner tidigare krävt åtgärder som syftar till förbättring av glesbygdsbefolkningens service. Vi återkommer i år med en stort upplagd partimotion, i vilken vi tar upp en hel del av de problem som här kommer i fråga och i vilken vi också föreslår konkret vad vi skulle kunna göra för att äntligen få andra förhållanden till stånd. I motionspar från centerpartiet föreslås t. ex. att det totala lokaliseringstödet bör kunna få utgöra 100 procent i områden med extremt hög arbetslöshet och låg inkomstnivå, företrädesvis då i det norrländska inlandet.

Även i andra motioner från centerpartiet har det framförts förslag som syftar till en ökad differentiering av stödet i avsikt att genom ett generösare stöd stimulera etablering och utbyggnad av industriföretag i främst det norrländska inlandet.

Huvudregeln i 1964 års riksdagsbeslut i det här avseendet är att lån och

Ang. arbetsmarknadspolitiken

bidrag skall kunna lämnas upp till två tredjedelar av det nödvändiga startkapitalet för anskaffning av maskiner och byggnader. Det finns enligt bestämmelserna vissa möjligheter att differentiera stödet med hänsyn till näringslivets sammansättning inom olika delar av stödområdet. Den tillsatta lokaliseringstudredningen har ju att pröva bl. a. denna fråga.

Just mot bakgrund av detta liksom med hänsyn till andra omständigheter beträffande lokaliseringstödet när det gäller rörelsekapital vill vi i den reservation som berör denna fråga inskränka oss till att understryka angelägenheten av att möjligheterna att överskrida den maximala stödramen av två tredjedelar avseende maskin- och byggnadsinvesteringarna tillvaratages i de fall då så är motiverat.

Ett förstärkt lokaliseringstödet för särskilt det norrländska inlandet bör härigenom kunna uppnås, och vi föreslår i reservation nr 15 att riksdagen i anledning av våra motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t framför dessa synpunkter.

Lokaliseringstödet geografiska avgränsning har ofta varit föremål för debatt. Vi har i reservation nr 16 på grundval av ett flertal motioner från olika partier sagt att vi räknar med ett fortsatt ökat behov av lokaliseringpolitiska insatser även utanför det norra stödområdet. De insatser som redan har gjorts utanför stödområdet har varit punktinsatser. I ett motionspar framhålls att aktiv lokaliseringspolitik bör tillämpas mera enhetligt inom olika delar av landet, där man har sysselsättningsbrist men ändå goda möjligheter att förstärka näringslivet. Lokaliseringpolitiken bör alltså enligt motionärerna, om högsta effekt skall kunna uppnås, ha i stort sett samma inriktning i alla bostadsområden som den som gäller för norra stödområdet.

Det yrkas i motionerna att den nytillsatta lokaliseringstudredningen med landshövding Lemne i spetsen skulle få i uppdrag att skyndsamt utarbeta för-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

slag till sådana grunder för lokaliseringspolitiken, att stöd enligt de för norra stödområdet gällande principerna kan utgå även i andra områden av landet, vilka i stort har samma sysselsättningsproblem och näringslivsförhållanden som norra stödområdet. Vi har förutsatt att förslag i den riktningen skall kunna föreläggas nästa års riksdag.

Vi delar också den uppfattningen att lokaliseringsstöd i områden med hög arbetslöshet och låg inkomstnivå bör utbyggas till att även omfatta rörelsekapital, vilket för närvarande inte är fallet. Vi tillstyrker därför i reservation nr 17 det motionspar som framför motiv för en sådan ändring. Bland annat åberopas att stöd numera via kommerskollegium kan utgå till hemslöjd, hantverk och småindustri när det gäller rörelsekapital, medan samtidigt arbetsmarknadsstyrelsen kan ge stöd åt investeringar, vilket kan leda till skilda beslut.

Behovet av rörelsemedel kan variera starkt mellan olika typer av produktion, och den mest rationella lösningen är enligt vår mening att ändra kungörelsen om statligt lokaliseringsstöd därhän, att det nödvändiga rörelsekapitalet inkluderas i det s. k. stödunderlaget.

En annan fråga som också berör lokaliseringsstödet handlar om en speciell kategori av företag, nämligen servicenäringsföretagen. Förslaget i de av mig åberopade motionerna innebär att lokaliseringsstödet inom speciellt sysselsättningsvaga glesbygdssområden bör kunna utgå även till servicenäringsverksamhet som bedöms som nödvändiga för upprätthållande av en rimlig servicenivå. Den här frågan kan naturligtvis komma att övervägas inom den tillsatta lokaliseringsutredningen, men vi finner en förstärkning av lokaliseringspolitiken på detta område så angelägen att vi vill ha beslut redan nu.

I reservation nr 19 hemställer vi om en utredning av glesbygdspågående på bredare bas än vad som hittills kunnat

skä. Vår motivering för motionsyrkandet, vilken de ärade ledamöterna naturligtvis har läst i det föreliggande utlåtandet, är ganska omfattande. Vi har noterat att statsverkspropositionen talar om vissa förslag från den inom Kungl. Maj:ts kansli tillsatta arbetsgruppen för glesbygdspågående och att man där förordar att dess förslag prövas försöksvis. Vi godtar Kungl. Maj:ts förslag beträffande anslagen för ändamålet under elfte huvudtiteln men anser att en försöksverksamhet av så pass ringa omfattning som den här gäller knappast kan ge några mera värdefulla erfarenheter vid utformningen av särskilda åtgärder för glesbygderna.

Statsmakternas löfte hösten 1964 i samband med beslutet om lokaliseringspolitik, innebärande särskilda åtgärder för att stödja den kommunala servicen och skapa arbetstillfällen i tätorterna i stödområdets inland, kräver för att infrias betydande insatser från statens sida. Det har framhållits i motionerna att det är en riksangelägenhet att näringsliv och service upprätthålles även i glesbygderna, och det har jag något berört redan förut. De investeringar som där har gjorts bör så långt möjligt utnyttjas. Det bör också vara rimligt och alldeles klart att glesbygdsbefolkningen måste ges möjligheter till en levnadsstandard som kan värderas som likvärdig med den som de mera koncentrerade bebyggelserna ger. Häri måste ingå tillfredsställande möjligheter till kommersiell och samhälls service. Glesbygderna måste därför ha tillräckligt livskraftiga serviceorter.

Vi har i motionerna understrukit att glesbygdspågåendet inte, såsom framställts i statsverkspropositionen, är en företeelse endast för en övergångstid. Man måste räkna med bestående glesbebyggelse och därmed en bestående uppgift att garantera glesbygdsbefolkningen tillfredsställande service. Den senaste tidens utveckling med ökad arbetslöshet har förvärrat glesbygdernas problem, och den situationen nödvändiggör, an-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

ser vi, omedelbara och skyndsamma åtgärder. I motionerna har även pekats på möjligheten av särskilda riskmedel som skulle underlätta etablering och utvidgning av företag i glesbygdernas tätorter. Särskilt gynnsamma avskrivningsregler, en utökad företagarutbildning samt vidgade möjligheter till statliga och kommunala industribeställningar är också stöd i det här sammanhanget. Här skulle även kunna nämnas det särskilda stödet för naturvårdsuppgifter, som jag tidigare berört. Omedelbara åtgärder skulle vara ett statligt servicestöd till glesbygdernas tätorter, särskilt i inlandet, för att de skall kunna fullgöra sina uppgifter som serviceorter för den kringliggande glesbygden. En utfästelse från staten i detta avseende skulle betyda väldigt mycket. En fortsatt avfolkning försämrar de berörda kommunblockens egna resurser. Det råder i dessa områden en viss osäkerhet — nu uttrycker jag mig mycket försiktigt — om framtiden. Det kan man förstå. Jag tror att osäkerheten i detta fall har utgjort ett väsentligt hinder för lokaliseringpolitiken i dessa områden.

Om de åtgärder vidtages som i motionerna har skisserats, skulle härigenom vissa osäkerhetsmoment skingras och förstärkta lokaliseringpolitiska insatser kunna åstadkommas med en ökad sysselsättning som följd. Vi anser att dessa metoder bör prövas omedelbart utan särskilda omgångar i Kungl. Maj:ts kansli så att förslag kan föreläggas nästa års riksdag.

Man måste dock även inrikta sig på mera långsiktiga lösningar av glesbygdernas problem. Detta har kommit fram i motionsyrkandena. Jag har talat om den arbetsgrupp som finns inom Kungl. Maj:ts kansli. Den har utan tvekan behandlat vissa väsentliga problem, något som vi inte alls vill underkänna. Det gäller dock här frågor av största politiska betydelse, och då bör nog en parlamentarisk utredning vara den rätta vägen. Så har yrkats i ett motionspar från centern. Till grund för den par-

lamentariska utredningens prövning bör givetvis ligga det material som har framkommit genom undersökningar inom eller i anslutning till Kungl. Maj:ts kansli. Vi fäster i reservationen stor vikt vid vidareutvecklingen av pågående forskning, vid utredningar om regionala problem, särskilt lokaliseringsföresättningarna i de olika regionerna, samt vid den pågående försöksverksamheten på det regionala och kommunala planet.

Vi kommer så i det föreliggande utskottsutlåtandet in på ramarna för lokaliseringsslån och lokaliseringsbidrag. Det har i ett motionspar från centerpartiet och folkpartiet föreslagits en vidgning av femårsramarna utöver Kungl. Maj:ts förslag. Utskottets uppfattning är att Kungl. Maj:ts belopp för en stimulering av en aktiv lokaliseringspolitik skulle vara till fyllest. Vi tror knappast att det är så. Vi tror att man måste vidta extraordinära åtgärder när det gäller dessa bygder och områden i landet.

Strukturomvandlingen ställer ökade krav på lokaliseringpolitiken. Det sade jag redan i min inledning. Behovet av en aktiv lokaliseringspolitik har anmälts i olika delar av landet, även utanför det norra stödområdet.

I de nämnda motionerna framhålls vidare att lokaliseringstödet bör förstärkas i de speciella glesbygdsområdena. Ramen för lokaliseringstödet bör enligt motionerna vidgas till 1 500 miljoner kronor, varav 1 200 miljoner kronor till lokaliseringsslån och 300 miljoner kronor till lokaliseringsbidrag. Vi har i reservation nr 20 b tillstyrkt dessa motioner. Vi tycker att förslaget är välbetänkt.

Beträffande medelansvisningen för konsulenter i glesbygdsfrågor har en motion väckts från centerpartihåll med förslag om att till arbetsmarknadsstyrelsen knyta två kvalificerade arbetsmarknadskonsulenter med uppgift att biträda företag i glesbygder i frågor som gäller beställning och avsättning av produkter. Dessa befattningshavares

Ang. arbetsmarknadspolitiken

verksamhet skulle även kunna utgöra underlag för bedömningen av statliga och kommunala industribeställningar. Vi reservanter vill liksom motionärerna att i frågavarande befattningar inrättas redan för nästkommande budgetår. Därför yrkas i reservation nr 22 att för ändamålet anvisas ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

Reservation nr 23, som är en följdreservation till reservation nr 20 b, tar upp ett motionsvis framfört yrkande om att investeringsanslaget till lokaliseringslån för nästa budgetår skall uppföras med 300 miljoner kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 200 miljoner. I övrigt önskar reservanterna att Kungl. Maj:ts förslag om medelsanvisningar skall godtas och att ett bemyndigande skall ges, dock med undantag för att anslaget till lokaliseringsbidrag enligt vår mening bör uppföras som *förslagsanslag*.

Herr talman! Med vad jag nu har anfört yrkar jag bifall till reservationerna 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 b, 22 och 23.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Den föregående talaren har inledningsvis berört arbetslöshets-situationen, driftsnedläggningarna och de förhållanden som just nu råder på arbetsmarknaden. Därför skall jag inte gå närmare in på de frågorna. Jag vill bara säga att det kan råda en viss tvekan om hur man skall mäta dagens arbetslöshet. Vi vet att det för närvarande finns ett visst antal arbetslösa i landet, vi vet att ett visst antal undergår omskolning i olika avseenden och att en hel del människor är sysselsatta i pågående beredskapsarbeten. Om man lägger samman de tre olika grupperna kan man väl säga att även om siffran inte direkt avspeglar arbetslöshetssituationen — många av dessa människor är ju på sitt sätt sysselsatta — så ger den i alla fall i viss mån ett mått på omfattningen av den brist på normal, fast sysselsättning som just nu råder i landet.

De frågor beträffande arbetsmarknad och lokaliseringstöd, som detta utskottsutlåtande gäller, berör i hög grad de glesbygds- och sysselsättningsfrågor som vi i så många olika sammanhang haft anledning att diskutera här i riksdagen. Vi har ju också nu ett par års erfarenhet beträffande verkningarna av det lokaliseringstöd för vissa områden av vårt land som riksdagen beslutat och som man väl hade hoppats skulle bli ett instrument vilket kraftigt kunde bidra till lösningen av de sysselsättningsproblem som vi speciellt i de nordligare delarna av vårt land brottas med.

Man kan i dag ställa frågan: Vilket resultat har dessa insatser gett? Ett svar är naturligtvis att den tid som gått har varit alldeles för kort för att man skall kunna avläsa någon klar tendens eller några bestämda resultat. Men så mycket kan väl sägas när nu halva försökstiden har gått, att man inte genom vidtagna lokaliseringåtgärder lyckats i någon högre grad hejda utflyttningen från glesbygd och inland samt att lokaliseringstödet i betydande utsträckning har gått till tätorter i kustområdena och till redan väl etablerade företag, där det i åtskilliga fall torde vara ganska svårt att bedöma i vilken utsträckning utvidgning av driften och nyetableringar skulle ha kommit till stånd även utan den stimulans som lokaliseringstödet utgjort.

Det förtjänar väl också erinras om att det har visat sig lättare att nå den utlovade sysselsättningseffekten vid mindre företag än vid de större där nettoökningen av arbetstillfällen inte alls har blivit vad man har förespeglat och vad man har hoppats på.

De slutsatser man kan dra av vunna erfarenheter måste sålunda bli att även om lokaliseringpolitiken i hittills tillämpad form och med de medel som stått till buds haft betydelse har man inte i den utsträckning som man hoppats kunnat lösa sysselsättningsproblemet i glesbygd och inland på det sätt

som man trott skulle vara möjligt och som är nödvändigt för att de tätorter som finns skall kunna leva och utvecklas och bli de replipunkter som är alldeles nödvändiga om vi skall kunna undvika en omfattande kapitalförstöring och även kunna ge den ungdom som växer upp någon chans att stanna kvar i den miljö där den har växt upp och där flertalet säkerligen har starkare rötter och trivs bättre än vad man på högre nivåer, om man så får uttrycka sig, tycks kunna föreställa sig.

Det vore i detta sammanhang mycket frestande att gå in på alla de faktorer och bindningar som ligger bakom de enskilda människornas strävan och ambitioner att leva kvar och söka sig bärgning i sin ursprungliga och invanda miljö. Den diskussionen skall jag inte fortsätta, även om jag har alldeles klart för mig att begreppet levnadsstandard och allt som måste sammanvägas för att ge ett rättvisande innehåll åt detta begrepp innehåller så oändligt mycket mera än vad som kan plockas ur ett avlöningskuvert eller det värde som ligger i att man har det stora varuhuset i nästa kvarter.

Det finns företrädare för vetenskap och nationalekonomi i dag som på allvar sätter i fråga om inte värdet av att koncentrera industrier och sysselsättningsmöjligheter till de stora tätortsområdena i hög grad överskattas och menar att de kostnader och svårigheter när det gäller samhällsservice och social anpassning som detta innebär inte tillräckligt beaktas.

Nåja, jag skall inte gå vidare in på dessa betraktelser. Jag är fullt på det klara med att den enskildes och samhällets intressen kanske inte alltid kan förenas och att vi också måste försöka anpassa oss till den verklighet som omger oss, men jag tror inte vi skall släppa ur sikte att samtidigt som vi är angelägna om att bevara och värna om den enskilda människans valfrihet så kan vi genom åtgärder av olika slag påverka trenden i utvecklingen, och

Ang. arbetsmarknadspolitiken

därmed är vi inne på alla de detaljfrågor som behandlas i detta utskottsutlåtande och de många — jag tycker kanske alltför många — reservationer som fogats till utlåtandet.

Emellertid bör vi nog observera att även om vi har många reservationer så är det ändå väldigt mycket — framför allt när det gäller de stora linjerna — som vi är ense om. Man bör också betänka att utskottet har haft ett 50-tal motioner att ta ställning till under behandlingen av detta ärende.

Mitt namn förekommer på 19 av de 23 motiverade reservationer som finns i utlåtandet. Det betyder inte att jag skall tala om dem allesamman. Den föregående talaren har behandlat åtskilliga av dem, och andra talare kommer säkerligen också att ta upp olika detaljer i de skilda reservationerna.

I reservation 2 har vi pekat på lämpligheten av att naturvårdsarbeten av olika slag får utföras som särskilda beredskapsarbeten och att en samordning sker mellan jordbrukspolitiken och naturvårdspolitiken i detta avseende. Jag tror att det är angeläget att detta område får ökat utrymme i våra arbetsmarknadspolitiska insatser. Här har vi ett klart samhällsintresse att bevaka, inte minst i dessa tider då miljöfrågorna tilldrar sig en sådan uppmärksamhet. Det kan hända att vi i stort sett är ense på denna punkt, men vi har ändå funnit det angeläget att för Kungl. Maj:t ge vår mening till känna.

I reservation 3 behandlas frågan om industribyggnader. Vi anser att arbetsmarknadsstyrelsen bör erhålla bemyndigande att besluta om beredskapsarbeten i tätorter i glesbygdsområden avseende ny- eller ombyggnad av industribyggnader, hotell och pensionat enligt i motionerna närmare angivna riktlinjer. Här hänvisar utskottet helt kort till de av 1964 års riksdag antagna grunderna för, som man uttrycker det, en gränsdragning mot det lokaliseringspolitiska stödet. Den begränsning det här gäller innebär ju att medel endast

Ang. arbetsmarknadspolitiken

kan ställas till förfogande inom den ram som avser lokaler för att tillgodose behovet för verksamhet och lokal service som faller inom den kommunala kompetensen. Uppenbart är väl att olika intressen här med fördel skulle kunna förenas och att man genom en samordning skulle kunna främja ekonomiska lösningar så att både lokal och kommunal service och lokaler för mindre produktionsföretag skulle kunna inordnas i samma verkstadshus.

Reservation 5 är gemensam för de tre oppositionspartierna. Vi ger där uttryck åt den meningen att vissa skogsarbeten ävensom vissa byggnadsarbeten och grundförbättringsarbeten av annan natur borde få utföras som beredskapsarbeten. Vi anser att förbättringsarbeten som skapar förutsättningar för en mera marknadsanpassad driftsinriktning skulle ha ett betydande värde för vederbörandes försörjning.

Utskottet hänvisar till att stödbehovet när det gäller ekonomibygnader fortfarande i princip bör prövas inom jordbrukspolitikens ram. Ja, i princip kanske, men praktiskt skall vi komma ihåg att detta betyder att alla mindre jordbrukare i verkligheten är ställda utanför varje praktisk möjlighet att få någon hjälp till upprustning av sina ekonomibygnader. Jag tror att man i de beslutande organen inte alls har klart för sig vilket missnöje som råder och hur ringa förståelse i vida kretsar det finns för denna — också enligt min mening — alldeles för onyanserade och stelbenta tillämpning av den nuvarande jordbrukspolitikens. Vi skulle på detta sätt — eller måhända i andra former — med relativt små medel kunna hjälpa många människor och göra många människor glada, som aldrig har en tanke på att välja någon annan livsform och som kanske inte heller har någon möjlighet att göra det.

Vi anser också att en ökad andel av beredskapsarbetena bör få utföras som vägarbeten. Framför allt när det gäller

det enskilda vägnätet skulle det vara av stort värde om arbeten av denna art i större utsträckning än vad som sker kunde få utföras som kommunala beredskapsarbeten. Även om arbeten av den arten kräver en relativt stor kapitalinsats är det fråga om arbeten som man förr eller senare måste utföra och investeringar som ur samhällsekonomisk synpunkt är utomordentligt betydelsefulla.

I den bild av arbetslöshetssituationen som avtecknar sig i dag kan man skönja ett i viss mån nytt inslag, nämligen de svårigheter som nyutexaminerade ungdomar inom olika yrkesgrenar i dag har att kunna skaffa sig sysselsättning. Här framstår behovet av en förbättrad prognosverksamhet på vilken en mera tillförlitlig yrkesrådgivning skulle kunna bygga. För att nå detta mål krävs otvivelaktigt en utbyggd arbetsmarknadsforskning. Jag tror att detta är en viktig sak i det utbildningssamhälle vi lever i. Den uppfattningen har ju också Landsorganisationen och arbetsmarknadsstyrelsen gett uttryck åt.

Vi har från folkpartiets sida föreslagit en sådan ändring av reglerna för flyttningsbidrag vid anställning på annan ort att bidrag även skall kunna utgå till nyutexaminerad som icke kan få anställning på utbildnings- eller hemorten. Vissa risker för missbruk kan givetvis finnas, men dessa bör kunna elimineras genom tillräckligt restriktiva tillämpningsföreskrifter.

Frågan om företagsutbildning har tidigare väckts av arbetsmarknadsutredningen och i år aktualiserats av arbetsmarknadsstyrelsen. Jag tror att detta är en verkligt betydelsefull sak, framför allt inom stödområdena, där man inte har samma företagard tradition att bygga på som inom andra mera industrialiserade områden och där just bristen på folk med elementära insikter och kunskaper i ett företags ledning utgör ett av hindren för annars möjliga lokaliseringsåtgärder. I reservation 9 har vi på den punkten ett gemensamt

yrkande från de tre oppositionspartierna.

Vi återkommer också i år — i reservation 10 — med ett tidigare framställt yrkande om ändring av reglerna för inkomstprövning av gift kvinnas grundbidrag vid omskolning. Ändringen syftar till att makes inkomst i regel inte skall medföra att grundbidraget reduceras, vilket även överensstämmer med arbetsmarknadsstyrelsens förslag. På denna punkt finns även en socialdemokratisk motion.

I ett kärvt sysselsättningsläge drabbas alltid vissa kategorier hårdare än andra, och dit hör otvivelaktigt den äldre arbetskraften. Detta kan bero på många saker, delvis på inställningen hos vissa arbetsgivare. Snart är det väl bara riksdagen som är en någorlunda skyddad arbetsplats för den äldre arbetskraften. Vi menar nog att en utvidgning av möjligheterna till halvskyddad sysselsättning skulle underlätta arbetsplaceringen för äldre arbetstagare och anser därför att denna uppfattning, som även överensstämmer med arbetsmarknadsstyrelsens förslag, bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

I reservation 12 behandlas ett uppslag om halvskyddad sysselsättning för äldre småbrukare och andra äldre företagare. Jag skall inte gå närmare in på detta problem — det behandlades av den föregående talaren och kommer kanske att tas upp av ytterligare talare. Jag vill bara säga att jag tycker att förslaget är intressant och att det borde vara möjligt att åstadkomma en kombination av stödet åt den äldre arbetskraften, som behandlas i annat sammanhang, så att vederbörande delvis kan täcka sitt försörjningsbehov genom att i viss utsträckning fortsätta den sysselsättning han tidigare haft. Tanken är säkerligen värd att prövas, även om det står klart att tillämpningen kan vålla åtskilliga problem.

Jag anförde i början att sysselsättningseffekten av den hittills bedrivna

Ang. arbetsmarknadspolitiken

lokaliseringpolitiken inte gett särskilt betydande utslag i det norrländska inlandet. Detta kan ha många orsaker, bl. a. att stimulanseffekten varit otillräcklig. Det är också därför som vi föreslår att det totala lokaliseringstödet i vissa fall skall kunna få utgöra 100 procent i områden med extremt hög arbetslöshet och låg inkomstnivå, främst i det norrländska inlandet. På samma grunder anser vi också att lokaliseringstödet i dessa områden även bör kunna omfatta rörelsekapitalet. Erfarenheten visar ju tyvärr alltför ofta att man underskattar behovet av rörelsekapital. Det är därför angeläget att även denna sida av kapitalbehovet blir tillgodosedd när ett företag startas.

Frågan om en fortsatt utredning av glesbygdens problem har i reservation 19, gemensam för de tre oppositionspartierna, utförligt behandlats, och jag tror inte att vad som bör sägas på den punkten kan uttryckas bättre än vad som skett i denna reservation. Jag skall därför inte orda vidare om detta utan avslutningsvis endast tillägga att vi från folkpartiets sida föreslår att ramen för lokaliseringsslån och lokaliseringsbidrag under den femåriga försöksperioden vidgas till 900 miljoner kronor, alltså 150 miljoner kronor mera än vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Den hittillsvarande medelsförbrukningen tyder på att detta belopp under alla förhållanden blir erfordrerligt.

Vi föreslår också att medelsanvisningen för tjänster inom yrkesvägledning och arbetsvård ökas med 1 050 000 kronor i jämförelse med regeringens förslag. Vi anser denna förstärkning viktig och vill även påpeka att detta endast utgör en mindre del av vad arbetsmarknadsstyrelsen på den här punkten har begärt.

Herr talman! Med denna genomgång ber jag att få yrka bifall till samtliga de reservationer där mitt namn förekommer.

Ang. arbetsmarknadspolitiken

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Det är en stor och viktig fråga som vi behandlar i dag, arbetsmarknadspolitiken och lokaliseringspolitiken, och vi gör det under trycket av ett kärvt läge på arbetsmarknaden — båda de föregående talarna har varit inne på den bakgrunden. Antalet friställda från arbete är många, varslen om nedläggning av företag är också många liksom även varslen om reduktion av personal till följd av driftsrationalisering, företagsfusioner osv.

Det är visserligen sant att den senaste månads siffran för antalet arbetslösa — den för den 15 april — visar en inte helt obetydlig minskning sedan mitten av föregående månad, men det är inte fråga om någon väsentlig återhämtning. Det är inte stort mer än den vid den här årstiden vanliga säsongsmässiga förbättringen av situationen.

I själva verket närmar sig antalet friställda och i av arbetsmarknadsverket igångsatta arbeten i form av beredskapsarbeten och omskolning sysselsatta de siffror som vi hade i början av 30-talet. Situationen kan visserligen ändå inte alls jämföras med den tiden, därför att man nu med hjälp av en rad åtgärder som man under decenniernas lopp utformat och lärt sig att använda kunnat komma till rätta med mycket av de besvärligheter som konjunktursvackan skulle ha fört med sig.

Alla söker efter tecken på en konjunkturuppgång igen. Ibland hör man talas om en ökad orderingång på specialstål, ibland på någonting annat. Och då och då stimuleras vi av optimistiska tillrop från regeringen, såsom t. ex. från finansministern i går. Men några säkra, några övertygande tecken på en omsvängning av konjunkturkurvan tycks man inte få tag i ännu. I själva verket arbetar för närvarande stora delar av vårt näringsliv och våra industrier under mycket besvärande förhållanden. Rörelsen är inte lönsam, men man håller i gång i förhoppning att klara sig

över den nuvarande konjunktursvackan. Det har uppgivits att många tiotusental anställda just nu arbetar i företag som är i den situationen, och detta inom den sektor som annars brukar anses som den bästa, den mekaniska verkstadsindustrin.

»Det måste vara uppgiften för en intensifierad arbetspolitik att lämna aktiv medverkan för att så långt som möjligt begränsa risken för sysselsättningsstörningar och lindra deras verkningar för de enskilda människorna», säger departementschefen. Det är väl ingen som vill bestrida riktigheten av det påståendet. Men det är ändå i och för sig en sekundär uppgift. Den verkliga tryggheten i anställningen ligger i att företagen går bra och kan utvecklas på ett gynnsamt sätt. Den primära uppgiften måste vara att underlätta för företagen att klara sig själva. Det kan man göra bl. a. genom att befria dem från extra pålagor som tynger i ett svårt konkurrensläge.

»Företagen har ett betydande ansvar och stora möjligheter att mildra omställningssvårigheter», säger departementschefen vidare. Det är också riktigt. Men då måste man ge dem de nödvändiga förutsättningarna för att efterkomma vad det ansvaret innebär.

Vi skall ju inte diskutera den här aspekten på arbetsmarknadsproblemen här i dag, vi kommer tillbaka till det i andra sammanhang. Det har ändå från min utgångspunkt varit angeläget att betona vad som är den primära uppgiften i ett läge som det nuvarande.

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder är dyrbara. Vi skall under nästa år satsa 1 1/2 miljard på sådana åtgärder. Det näringsliv som klarar sig men som ändå kämpar under hård konkurrens skall utöver sina egna kostnader också bära detta. För att undvika missförstånd vill jag betona att de allra flesta av de nu använda arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, kanske alla, är nödvändiga i dagens läge. Jag vill inte heller bestrida att en hel del av dem kan

vara både nyttiga och nödvändiga också i en balanserad konjunktur. Det pågår ju ständigt omvandlingar inom näringslivet, ibland hastigare, ibland mera långsamt. Strukturrationaliseringar har alltid förekommit, de är inte unika för vår tid. De förlöper kanske hastigare nu än tidigare, men också många gånger förut har det funnits perioder då mycket snabba och mycket ingripande omstöpningar skett under mycket kort tid. Den nu rådande konjunkturen och det tryck den utövar gör dock att förändringarna går alldeles särskilt snabbt.

Vi satsar mycket på utbildning och omskolning, på flyttningshjälp och starthjälp, på beredskapsarbeten och på skyddad — i någon mån också på halvskyddad — verksamhet. Jag tycker man kunde satsa ännu mera på den senare. Bli människor friställda måste vi hjälpa dem med åtgärder av de här typerna. Vi måste också hjälpa dem som på olika sätt är handikappade och som alltid har svårt att få lämpligt arbete, speciellt om de har blivit friställda.

Men vi vet ändå bra litet vart vi när med våra åtgärder, framför allt på lång sikt. Resultatkontrollen har hittills varit alltför litet omfattande, alltför ytlig och framför allt alltför kortsiktig för att ge några väsentliga kunskaper om effektiviteten och effekten av åtgärderna. Ännu mera är detta fallet när det gäller att bedöma betydelsen och värdet av omskolning och omflyttning av sådana som inte är friställda. Hittills har försöken att göra den bedömningen haft en mycket obetydlig omfattning. Vad har sådana åtgärder för samhälls-ekonomiska effekter? Om det vet vi i själva verket mycket litet. Och hurudan är egentligen effektiviteten hos det stora arbetsmarknadsverket med dess nära 4 000 anställda? Också därom vet vi egentligen inte så mycket. Låt mig bara ta några exempel.

Frekvensen av utförda förmedlingsuppdrag för dem som söker arbete vid arbetsförmedlingen är överraskande

Ang. arbetsmarknadspolitiken

låg. Vid undersökningar under höstmånaderna 1967 låg frekvensen mellan 15 och 20 procent, utom för de omflyttningssökande, för vilka den låg vid 6 å 7 procent.

Genom olika stickprovsundersökningar har man följt personer som fått starthjälp. Ungefär en fjärdedel av dem har lämnat den först anvisade platsen efter tre månader och omkring hälften inom ett halvår. Vill man bedöma resultatet välvilligt kan man säga att arbetslagaren introducerats på en arbetsmarknad, där han efter ett eller flera anställningsbyten kunnat få en stadigvarande sysselsättning, vilket han inte kunde få på utflyttningsorten. Men vi vet att många återvänt hem igen. Vi vet också att varje arbetsplatsbyte innebär en kostnad för företagen i form av introduktions- och upplärningskostnader och i allmänhet också kostnader eller andra uppoffringar för individen själv.

Hur mycket ger omskolningsverksamheten? Ja, här har man gjort vissa undersökningar, tidigare dock i allmänhet med alldeles kort sikt tycks det vara så att av dem som erhållit en utbildning är dock 60 procent sysselsatta inom yrket, 20 procent i ett angränsande yrke och 20 procent får vänta ganska länge på arbete, vanligen beroende på att de har någon form av handikapp, kanske bristande anpassningsförmåga, kanske någonting annat av liknande slag. På längre sikt är resultaten mycket olika inom olika ämnesområden — inom vissa bra, inom andra mindre bra och inom somliga kanske rent av dåliga. En dålig siffra tycker jag är att av 714 personer som år 1963 fick utbildning i verkstads- och byggnadsmetallarbeta var 289 sysselsatta inom facket i december 1966. En bra siffra däremot är att av 132 som 1963 fick utbildning under rubriken Annat byggnadsarbete och anläggningsarbete var 106 sysselsatta i branschen tre år senare, alltså i december 1966.

Det framgår av undersökningarna att

Ang. arbetsmarknadspolitiken

man egentligen vet bra litet om vad utbildningen ger. Det är därför tillfredsställande att resultaten av denna verksamhet sedan detta års början är föremål för en systematisk uppföljning med hjälp av datarutiner. Då kanske vi också får veta hur många som gått igenom upprepade omskolningskurser riktade åt olika håll. Den som anordnar kurser för sådana elever kan ju vara stolt över att ha så många elever, dvs. över sin produktivitet, men inte kan verksamheten för det sägas vara effektiv.

De exempel jag här angett gäller konkreta åtgärder för enskilda individer, där det ändå är ganska lätt att få fram ett siffermaterial att visa upp. Ändå kan det vara svårt att bedöma åtgärdernas betydelse ur samhällsekonomisk synpunkt.

Ännu svårare är det att beräkna det samhällsekonomiska värdet av rörlighetsstimulerande åtgärder som uttryck för en viss bestämd arbetsmarknadspolitisk målsättning. Vad kostar det samhället att satsa på en ökad rörlighet, geografiskt och yrkesmässigt, som ett instrument för att nå full sysselsättning och stabilt penningvärde? Eller med andra ord: Är det riktigt att konflikten mellan full sysselsättning och stabilt penningvärde skall lösas genom användande av rörlighetsstimulerande åtgärder? Om den teorin är riktig, var går då gränsen till en icke önskvärd överrörlighet av arbetskraften? Att en sådan finns, därom fick vi goda erfarenheter under den långa högkonjunkturperiod som vi nu har lämnat. Vi har lämnat Hopp-Jerkas tid och kommit fram till Stann-Anders. Det är ett uttryck för en självbevarelsedrift i en orolig tid. Det måste vara angeläget att försöka klargöra vad de olika åtgärderna kostar och vad de ger sett ur en vidare samhällsekonomisk synpunkt. Det är sannolikt ännu svårare att ge en rättvisande bild av de totala kostnaderna och vinsterna av olika sysselsättningsskapande åtgärder, t. ex. beredskapsarbeten med deras till synes mycket höga

dagskostnader. För närvarande kan detta inte beräknas med rimlig säkerhet, säger experter som har sysslat med detta ämne.

Herr talman! Allt detta är frågor som vi tycker det är angeläget att få besvarade. I dagens läge är de kanske inte så betydelsefulla. I dagens läge måste vi tillgripa alla de här åtgärderna för att bispringa människor som råkat i trångmål, även om det kostar en del extra. Naturligtvis är det ändå både önskvärt och nödvändigt att använda de metoder som ger mest och kostar minst.

I en balanserad ekonomisk och arbetsmarknadspolitisk situation har kännedomen om de vidtagna arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas betydelse egentligen ännu större vikt. Då gäller det att förvissa sig om att man inte vidtar åtgärder som hindrar en sund utveckling som snedvrider och som är felaktiga i sina grundförutsättningar. När man vidtar arbetsmarknadsåtgärder oberoende av om arbetslöshet föreligger eller ej är det angeläget att styrningen och planeringen är riktig och att man vet vad man gör. Det kan vara svårt framför allt i en marknad med utländsk konkurrens, då förhållanden som vi inte kan påverka på ett plötsligt och oförmodat sätt kan inverka på våra förhållanden.

I den organisationsutredning rörande arbetsmarknadsverket, som statskontoret har utfört i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen, försöker man finna metoder som kan ge en uppfattning om de olika åtgärdernas betydelse ur kostnads- och intäktsynpunkt. Jag vet att det är svårt att få fram en säker bedömning i dessa frågor, men det är angeläget att undersökningarna blir utförda, och det vill vi understryka i vår reservation nr 1, till vilken jag yrkar bifall.

Den utredning om arbetsmarknadsverkets organisation, som jag nyss nämnde, är intressant på många sätt. Vill man vara elak kan man säga att den är mångordig, att många saker

upprepas många gånger. Man frågar sig om det kan vara ett uttryck för verkets sätt att arbeta. Det ger ett intryck av att arbetsmarknadsverket är på god väg att nå det Parkinsonska idealet för ett stort ämbetsverk, det som är helt självförsörjande i fråga om uppgifter — allt försiggår inom ämbetsverkets väggar.

Visst kan man diskutera och kritisera den föreslagna organisationen med fem regioner och 82 distriktskontor, med indragning och borttagande av länsarbetsnämnderna och deras kanslier, men en besparing av 500 tjänstemän — vilket såvitt jag kunnat förstå är utredningens förslag — visar ändå att misstanken att den nuvarande organisationen är onödigt personalkrävande haft sitt berättigande. Det skall bli intressant att följa den utredningens vandring genom remisskvarnarna och se vad som blir resultatet därav. Jag är övertygad om att man kan ha olika meningar om riktigheten av att dra in länsarbetsnämnderna och deras kanslier, men därmed må vara hur som helst — betydande inskränkningar i personalstyrkan torde bli möjliga.

Herr talman! Detta utskottsutlåtande är försett med ett ovanligt stort antal reservationer, vilket redan har påpekats. Utlåtandet har också levererats i två upplagor. Jag vill påpeka att den senare upplagan är den riktiga, alltså den där i ett par reservationer representanter för vårt parti inte förekommer, som fallet var i det första trycket. De många reservationerna gäller i stort sett två stora huvudämnen, nämligen glesbygdsvförhållandena och lokaliseringpolitiken. I de förra frågorna är enigheten stor. Som redan de föregående talarna har påpekat är skillnaden mellan utskottsmajoritetens uppfattning och innehållet i flera av reservationerna ganska liten. Man vill i reservationerna dock göra vissa särskilda påpekanden.

I fråga om lokaliseringpolitiken kan det synas som om uppfattningarna vore mera olika. Jag vill erinra om vad herr

Ang. arbetsmarknadspolitiken

Jacobsson sade för en stund sedan, nämligen att man måste konstatera att lokaliseringpolitiken hittills inte har gett så kolossalt mycket. Det kan förefalla naturligt att man under sådana förhållanden gärna vill företaga modifieringar inom lokaliseringpolitiken. I princip tycker vi nog att vi bör låta försöksverksamheten fortsätta oförändrad. Det har ju tillsatts en särskild utredning till ledning för de slutgiltiga beslut som vi skall fatta angående verksamhetens utformning. Det finns därför ett visst berättigande att avvakta resultatet av den pågående försöksverksamheten och att avvakta vad utredningen ger innan vi satsar på att försöka lappa på byggnaden i alltför hög grad.

Vi har emellertid i några av frågorna markerat en särskild uppfattning. I en av våra reservationer, nämligen reservation nr 9, har vi liksom folkpartiet i en motion framfört yrkande om en ökad företagsutbildning i enlighet med vad såväl arbetsmarknadsutredningen som arbetsmarknadsstyrelsen och nu senast arbetsmarknadsstyrelseutredningen föreslagit.

Herr Jacobsson var nyss inne på denna fråga, och jag skall därför inte stanna länge vid den. Jag vill bara erinra om att statsrådet inte ville biträda förslaget därför att det skulle kunna rubba kostnadsfördelningen mellan samhället och företagen. Vi menar inte heller att samhället skall träda in och bekosta vad som kan betraktas som en reguljär företagsutbildning inom företagen, men de förslag om utbildning under särskilda förhållanden, som lagts fram både av arbetsmarknadsstyrelsen och av två utredningar, borde kunna realiseras. Företagsutbildningen har obestriddligen vissa fördelar framför ordinär omskolningsverksamhet. Den är billigare, den kan ske mera decentraliserat och eleverna kan i regel utgå från att utbildning inom ett företag leder över till fast anställning i företaget. Man bör ta vara på dessa fördelar.

Ang. arbetsmarknadspolitiken

I reservation 13 begär vi utredning om avgångsbidrag för även inte avtalsbunden äldre arbetskraft av liknande art som det som nu finns på grund av kollektivavtal mellan Arbetsgivareförbundet och LO, och vi hemställer om att KSA-utredningen skall ta hand om den utredningen.

Slutligen biträder vi också yrkandet om en parlamentarisk utredning av hela det stora problemkomplex som gäller glesbygderna. Också när det gäller glesbygderna måste ju den primära uppgiften vara att förstärka näringslivet inom glesbygden. Men det gäller också att utforma den samhälleliga servicen, de kollektiva trafikmedlen, vägväsendet, skolförhållandena, hälso- och sjukvården osv. så att de som bor i glesbygderna kan tillfredsställas.

Vi konstaterar att en arbetsgrupp för dessa frågor tillsatts inom Kungl. Maj:ts kansli, men vi anser att dessa frågor är av så pass stor vikt och betydelse, såväl i ett kortsiktigt som framför allt i ett långsiktigt perspektiv, att det behövs en parlamentarisk utredning för att ta hand om dem.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer, under vilka mitt namn finns. De är reservationerna 1, 9, 13 och 19.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Arbetsmarknadspolitiken och det som närmast anknyter till den har i år kommit att stå i centrum. Statsutskottets tredje avdelning har till behandling haft inte mindre än ett 50-tal motionspar, och till utlåtandet är fogade 23 motiverade och två blanka reservationer. Talesmännen för reservationerna har bidragit med vad man skulle kunna kalla för var sin katalogaria, vari de har motiverat sina reservationer. Det kanske kan vara angeläget att även en representant för utskottsmajoriteten i någon mån gör en genomgång av de uppfattningar som ligger bakom majoritetens ställningstaganden.

Beträffande utlåtandets arbetsmarknadsavsnitt bör först konstateras, att de arbetsmarknadspolitiska riktlinjerna inte har föranlett några principmotioner eller reservationer. De votingar, som vi senare kommer att stå inför, gäller frågor om hanteringen i vissa situationer av de givna arbetsmarknadspolitiska instrumenten. Såsom ett undantag från den regeln kan kanske anses den första reservationen av utskottets högerledamöter om en analys av arbetsmarknadsåtgärderna. Jag vill för min del inte bestrida att en effektivitetsanalys är angelägen, utan tvärtom. Vad vi får votera om är emellertid inte detta utan om huruvida det finns något skäl att göra ett riksdagsuttalande i en fråga, där så mycket är på gång i motionärernas syfte. Det rör sig dock om mycket invecklade och delvis outredda sammanhang. Utskottsmajoriteten anser att riksdagen inte behöver tillkänna för Kungl. Maj:t vad alla vet att Kungl. Maj:t redan har beaktat.

Förslag som rör hur medlen för beredskapsarbeten skall användas ges i mittenpartireservationerna 2, 3, 4, 5 och 6. Reservationen om naturvårdsarbeten såsom objekt för beredskapsarbeten förefaller mig helt onödig, eftersom propositionen ju går längre än de motioner som reservationen skall stödja. Reservationens egentliga syfte tycks vara att utgöra en plattform för till intet förpliktande uttalanden i motiveringen, där man förgäves efterlyser något konstruktivt realförslag.

Reservation 3 om industribyggnaderna är en gammal bekant, som egentligen är en reservation mot de av riksdagen antagna riktlinjerna för att dra en gräns mellan användningen av anslag i arbetsmarknadssyfte och anslag i lokaliseringssyfte. Inga nya motiv anföres i årets reservation.

Reservation 4 om en upprustning i glesbygder kan jag inte finna i sak på något sätt avvikande från majoritetens uttalande. Om man noterar att reservationerna inte har anmält avvikande me-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

ning mot de allmänna riktlinjerna för beredskapsarbetenas användning, kvarstår även här bara ett uttalande, där ordet glesbygd ingår såsom den mest väsentliga beståndsdel. I fråga om beredskapsarbeten på jordbruk och skogsbruk tycks mittenpartireservationen 5 inte innebära någon avvikelse från majoritetens bedömning. Den del som rör byggnadsarbeten på småbruk får anses innebära att stödformer ur arbetsmarknadspolitiken arsenal tillgrips för ett jordbruksstöd i ny kapprock. Syftet är ju enligt reservationen att få en annan driftinriktning. Redan av det skälet har utskottet inte kunnat biträda tankegångarna. Härtill kommer ovissheten om avsikten är att denne småbrukare, sedan grundförbättringen utförts, skall avstå från det särskilda kontanta stöd som kammaren skall besluta om på fredag, då vi kommer att behandla det s. k. äldrestödet.

Reservationen om vägarbeten är också en gammal bekant som återkommer i mer eller mindre lokal tappning varje år. I den frågan vill jag bara än en gång erinra om att fullständig enighet råder i de allmänna riktlinjerna för beredskapsarbetena om att dessa bör fogas in i utvecklingsplanerna.

Flyttningsbidrag till nyutbildade i större utsträckning än som redan nu medges förordas i folkpartireservationen 7. Majoriteten, inklusive centern, har här ansett att rörlighetsstimulans även i denna form inte generellt erfordras för denna grupp. Av det skälet och därför att syftet med dessa bidrag inte primärt är att tillgodose några andra intressen kan det inte finnas skäl att tillgodose det kravet.

Mittenpartierna förespråkar vidare att näringshjälpens maximibelopp skall höjas från 12 000 till 15 000 kronor även då det gäller bidrag och räntefritt lån. På denna punkt bör vad departementschefen anfört i propositionen, bl. a. om att det genomsnittliga bidragsbeloppet för andra fall än kiosker ligger på 9 000

kronor, vara tillräckligt skäl för utskottets ståndpunkt.

Förslaget om statsbidrag till företagsutbildning har samlat reservanter från samtliga borgerliga partier. I fråga om lokaliseringsutbildning pågår en försöksverksamhet som nu omfattar ungefär 15 procent av utbildningsverksamheten. Majoriteten har i detta fall kvar sina farhågor från år 1966 att det kan bli tal om ett bidrag till företagens interna utbildning och att principerna om ansvarsfördelningen mellan samhälle och företag kan komma att rubbas.

En begäran om översyn av inkomstprövningen för bl. a. gift kvinnas grundbidrag för omskolning finns i reservation 10, signerad av mittenpartier. Majoriteten har beaktat det av den vidgade arbetsmarknadsutbildningen ökade ansvarsbehovet för arbetsmarknadspolitiken med 10 procent och även beaktat den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen av grundbidraget. Ställningstagandet måste bli en fråga om prioritering av åtgärder.

Mittenpartierna har i reservationerna 11 och 12 förordat att stödet för halvskyddad sysselsättning — 2 500 kronor per plats och halvår — som utgår för handikappad vidgas att avse dels äldre eller eljest svårplacerad arbetskraft i allmänhet, dels därtöver till vissa jordbrukare, lanthandlare m. fl. i glesbygder. Genom yrkandets konstruktion har man undgått att behöva täcka kostnaderna. Utvidningens konsekvenser har inte belysts i motionerna. Vidgningen till jordbrukare m. fl. har fått karaktären av ett kontantstöd till partiellt arbetslösa och sålunda ett alternativ till KSA-stödet. De generösa regler som föreslås för KSA-stödet och som skall behandlas senare av kammaren gör i många av de avsedda fallen alternativet helt onödigt.

Lokaliseringsavsnittet i utlåtandet har föranlett skilda ståndpunktstaganden. Mittenpartireservationen nr 15 om

Ang. arbetsmarknadspolitiken

ökat stöd i vissa glesbygdsområden visar sig vid granskning endast innebära ett understrykande av angelägenheten att öka stödet utöver normalramen där så är motiverat. Detta har skett vid många tillfällen. Inrikesministern har tidigare redovisat fall där ett sådant ökat stöd erbjudits men inte accepterats.

Stödets geografiska avgränsning behandlas i reservation 16, som närmast tycks innebära att man förordar en försöksverksamhet. Möjlighet att gå utanför stödområdet är redan lagd i Kungl. Maj:ts hand och har använts i så stor utsträckning att cirka 22 procent av pengarna och omkring 30 procent av de avsedda sysselsättningstillfällena fallit utanför stödområdet. Jag kan inte se annat än att inte blott motionerna utan även reservationen i sak är tillgodosedda. Om det ligger en särskild avsedd inriktning i påpekandet att de nämnda insatserna varit punktinsatser, så vågar jag väl utgå från att motionärerna ändå inte syftar till en jämn fördelning av insatserna efter invånarantal.

Reservationerna 17 och 18 avser rörelsekapital i stödunderlaget och stöd till servicenäringar. Majoriteten har framhållit stödets syfte — att övervinna ett initialmotstånd med målet att få ett starkt och konkurrenskraftigt företag. Det bör betonas att frågan fortfarande gäller utformningen i den pågående försöksverksamheten. Ett variabelt stödbelopp kan bestämmas redan med gällande beräkning av stödunderlaget. I fråga om servicenäringarna bör det noteras, som i reservationerna, att det problemet kan komma att tas upp av lokaliseringstuderingen. Något egentligt motiv redovisas inte av reservanterna, och framför allt sägs ingenting om vilket befolkningsunderlag som beräknas behöva denna service; jag återkommer strax till servicefrågan ur glesbygdssynpunkt.

Glesbygdssavsnittet i utlåtandet har föranlett den gemensamma borgerliga

reservationen nr 19, som innehåller förslag beträffande utredning om glesbygdsfrågorna. Motiveringen, som samtidigt utgör något av ett program, är i vissa avseenden litet kluden. Emellertid kan jag först konstatera att enighet med majoriteten har uttryckts i frågan om att insatser krävs för att de, som blir kvar i en bygd efter strukturpåkallade flyttningar, skall få en godtagbar service trots det vikande befolkningsunderlaget. Här får även statliga insatser anses påkallade och kan motiveras redan med den självklara skyldigheten att samhället skall betala kostnaderna för att få vinsterna av den anpassade och ökade produktionen. Det bör emellertid klaras ut bättre vad reservanterna ytterligare vill. En lokaliseringspolitik som den nuvarande försöksverksamheten tillgodoser ju ett flertal av de syften som förespråkas i reservationen. Motionärerna stryker under det självklara i att stödet inriktas på tätorter i glesbygder. Frågan är om inte kärnan återfinns på den punkt där majoritet och reservanter också är eniga, nämligen att lokaliseringsförutsättningarna måste klaras ut. Det pågående regionala planeringsarbetet måste bli grunden för vidare diskussioner i denna fråga om den inte skall förlora sig i ett ogripbart töcken. Dessa problem tycks vara på väg att redas upp. Det primära är att konkreta utvecklingsplaner kan diskuteras. Med utgångspunkt i detta finns det alla skäl att tro att de praktiska greppen på den samhällseliga servicens utformning kan lösas. En parlamentarisk utredning på de direktiv som reservationen kan anses innehålla kan inte vara det rätta sättet att nå en verklig lösning.

Enligt uppgifter från inrikesdepartementet har ännu inget realistiskt lokaliseringsprojekt behövt avvisas på grund av för små låneramar eller otillräckliga lokaliseringsbidrag. Det är alltså inte pengarna som fattas för att locka företag att lokalisera sig i industrifattiga orter. Man frågar sig då vad

som därutöver är att göra för att få industrier till dessa orter. Vi har sagt — och på den punkten har inga delade meningar rått i riksdagen — att vi inte är beredda att tvinga företag att etablera sig inom vissa regioner eller orter. Jag har trott att vi var överens på den punkten, men nu börjar jag faktiskt tvivla.

Den som noga läser centerpartiets motion och hör på centerpartiets talare, inte minst ute i bygderna, får en känsla av att man på det hållet är på glid mot en dirigering av näringslivet. Och nu vill jag ha svar på frågan: Är centerpartiet berett att gå över till en dirigering av företag till industrifattiga orter?

I fråga om medelsanvisningarna har jag att hänvisa till utlåtandet.

Såvitt rör folkpartireservationen nr 20 vill jag erinra om den teknik som används, med ett lånebeviljande utöver ramarna för att få en jämn spridning av medelsanvändningen och inte av beslutstakten under femårsperioden.

Centerpartireservationen 20 b får väl i första hand anses mera som ett försök att sammanfatta en målsättning i penningbelopp än en på efterfrågesituationen grundad beräkning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Avdelningsordföranden och utskottets ärade talesman var mycket, jag skulle nästan vilja säga, timid i dag. Och det lovar ju gott. Emellertid berörde herr Birger Andersson några punkter som jag gärna skulle vilja ta upp vid detta tillfälle.

Först och främst gäller det »katalogarian», som jag tror var ett försök av herr Birger Andersson att få något slags poäng på sitt yttrande. Jag tycker det var rätt onödigt, men det kanske han själv upptäcker sedan.

Vad herr Birger Andersson sade om

Ang. arbetsmarknadspolitiken

reservation 4 som — om jag hörde rätt — han ansåg mer eller mindre vara en demonstration, vill jag gå i svaromål på.

Det kan inte vara något fel att riksdagen uttalar en klar mening om de frågor som behandlas i denna reservation, nämligen upprustningen i glesbygderna. Rent allmänt skulle jag gärna önska att den generositet som herr Birger Andersson i många andra sammanhang visar här i kammaren — inte i fråga om boxning för all del — också skulle kunna sträcka sig så långt att han i alla fall inte förhånade de särmeningar som här har kommit till uttryck. Jag tror visst att vi vill det bästa på alla håll. Skillnaden är egentligen den att oppositionspartierna inte tror på regeringen lika starkt som herr Birger Andersson, och det är väl naturligt.

I fråga om reservation 6 beträffande vägarbeten var herr Birger Andersson inne på ungefär samma argumentering, att regeringen och utskottsmajoriteten vet bäst. Vi ser det inte alla gånger riktigt på det sättet, herr Birger Andersson. Den regering som sitter i dag har visst gjort mycket gott, och visst kan man säga att den haft stora förtjänster i vissa sammanhang. Men fördenskull behöver vi ju inte slänga blommor till regeringen i alla möjliga sammanhang.

När det gäller reservation 8 om näringshjälpens maximibelopp tycker jag att den argumentering herr Birger Andersson försökte föra står sig mycket illa. Petita från arbetsmarknadsstyrelsen lyder på 15 000 i maximibelopp, och det har vår motion och reservationen följt upp. Något litet trodde jag att arbetsmarknadsstyrelsen också begrep.

Sedan talade herr Birger Andersson ganska mycket om reservation 19, och han var egentligen mycket vänlig. Han sade att det var ett helt program, och han tillskrev centerpartiet det programmet. Jag tackar för detta. Men vi kan inte nonchalera de glesbygdsproblem vi har här i landet. Jag tycker att det allra allvarligaste i detta utlåtande är det

Ang. arbetsmarknadspolitiken

som handlar om vad man vill göra med och i glesbygderna. Jag trodde faktiskt att herr Birger Andersson, som kommer från Tidaholm, hade förståelse för det. Jag har i livligt minne hur han vid många tillfällen har fört ungefär samma argumentering som vi har i reservation 19, nämligen när det gällt vissa begränsade geografiska områden med Tidaholm som medelpunkt. Vid närmare eftertanke inser nog herr Birger Andersson att vi måste ägna denna fråga stor uppmärksamhet.

Herr talman! Avslutningsvis skulle jag vilja säga några ord till herr Birger Andersson. Han sade att vi ropar på dirigering. Vi har redan så mycket dirigering i detta land att det räcker en bra stund. Men jag anser fortfarande — och där hoppas jag verkligen att herr Birger Andersson och jag är på samma linje — att samhället har ett ansvar för de mycket viktiga frågor som vi debatterar i dag.

Herr **KALJSER** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar också att herr Birger Andersson var mycket stillsam i tonen. Det har inte varit fråga om någon häftig polemik från hans sida — och inte heller från vår sida när vi har talat för våra reservationer rörande en del av de problem det här gäller. Jag vill bara göra ett par repliker.

Herr Birger Andersson sade att det är så mycket utredningsarbete på gång i fråga om effekten och effektiviteten av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna att det därför är alldeles onödigt att vi gör ett påpekande om den saken.

Jag erkänner att mycket är på gång. Hittills rör utredningarna emellertid framför allt de metoder, som man skall kunna använda för att nå fram till någon kunskap i dessa frågor. Jag är rädd att man stannar vid det och att man drunknar i sina försök att finna sådana. Vi blir rädda för det när vi ser den tegelstensvolym som handlar om detta.

Därför tycker jag att det är angeläget att understryka, att man inte skall stanna bara vid dessa förberedande utredningar, utan försöka komma fram till mera bestämda uppfattningar.

Vidare sade herr Birger Andersson att det är angeläget att samhället inte bekostar en normal företagsutbildning — jag kan inte ordagrant återge vad han sade, men det var väl ungefär innebörden.

Också den frågan diskuteras inte minst i arbetsmarknadsutredningens utlåtande. Men man gör där sådana bestämda avgränsningar i fråga om användningsområdet av statsunderstödd företagsutbildning, att det inte kan anses vara någon svårighet att finna en linje därvidlag.

Slutligen vill jag bara säga att glesbygdsfrågorna är viktiga frågor, som omfattar en stor del av befolkningen i landet och som gäller många områden. Det är därför mycket angeläget att de får bli föremål för en utredning, som inte bara utförs av specialister inom departementet, utan där även parlamentariker får vara med.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Efter att ha lyssnat till avdelningsordförandens anförande här får jag säga, att det väl inte är så stor anledning att gå i polemik mot honom. Han har — som vi kunde vänta — inte lyckats finna några brister i propositionen, och han har inte kunnat finna några förtjänster i motionerna och i reservationerna. Det är ståndpunkter som väl har utkristalliserats redan under utskottsarbetet, och det är i och för sig inte överraskande.

Det är väl också i viss mån meningslöst att diskutera om motionärernas och reservanternas syften har blivit tillgodosedda, vilket herr Birger Andersson menar att de blivit i de flesta fall. Men när han samtidigt polemiserar mot motionerna och reservationerna

och ändock menar, att de däri framförda synpunkterna blivit tillgodosedda, ligger det en viss motsättning i detta. Där är det inte så lätt att följa med.

Jag skall inte gå in på den argumentering han för i de olika punkterna. Dessa har vi diskuterat i avdelningen och kommit fram till olika ståndpunkter. De är motiverade i reservationerna, och vi har i viss mån försökt att ytterligare motivera dem i de inledningsanföranden som vi har hållit här.

Herr Birger Andersson säger beträffande reservation 3, som jag ändå måste beröra parentetiskt, att den »går mot de av riksdagen fastlagda riktlinjerna». Där har vi kanske i någon mån en kärnpunkt i hela denna diskussion.

Av riksdagen fastlagda riktlinjer är väl inte någonting som skall vara för *alla* tider gällande. Och det kan inte vara något fel att gå emot riktlinjer som man egentligen aldrig har anslutit sig till, vilket herr Birger Andersson torde vara väl medveten om är fallet med en hel del av de punkter, som vi här diskuterar.

Sedan säger herr Birger Andersson beträffande låneramarna, såvitt jag förstår, att han inte bestrider att det belopp som vi föreslår — alltså 900 miljoner kronor — kan vara erforderligt under den här försöksperioden, men han menar att man kan gå till väga som man hittills har gjort och fylla ut beloppet i den mån som det visar sig erforderligt. Jag tror nog att det är riktigare och tryggare och bättre att man kan hålla sig inom en viss så långt möjligt i förhand fastlagd ram i det här avseendet.

Jag vill avslutningsvis säga beträffande glesbygdproblemen, som vi har så väldigt lätt att komma in på, att det naturligtvis är frågor som är av oerhört stor betydelse för de bygder som speciellt berörs av dem. Men jag tror heller inte att vi skall glömma att det är frågor som också är av mycket stor betydelse för de storstadsområden och de tätortsområden, som mer eller mind-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

re indirekt berörs av de lösningar som vi i det här avseendet kan lyckas åstadkomma.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag blev litet förvånad när herr Nils-Eric Gustafsson först prisade mig för att vara timid, därefter för att jag brukar vara generös, men slutade med att jag förhånat oppositionen. Det var ju olika saker att välja på — man får tydligen stryka det som inte passar.

Samme talare ville nästan göra gällande att jag skulle ha begärt att oppositionen skulle strö 10 000 röda rosor framför fötterna på regeringen. Det har jag aldrig begärt! Jag tror att den dagen oppositionen kommer med blommor till regeringen skulle man verkligen bekymrat undra vad regeringen egentligen hade gjort för fel.

Här har från oppositionens sida nu prisats i vissa fall arbetsmarknadsstyrelsen. Det är i och för sig bra. Men det är inte så förfärligt många år sedan arbetsmarknadsstyrelsen ansågs vara maktfullkomlig, var den som regerade landet, var den som skulle hållas kort, och då vi från den riktning jag företräder fick slåss för att få till stånd en upprustning av arbetsmarknadsverket. Men nu har t. o. m. högern kommit att anamma denna hastigt påkomna mittenpartivälvilja emot arbetsmarknadsstyrelsen, så man får ytterligare en schlagger i tankarna »Det börjar verka kärlek, banne mig».

Det har här framhållits, att vi inte skall nonchalera glesbygderna. Jag vill fråga: Vem har gjort det?

Även vi som tillhör majoriteten har ansett att glesbygderna skall få det stöd, som är möjligt att ge, men att man inte skall dirigera över näringar till bygder som inte kan uppbära dem. Och jag sade ju tidigare i en fråga som jag ställde till centerpartiet, att än har icke något företag som har hemställt om att

Ang. arbetsmarknadspolitiken

bli lokaliserat till den eller den bygden förvägrats detta. Man kan inte tvinga företag att slå sig ned i bygder där de inte kan existera.

Jag kan också meddela — om jag nu skall avslöja någonting — att när detta diskuterades i statsutskottets tredje avdelning blev vi så småningom överens om att det här måste gälla orter som är något så när bärkraftiga, exempelvis i inre Norrland, låt oss säga Vilhelmina, Åsele och liknande. Och det är klart: på dessa orter skall vi satsa i den mån det är möjligt. Vi har väl alla samma intresse av att verka för glesbygderna, om man nu med glesbygd menar något så när bärkraftiga orter i glest befolkade län.

Herr KAIJSER (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Birger Andersson sade att vi nu uppskattar arbetsmarknadsverket — vi hade förut kritiserat det, men nu har vi närmast oss det så mycket, att det »verkade kärlek», sade han.

Jag vet inte om det är riktigt. Jag sade om arbetsmarknadsverket, att det föreföll som om det var på god väg att bli ett ideal för det Parkinsonska systemet, ett sådant där stort ämbetsverk som är fullt sysselsatt med sina egna uppgifter utan att det blir någon effekt utåt. Det är ju ett rätt kritiskt omdöme såvitt jag kan förstå.

Jag sade visserligen att just i det läge vari vi befinner oss, så behövs det att vi vidtar alla åtgärder av arbetsmarknadspolitisk art, därför att vi måste hjälpa folk som har kommit i en besvärlig situation. Men jag sade att det är angeläget att använda de metoder, som kostar minst och ger mest, och att det därför är angeläget att vi får en värdering av vad dessa åtgärder ger. Jag sade också, att i ett läge, då det är balans på arbetsmarknaden, är det ännu mera angeläget att man verkligen vet vad man gör med de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.

Det är därför som vi anser att den utredning som det talas om i den första reservationen är så oerhört viktig. Vi måste ju veta att man gör vettiga saker, och inte tokiga. Och det är vi inte säkra på att man alltid gör.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte dra in vare sig Claes-Göran Hederström eller Peter Himmelstrand i debatten, även om deras schlagerlåt har blivit omnämnd här. Jag tror att den här frågan är litet för allvarlig för att alls göra det.

Jag konstaterar emellertid att jag av herr Birger Andersson icke har fått något svar när det gäller arbetsmarknadsstyrelsens petita i förhållande till reservationen nr 8 om maximibeloppet.

Jag vill vidare säga till herr Birger Andersson, att mitt uttalande om hans generositet *inte* hänförde sig till utskottsarbetet. Vidare vill jag säga att jag betvivlar herr Birger Anderssons upplysning här om att inget företag har förvägrats lokaliseringstöd. Jag bor ganska nära en plats som heter Mjödvattnet.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Herr Nils-Eric Gustafsson nämnde nyss Mjödvattnet, men jag måste ändå ge herr Birger Andersson rätt när han säger att inget företag har blivit nekat lokaliseringsbidrag på grund av brist på medel. Det gäller också i fallet Mjödvattnet. Det blir en annan bedömning om man skall bevilja lokaliseringstöd eller inte med hänsyn till företagets ekonomiska eller andra förutsättningar, men vi behöver inte ta upp det problemet nu. Det var dock en polemik som inte träffade rätt.

I övrigt tycker jag, herr talman, att debatten hittills har varit mycket balanserad. Det är klart att vissa överdrifter eller överbetoningar förekommer, och det är väl inte överraskande

om herr Kaijser svarar för en del av dem. Jag har ofta med stor förnöjsamhet lyssnat till herr Kaijser och iakttagit att han har ett visst sinne för överdrifter.

Framför allt kommer det till uttryck när han frammanar bilden av det inledande 30-talets arbetslöshet jämfört med den situation vi nu upplever. Herr Kaijser är, vet jag, tillräckligt gammal för att erinra sig förhållandena då. Det finns ingen anledning att fördjupa sig i dem, och det är klart att problemen är annorlunda nu. Då var 30 procent av det totala antalet industriarbetare arbetslösa och nu rör det sig om siffror om 2,5 till 3 procent inskrivna arbetslösa vid arbetslöshetskassorna. Kort uttryckt har vi under den gångna vinterns konjunktursvacka haft en arbetslöshet som bara med en dryg halv procent har legat över den de senaste åren och någon procent över den arbetslöshet vi hade under högkonjunkturåren 1962 fram till 1965. Det är det som problemet rör sig om.

Då säger herrarna här, att arbetslösheten är större, eftersom vi inte som arbetslösa redovisar dem som är sysselsatta i beredskapsarbeten eller går på omskolningskurser osv.

Ja, det är alltid svårt att göra jämförelser, men jag förmodar att det finns de som gärna vill göra det. Vi kan t. ex. se på den arbetslöshet som rådde åren 1957 till 1959. Det går inte att i dag redovisa den dolda arbetslöshet som fanns då. Hur många tusental för att inte säga tiotusental av småbrukare i skogslänen var inte arbetslösa halva året i väntan på arbetstillfällen då? Hur många av dem som i dag är mer eller mindre bortrationaliserade har inte gått över till andra uppgifter, lämnat sina småbruk eller sökt klara sig på annat sätt? Hur många av de handikappade och svårplacerade, som vi i dag har i skyddad sysselsättning och i andra uppgifter, såsom speciella beredskapsarbeten, till en omfattning av 10 000—15 000, saknade inte arbete un-

der senare delen av 50-talet? Flertalet vägar jag säga! De fanns inte med i någon form av statistik. Det var säkert åtskilliga tiotusental människor. Det är således svårt att göra jämförelser.

Om vi genom att samhället släpper till investeringsfonderna till industrierna för byggande och för maskininvesteringar, gör industribeställningar och andra mycket nyttiga uppgifter, påverkar sysselsättningsläget så att det ger arbete åt 15 000 människor eller om vi i mycket aktiva beredskapsarbeten ger direkt sysselsättning åt människor — skall vi då verkligen räkna dem som arbetslösa? Jag vågar hävda att det är alltigenom viktiga uppgifter som nu utförs.

Jag skulle vilja göra en jämförelse. Om det på en ort byggs en industri eller investeras i nya maskiner med användande av investeringsfundsmedel, avstår samhället från en del av den skatt som eljest skulle tas ut. Säg att det däri ligger en subvention eller en dold favör som kan beräknas till 20 eller 25 procent. Vad är det för skillnad mellan detta industriarbete och om man på samma ort har beredskapsarbete, som kan bestå i byggandet av medborgarhus eller något annat objekt — det förekommer — till vilket kommunen får 25 eller 30 procent i statsbidrag? Varför får kommunen statsbidrag i detta fall? Därför att den bygger vid en tidpunkt då det ur samhällets synpunkt är angeläget för att hålla tillbaka arbetslösheten — alltså precis samma motiv som gäller då investeringsfundsmedlen släpps fria. Vad är det då för skillnad mellan byggnadsarbetaren som är med om att uppföra medborgarhuset och den som är med om att uppföra industribyggnaden? Naturligtvis är det ingen skillnad.

Jag tycker därför att det är litet grand av överdrifter när man säger att vår arbetslöshet är mycket större. Låt oss vara överens om att vi befunnit oss i en konjunktursvacka, där den moderna arbetsmarknadspolitikerna har prö-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

vats, med alla de medel som man har till förfogande och med en utvidgning också till nya inslag i arsenalen, vilket har visat sig gångbart.

Hur är då den situation som vi har just nu? Det förefaller som om man, när man nu tar del av redovisningen av arbetslösheten i mitten av april kände tveksamhet inför de uppgifter som lämnats eller också inte vill vara med om att känna en viss glädje över att konjunkturen nu ändå tycks ha vänt. Nog är det väl för oss alla av utomordentlig glädje om det är så. Vi hoppas att det är det, och det är mycket i den nuvarande utvecklingsbilden som tyder på det.

Herr talman! Jag skall lämna ett par siffror ur arbetslöshetsstatistiken, som jag tycker är alldeles speciellt intressanta. Vi hade alltså i april ungefär 43 000 arbetslösa. Det är 8 600 mindre än i mars. Men var är arbetslösheten lokaliserad och var har vi det största antalet lediga platser? Från mars till april har antalet lediga platser också ökat, med ungefärligen 7 000. Detta gör bilden rätt intressant.

I storstadslänen hade vi i mitten av april ungefär 6 000 fler lediga platser än antalet arbetslösa. Det var i det närmaste två lediga platser på varje arbetslös.

Om jag gör en geografisk uppdelning och tar skogslänen för sig, storstadslänen för sig och övriga län för sig — med skogslän avser jag norrlandslänen samt Värmlands och Kopparbergs län — och tittar på situationen i de övriga länen, så är läget i mitten av april det, att där finns ungefär lika många lediga platser som det finns anmälda arbetslösa; det väger jämnt. Ingen skall nu dra den slutsatsen att jag menar att de arbetslösa bara kan gå in och ta de lediga platserna. Tyvärr är det inte så. Men detta ger ändå en bild av läget.

Hur är det då i skogslänen? Ärade kammarledamöter, där har vi sex arbetslösa per ledig plats. Vi har 18 000 arbetslösa och 3 600 lediga platser.

Vad är det då som har hänt och vad är det som håller på att hända i vårt land liksom i en rad andra länder?

Vi kan ställa frågan: Vilka uppgiftsområden är det som främst efterfrågar arbetskraft, och vilka typer av arbeten döljer sig bakom uttrycket lediga platser?

Ja, det är några industriplatser, men det gäller framför allt serviceområdet eller tjänstesektorn. Det är självfallet att den senare dominerar i våra storstadsonråden. Det är vårdområdet, handel, kommunikation, administration, det är vaktuppgifter, det är taxichaufförer i Stockholm och en rad av andra uppgiftsområden. Det är sektorer inom vårt arbetsliv som har vuxit starkt under de senaste årtiondena och som, av alla tecken att döma, kommer att växa under den tid som ligger framför oss.

Det är inga tillfälligheter. Det svarar mot en klar och uttrycklig trend i vår utveckling. Det ser vi inte minst på det förhållandet, att vår produktion ökar. Vår produktion ökade även under den konjunktursvacka som vi upplevde i fjol med något över 2 procent. Det var en låg ökning, men det är ändå en ökningstakt som inte är föraktlig.

Vi har samtidigt att notera att vi har ett avtagande behov av arbetskraft inom den egentliga industrin, och det är en utveckling som kommer att fortsätta. Det finns all anledning att räkna med att en rationellare och en effektivare industri kommer att få möjligheter att framställa mera produkter med användande av mindre arbetskraft. Låt oss vara överens om att även om man inom verkstadsindustrin kommer att få ökande beställningar och ökad ordergång kommer det inte inom de närmaste månaderna att bli ett allmänt sug efter ny arbetskraft, därför att det finns en inbyggd kapacitet som i första hand kommer att utnyttjas.

Det måste, herr talman, vara på det sättet. Hur skulle vi eljest kunna klara konkurrensen med utländska företag? Hur skulle vår industri ute på världs-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

marknaden med en efter hand växande hårdare konkurrens eljest ha kunnat klara uppgiften att sälja de varor som vi producerar? Detta framgår också av andra statistiska redovisningar, som är gjorda inte minst därför att man från borgerligt håll ofta säger att den kostnadsutveckling som vi har haft är rent förödande för våra möjligheter att hävda oss ute på världsmarknaden.

Det finns anledning, vill jag säga, att taga alla sådana bedömningar med en viss försiktighet. Låt oss inte på något sätt nonchalera kostnadsproblemet! Men låt oss göra rättvisande undersökningar. Hur är det med lönekostnaderna och deras utveckling och produktiviteten? Avgörande är ju slutgiltigt produktiviteten, dvs. framställd vara med användande av arbetskraft. I det fallet visar det sig att även under det 1960-tal, som nu ligger bakom oss, har Sverige den lägsta kostnadsutvecklingen, alltså då det gäller lönekostnaden per produktenhet. Den brittiska industrin hade en kostnadsökning av 27 procent från 1960 till 1966. Den norska industrin hade samtidigt en kostnadsökning med 23 procent, den västtyska med 20 procent under det att den svenska industrin redovisade en motsvarande kostnadsökning med 13 procent.

Man kan säga att däri ligger förklaringen till vårt konkurrensläge. Det säger oss emellertid också, att vi måste fortsätta att investera i nya maskiner, i ny teknik och i utbildning av vår arbetskraft för att vi skall kunna hålla positionerna ute på världsmarknaden.

Det finns ytterligare en sak, herr talman, som jag gärna vill anföra, när vi diskuterar arbetslöshet och dess omfattning, nämligen arbetslöshetstidens längd. Det är att observera att 75 procent av de arbetslösa har en arbetslöshetstid, som understiger tre månader. Det betyder att vi fortfarande har en betydande omsättning av vår arbetskraft, och när vi diskuterar arbetslöshet och konjunktur, tappar vi ofta bort att vårt arbetsmarknadsverk exempelvis

under 1967 förmedlade 580 000 platser — det var alltså 580 000 människor, som antingen har fått nya arbeten, eller som har bytt arbete eller på annat sätt påverkats av arbetsmarknadsverkets göranden och låtanden. Ofta tappar man bort dessa siffror eller glömmar dem. Det är i det sammanhanget man skall beakta siffran för arbetstidens längd. Omsättningen är alltså stor, trots att vi har ett relativt stort antal arbetslösa.

Jag vill inte ett ögonblick med detta söka skymma eller föra bort problemet om de svårigheter som drabbar den enskilda människan, den som är arbetslös. Svårigheterna är stora, och det finns all anledning för oss att noggrant uppmärksamma vad som kan göras för att hjälpa dessa människor.

Jag har velat framhålla detta om arbetslöshetstidens längd också för att i det sammanhanget nämna arbetslöshetskassornas utomordentliga betydelse. De får ta de första stötarna och de får bära ansvaret under de första veckorna och månaderna, vilket ger den som har blivit arbetslös något rådrum för övervägande om vad han skall göra i diskussion med vår arbetsmarknadspersonal.

Om jag då gör en snabb konjunkturbedömning, skulle jag i likhet med andra företrädare för regeringen vilja säga, att de flesta tecken tyder på att vi har passerat botten av en konjunkturedgång och nu är på väg uppåt. Den allmänna politiken måste anpassas med hänsyn till detta.

Jag vill gärna framhålla att det, när man bedömer om generella åtgärder skall vidtagas, är angeläget att man angriper det problemet med den allra största försiktighet. Jag har redovisat att vi i storstadslänen, som befolkningsmässigt är utomordentligt viktiga, i dag har nära två lediga platser per arbetslös. Det behöver inte gå lång tid, förrän vi är inne i en utveckling, där vi närmar oss situationen i mitten av 1960-talet. Jag hoppas att vi inte kommer

Ang. arbetsmarknadspolitiken

dithän, att vi har 11 lediga platser att erbjuda en arbetslös, ty då befinner vi oss i en situation, som är svår att bemästra med hänsyn till kostnadsutvecklingen. Vi måste alltså nu mycket noggrant följa kostnadsutvecklingen, så att ingenting händer som medför att vi får en ökad kostnadsbelastning, dvs. inflatoriska verkningar.

Då kommer naturligtvis frågan: Vad kan vi göra? Herr Gustafsson i Byske och andra kommer att säga, att en aktivare lokaliseringspolitik betyder en del.

Ja, det gör den, och vi har nu prövat den metoden. Jag tycker att vi skall vara överens om att lokaliseringspolitiken har visat sig ha möjlighet. Den kan i dag tyvärr inte vara lika aktiv, ty vi har inte längre en mängd företag, som står beredda att diskutera omlokalisering eller nyetablering eller företagsledare med idéer och uppslag för en produktiv verksamhet. Det är möjligt att vi med en uppåtgående konjunktur får ett större antal företag. Det hoppas vi, och vi börjar redan märka tendenser härtill — det skulle jag gärna vilja framhålla. Och vi får tillfälle att tala med flera. Genom en sådan lokaliseringspolitisk verksamhet kan man naturligtvis åstadkomma en del. Låt mig bara helt kort säga, att det som har skett ändå har inneburit att ungefär 25 000 nya sysselsättningsplatser har tillskapats. Alla företag är inte färdiga. En del av företagen är under utveckling. Konjunktursvackan har kommit att innebära att man fått skjuta på en del av de nyanställningar som är avsedda, men i princip har lokaliseringspolitiken givit dessa resultat. De indirekta verkningarna är ungefär hälften av detta. Vi har kanske påverkat sysselsättningen för 40 000 människor, och framför allt gäller detta i Norrland. Det betyder en stabilare befolkningsutveckling i de norrländska länen, men läget är ändå inte bra. Mina siffror nyss om situationen i skogslänen visar de betydande svårigheter vi står inför. Att

det sker omflyttning inom länen känner alla till, som sysslar med dessa problem, och den ställer också anspråk på vår arbetsmarknadspolitik.

Omskolningspolitiken, så ofta diskuterad, tillhör de utomordentligt viktiga uppgifter som samhället måste ta på sig för att bereda de många arbetslösa möjligheter till en utbildning som möjliggör för dem att ta en del av de arbeten som är lediga. Om de inte kan ta dessa arbeten därför att de tycker att de är för gamla för omskolning och för att flytta på sig, så måste vi ge dem ett effektivt ekonomiskt stöd. Men ungdomen måste inriktas på de nya uppgifterna, och där har vi alltså arbetsmarknadspolitikens möjligheter i nuet och för framtiden. Det är inte en konjunktursvackas stora problem att vi måste ordna omskolningen, utan det är en kontinuerlig verksamhet som vi måste vara beredda, oavsett konjunkturläget, att söka ombesörja i så stor omfattning som möjligt.

Jag har sagt att de åtgärder som vidtagits under vintermånaderna är de längst gående åtgärder som någonsin har förekommit. Det är obestriddligt att de stimulerat sysselsättningen. Jag tror att åtgärderna direkt har resulterat i sysselsättning och utkomst för omkring 120 000 människor, framför allt under den senaste tolv månadersperioden. Jag har nämnt att en del nya inslag har prövats och visat sig ha god effekt — kommunernas möjligheter att tidigare lägga sina beställningar, industriernas möjligheter att använda investeringsfonderna för uppbyggnad av lager, de direkta beställningarna till verkstadsindustrin, för att nu nämna några. Det är möjligt att verkningarna av en del av dessa åtgärder kommer att göra sig märkbara också under de närmaste månaderna. Och vi bedömer inte detta som en olägenhet. Det visar sig ju att inom metallbranschen kvarstår en arbetslöshet som är större än på länge. Vidare torde, som jag sade nyss, en i företagen inbyggd kapacitet komma att

las i anspråk utan att därför kräva mer arbetskraft.

Regeringen har därför i samråd med arbetsmarknadsmyndigheterna bedömt läget så att ytterligare åtgärder från samhällets sida är erforderliga för att ge garantier för mera arbete under nästa vinter. Även om, som jag nyss sade, vi räknar med att ha passerat botten i en konjunktursvacka och är på väg uppåt, så kan det ta längre tid än man kanske beräknat tidigare, innan vi har nått ett läge som är väsentligt annorlunda. Vi måste också observera den mycket ökade produktiviteten, både i den egentliga industrin och i byggnadsindustrin.

I fråga om byggnadsindustrin ser vi inga olägenheter av att redan nu meddela besked om att investeringsfonderna kommer att stå till förfogande för industrins byggverksamhet under kommande vinter och likaså för maskininvesteringar. Det är nödvändigt med båda delarna. Vi måste söka påverka industrin till en ökad investeringstakt, inte minst med hänsyn till konkurrensproblemen.

Investeringsfondernas frisläppande redan nu sker också mot bakgrunden av att vi räknar med att effekterna skall bli ganska omedelbara. De företag som vet att de får använda investeringsfonderna för att göra en maskininvestering kan lägga ut sina beställningar redan under de närmaste veckorna, och det betyder att effekten på verkstadsindustrin kan komma ganska så snabbt. Skulle det vid en närmare analys av arbetslöshetsläget och branschproblemen visa sig finnas anledning till ytterligare åtgärder inom metallområdet så får det övervägas.

Låt mig bara, herr talman, helt kort få uppehålla mig även vid investeringsfondernas användning i byggverksamheten. Vi tror som sagt att detta kommer att ge resultat. I anslutning till det vill jag också beröra problemet om investeringsavgiften. Den kommer att upphöra med september månads ut-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

gång, och vi har ju redan fattat ett beslut som innebär att investeringsavgiften slopats i skogslänen. De företag som där är färdiga för igångsättning kan få länsarbetsnämndernas tillstånd och besked, om kostnaden inte överstiger 5 miljoner kronor; är kostnaden högre skall ärendet behandlas av regeringen, och har arbetsmarknadsmyndigheterna tillstyrkt så tror jag det finns all anledning räkna med att företagen kommer till stånd.

Då det gäller de övriga länen och storstadsområdena finns det anledning räkna med en generösare dispensgivning fram till den 1 oktober och igångsättning redan före den 30 september av en del företag. Arbetsmarknadsmyndigheterna gör en inventering i länen av de projekt som finns och kommer säkerligen att föra fram en rad av dessa. Men jag understryker vad jag sade nyss: framför allt i storstadslänen finns det anledning att noggrant följa utvecklingen och möjligheterna att dra i gång uppskjutna byggprojekt.

Här kommer nu ett nytt inslag i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten — arbetsmarknadsstyrelsen har begärt att få ge dispens för en del stora byggprojekt. Ännu har man inte projekten framför sig, men i princip gäller det vissa större byggprojekt även i storstadsområdena, under förutsättning att dessa dispenserade företag är beredda att ta emot en del arbetskraft, som flyttas från de områden där vi har en alldeles för omfattande arbetslöshet. Därmed skapas vissa garantier för att man har arbetskraft tillgänglig för den byggande verksamhet som dras i gång. Det skall bli mycket intressant att se vilka resultat man kommer till i denna verksamhet.

I detta avsnitt kan man då ställa sig frågan: Hur stor del av de uppskjutna byggprojekten — med en omfattning av ungefärligen 5 miljarder i april månad — kommer i gång efter den 30 september?

Ja, det är ju ingen nyhet för kamma-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

rens ledamöter att vi i botten — jag bara erinrar om det — har en lagstiftning om igångsättningstillstånd; länsarbetsnämnderna gör den prövningen. I princip har vi från regeringens sida tänkt oss att företag över 5 miljoner kronor skall beslutas av Kungl. Maj:t efter hörande av arbetsmarknadsmyndigheten. Vi har gjort den bedömningen att bostadsproduktionen kommer att omfatta ungefär 100 000 lägenheter — det är vi väl nu i princip överens om. Jag hoppas att riksdagen inte kommer att ändra vårt förslag om en minimiram på 95 000 lägenheter, och vi har dessutom medgivit igångsättning för ytterligare 5 000 lägenheter. Vi tror att industribyggandet nästa vinter kommer att ha ungefär samma omfattning som det haft tidigare. Sjukhusbyggandet och en del andra byggverksamheter är under kontroll tack vare kvoteringen; vi kan öka kvotramarna.

Skulle de hittills uppskjutna företagen komma i gång till en omfattning av mellan en halv och en miljard — en miljard motsvarar 4 procent av det totala byggandet — så ser vi i dag efter bedömning tillsammans med arbetsmarknadsmyndigheten inte något problem i samband med en sådan ökning av byggverksamheten. Och framför allt tror jag att denna ökning ger oss möjligheter att inte bara bibehålla den produktivitetsökning som skett inom byggindustrin utan även få till stånd en fortsatt utveckling i samma riktning, vilket är önskvärt inte minst med hänsyn till kostnadsproblemen.

Herr talman! Mot bakgrunden av vad jag tidigare har sagt om arbetslöshetsläget, lokaliseringen samt antalet lediga platser och var de finns framstår den moderna aktiva arbetsmarknadspolitikens betydelse i en utomordentligt klar belysning.

Det är med stor tillfredsställelse, låt mig ändå säga det, som jag finner att partierna i utskottet är i det stora hela överens om de avgörande tagen i vår arbetsmarknadspolitiska verksamhet.

Jag lade märke till att herr Kaijser sade, att det är klart att åtgärderna kostar pengar men att vi är överens om att genomföra dem, och det gläder jag mig över. Trots att det här är fråga om en merbelastning på statsutgifterna, är vi beredda att göra dessa insatser. Låt mig uttala den förhoppningen att denna allmänna uppslutning inte är en tillfällighet utan att den markerar en klar solidarisering från samhällets sida gentemot dem som drabbas av strukturomvandlingens svårigheter och bekymmer i ett vikande konjunkturläge.

Samhället *måste* ha och *har* också råd till de åtgärder som vi nu vidtar och mer till, om så skulle bli erforderligt. Att söka skapa en känsla av ökad trygghet hos de många i arbetslivet tillhör en av de viktigaste uppgifterna just nu, och det gäller inte minst de grupper som ofta har det svårast, framför allt när det gäller omställning, och jag tänker då på de äldre. Med ett utbyggt äldrestöd — en fråga som riksdagen skall behandla om ett par dagar och som vi väl inte har någon anledning att diskutera i dag — och med ett allmänt trygghetsskydd tror jag att viktiga steg kommer att ha tagits på detta område när det gäller att skapa en känsla av ökad trygghet.

Herr Birger Andersson har som talesman för utskottsmajoriteten så ingående behandlat reservationerna, att jag inte finner någon anledning att alltför mycket fördjupa mig i dem. Låt mig bara beträffande glesbygdsp Problemen säga, att detta är en av de verkligt stora och allvarliga frågorna. Vi har arbetat på det sättet, att vi som bekant har låtit en arbetsgrupp diskutera åtgärder som så snart som möjligt skulle kunna sättas in. Bara det har tagit tid, innan vi har kommit fram till de förslag som vi nu har presenterat. Vi har den stora Bylundska utredningen, som jag hoppas inom kort kommer att vara färdig. Jag delar utskottsmajoritetens uttalande om att det är all anledning att låta utredningen bli klar innan yt-

terligare åtgärder vidtas. Jag har ändå uppfattat utskottsmajoritetens skrivning så, att man inte täpper till alla möjligheter för en eventuell parlamentarisk utredning, som ovanpå det arbete som har utförts skulle kunna behöva ta upp en del problem, som kanske har en något annan samhällspolitisk aspekt än den vi hittills har haft.

Jag anser att vad som har gjorts på detta område är riktigt. Jag kommer att vara utomordentligt tillfredsställd, om riksdagen beslutar om de åtgärder som är föreslagna och beviljar de anslagsbelopp som är begärda. Låt oss avvakta något och se vad den Bylundska utredningen presenterar, ställa samman dess resultat med arbetsgruppens åtgärdsförslag och sedan överväga om det kan anses erforderligt med ytterligare en utredning som kommer att syssla med en del andra ting. Men den skall inte tillskapas för att skjuta upp nödvändiga åtgärder; de skall komma till stånd så skyndsamt som det över huvud taget är möjligt.

När det gäller lokaliseringspolitiken har vi, herr talman, i fråga om anslagsramarna gjort en bedömning med hänsyn till de erfarenheter som vi har och de uppgifter vi har inom departementet om behov av medel under den närmaste framtiden. Vi har funnit att medlen är tillräckliga, och då finns det ingen anledning att gå längre.

Herr talman! Jag har velat ange som min uppfattning att den arbetsmarknadspolitik, som vi har kommit fram till och som är prövad under flera år och som framför allt under det senaste året har utsatts för en utomordentlig påfrestning, i stort sett har bestått provet. Det finns all anledning att rikta ett tack till både dem som står i ledande ställning och dem som arbetar ute på fältet i den arbetspolitiska verksamheten, vilka har uppgiften att söka förverkliga intentionerna i de arbetsmarknadspolitiska riktlinjer som riksdagen slutgiltigt haft att fastställa. När vi nu enigt tycks kunna sluta upp kring hu-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

vuddragen i den politiken, tror jag att däri ligger ett uttalande om uppskattning av det arbete som utförts av arbetsmarknadsstyrelsen och alla dem som deltagit och varit engagerade.

Sedan är det klart att man måste se över även en sådan verksamhet. Är den tillräckligt effektiv? Kan man med tekniska hjälpmedel åstadkomma förbättringar eller kostnadsbesparingar?

Allt detta skall naturligtvis göras, men det finns all anledning att diskutera det sansat och lugnt och även i det avseendet undvika alltför mycket av överbetonningar på en del av de förslag som framkastats. Det får sannernigen prövas mycket noggrant också med hänsyn till de praktiska verkningarna i olika delar av landet.

Herr **KAIJSER** (h) kort genmäle:

Herr talman! Departementschefen opponerar mot min bedömning av antalet arbetslösa för närvarande och framför allt mot min antydda jämförelse med förhållandena i början på 30-talet.

Jag har givetvis också klart för mig att det är mycket svårt att bedöma det verkliga antalet arbetslösa. I mitt första inlägg sade jag, att man inte kunde jämföra med förhållandena på 30-talet, därför att man nu hade lärt sig att använda arbetsmarknadspolitiska åtgärder mot bakgrunden av decenniernas erfarenhet. Det hade man inte på 30-talet. Men om man inte hade haft dessa åtgärder är det möjligt att det i näringslivet skulle vara ungefär lika många friställda. Om man räknar med dem som är sysselsatta i beredskapsarbeten och omskolning, om man tänker på den buffert som vi har i utlänningarna, om man tänker på att det finns en dold arbetslöshet även nu och att de två å tre procenten i arbetslöshetskassorna representerar bara en del av de arbetslösa, så kan man ur synpunkten av vad näringslivet lyckats spontant sysselsätta komma till siffror som ligger någonstans i närheten av 30-talets siffror.

Ang. arbetsmarknadspolitiken

Det betyder inte att situationen i samhället nu är densamma som då, eftersom man har haft dessa åtgärder att tillgripa. Som jag vid flera tillfällen har sagt i dag är vi överens om att de är nödvändiga i nuvarande läge.

Departementschefen sade att det fanns många tecken som tydde på att konjunkturerna hade vänt. Jag är också mycket glad om så verkligen vore fallet, men jag är inte övertygad om att det är så. Det var visserligen 7 000 färre arbetslösa registrerade den 15 april än den 15 mars, men antalet personer som hade fått varsel om friställning på grund av nedläggning av företag eller inskränkningar i driften redovisades den 15 april till 2 897 mot 2 171 samma månad förra året. Man hade också redovisat varsel om 22 företagsnedläggningar och 35 inskränkningar i driften under mars månad — det är alltså fråga om sammanlagt 57 arbetsställen — medan det var fråga om 58 arbetsställen under februari månad. Någon väsentlig skillnad tyder inte detta på. Men jag vill gärna säga att jag är ytterligt glad, om det finns tecken på att konjunkturen håller på att svänga. Vem som helst, som blöter på ett finger och försöker hålla upp det i luften för att se om det blåser några gynnsamma vindar från något håll, skulle vara tacksam om han kunde märka någonting säkert.

Departementschefen talade också om arbetslöshetskassornas stora betydelse. Jag vill erinra om vår önskan att få en utredning om en allmän arbetslöshetsförsäkring. Departementschefen hade ett uttalande nyss i den riktningen också.

Jag har aldrig påstått att omskolning skulle vara onödig. Den är betydelsefull, och den är nu nödvändig. Jag är övertygad om att den är nödvändig även i ett balanserat konjunkturläge, men det är för mig av mycket stor vikt att omskolningens betydelse och värde utredes ur samhällsekonomisk synpunkt. Det är därför som den uppfölj-

ning som från årets början sker i dessa ärenden betraktas som så viktig ur vår synpunkt.

Departementschefen talade också om en gemensam uppslutning när det gäller samhällets uppgifter för att hjälpa dem som har friställts, och han tillade: »i ett vikande konjunkturläge». Han använde alltså fortfarande uttrycket: »i ett vikande konjunkturläge». Jag blev litet förvånad över att han sade detta, ty strax innan anförde han att vi hade kommit över denna period. Det är ju betydelsefullt att vidtaga dessa åtgärder även om konjunkturläget inte är vikande, och jag tyckte att det rädde en viss motsättning mellan de båda saker departementschefen här anförde.

Departementschefen slutade sitt anförande med att tala om glesbygdsproblemen. Han sade att när alla de undersökningar som nu pågick var färdiga, kunde det bli tid för att göra en sådan parlamentarisk utredning som vi efterlyser. Jag tror att det skulle vara angeläget att inte dröja alltför länge med en sådan utredning. Jag tyckte att det verkade som om det fanns vissa förhoppningar om att utredningen skulle kunna påbörjas relativt snart, och jag tyckte att det verkade som om det inte rädde några direkta motsättningar mellan våra önskemål. Jag vill ännu en gång understryka att glesbygdsproblemen är stora och betydelsefulla.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag vill börja med att ge herr statsrådet Rune Johansson en eloge för vad han här anförde beträffande investeringsavgiften. Vi befinner oss där alldeles på samma linje. Jag uppfattade också statsrådets uttalande om den utredning, som vi har krävt skall vara parlamentarisk, på det sättet att han inte vill stänga några dörrar för att dessa frågor i en framtid skall kunna behandlas av parlamentariker. Jag noterar detta, men jag konstaterar

Ang. arbetsmarknadspolitiken

samtidigt att det hade varit bättre om riksdagen redan nu hade fattat ett beslut i denna fråga, som är stor och invecklad. Jag tror att det är värdefullt om man redan från början väcker intresse hos parlamentarikerna för de problemställningar som finns.

Synen på arbetsmarknaden sådan den kom till uttryck i statsrådets anförande i dag, vill jag också gärna ge statsrådet en eloge för. Flera talare har här framhållit att det är en mycket allvarlig fråga. Statsrådet nämnda vissa siffror beträffande arbetslösheten. Han drog inte alltför långt gående konsekvenser av dem. Jag vill bara helt stillsamt påpeka att frågan inte alltid av regeringen har framställts på det här sättet.

Jag är mycket glad över att inrikesministern här har klarlagt sin syn på problemet. Jag tror att det har funnits ledamöter av Kungl. Maj:ts kansli för att inte säga regeringen som vid flera tillfällen talat om att vi egentligen inte har någon stor arbetslöshet. Jag tolkade statsrådet så att han tog avstånd från sådana uttalanden.

Sedan avgav statsrådet en väldigt hugnesam profetia. Jag vet inte i vad mån han är påverkad av statsrådet Gunnar Strängs tal i går om att konjunkturbilden är på väg att förbättras. Ingen skulle vara gladare än jag om det var sant. Men jag vill tills vidare göra en liten reservation på den punkten. Det är inte alldeles säkert — det har vi fått konkreta bevis på tidigare — att herr Sträng räknar alldeles rätt när det gäller prognoser om samhällsekonomin. Det är därmed heller inte säkert att han alltid gissar rätt när det gäller att bedöma framtiden i det här avseendet.

Lokaliseringspolitiken har gett goda resultat. Lokaliseringspolitiken hade förmodligen kunnat ge ännu bättre resultat om vi hade kunnat inleda den i ett tidigare skede. Det sade inte statsrådet, men det vill jag säga.

De akuta problemen är vi ganska ense om, men här gäller det att försöka se framåt och försöka hitta vägar i

denna fråga som är så oerhört viktig för vårt land. Och det är också ur den synpunkten som vi gärna från centern velat ha parlamentariker med. Man skall på ett mycket tidigt stadium kunna resonera om sådana här saker och komma fram till *förebyggande* åtgärder av betydelse.

Tidigare i sitt anförande nämnde statsrådet Johansson Mjödvattnet, och det är ju mitt fel att han behövde göra det. Han solidariserade sig med avdelningsordföranden Birger Andersson i denna fråga. Det har jag all respekt för. Det är tolkningsfrågor. Men jag skulle vilja säga så här: Kan det inte anses som ett negativt ställningstagande när man vill, som villkor för lokaliseringstöd, diktera var företaget skall placeras? Så var ju fallet i Mjödvattnet. Jag tolkar det som en dirigering vilken inte ger företaget den valfrihet som skulle vara naturlig. Det är heller inget gott uttryck för det valfrihetens samhälle som många talar om vid skilda tillfällen.

Herr JACOBSSON, PER, (fp) kort genmäle:

Den intressanta och svepande överblick över arbetsmarknadsläget och arbetslöshetssituationen som inrikesministern gav här var säkerligen av värde, och den uppskattar vi väl allesamman. Han gjorde vissa jämförelser med arbetslöshetssituationen i dag och på 1950-talet och konstaterade att vi kanske har fått en mera klar bild av arbetslöshetssituationen i dag än vad vi hade på den tiden; vi hade då en hel del människor med stödinkomster av olika slag under vissa tider av året vilka sedan var arbetslösa under andra tider. Situationen är kanske därför vid en jämförelse inte så mycket ogynnsammare i dag än vad den var då.

Till detta skulle jag vilja göra den kommentaren att det kan hända att många som på 1950-talet hade vissa stödinkomster kanske i dag är i den

Ang. arbetsmarknadspolitiken

situationen att de får klara sig utan dessa stödinkomster. För dem är ju situationen ännu besvärligare.

Men vi har ju beredskapsarbetena, och där kan man naturligtvis hålla på att diskutera i vilken utsträckning man skall utöka möjligheterna till beredskapsarbeten. Har vi tillräckligt många i beredskapsarbete så har vi en mindre arbetslöshet. Det är klart att det är ett resonemang som man kan föra. Men vi är väl ändå alla överens om att den arbetsmarknadspolitik som vi måste försöka eftersträva bör leda till att vi kan minska graden av sysselsättning i beredskapsarbete och ge allt fler och fler arbetssökande möjligheter till varaktig inpassning i den reguljära produktionsapparaten.

I skogslänen har vi, sade statsrådet, sex arbetslösa per ledig plats. Den siffran är ju rätt skrämmande och borde innebära att vi måste se fram mot en mycket stor avtappning i dessa områden under den närmaste framtiden. Vidare måste det innebära att det är en förstahandsuppgift för oss att försöka skapa flera lediga platser inom dessa områden. Det är väl det som är det stora problemet, och det är väl kring detta som en mycket stor del av de reservationer som vi här diskuterar också kretsar.

Statsrådet gjorde vissa kostnadsjämförelser och säger att vi har den lägsta kostnadsökningen per produktenhet i Europa. Det är möjligt att vi har det, jag skulle föreställa mig att jämförelserna där är väldigt svåra att göra och att man får lov att handskas med det material som här föreligger med ganska stor försiktighet. Vi hade väl också ett ganska ogynnsamt kostnadsläge redan vid ingången av 1960-talet, och de förändringar som har skett sedan dess har inte förbättrat situationen. Ingen kan väl bestrida att kostnadsutvecklingen är oroande och att det på allt fler områden visar sig praktiskt taget nästan omöjligt för vår inhemska industri att ta upp konkurrensen med utlandet,

samt att allt flera företag förlägger sin tillverknings till andra länder.

Statsrådet Johansson var optimistisk beträffande konjunkturläget, vilket har behandlats även av andra talare i repliker. Han menar att många tecken tyder på en uppgång. Det vore naturligtvis bra om det är på det sättet, och det är väl ingen som önskar någonting annat. Så mycket torde ändå kunna sägas, att några säkra belägg för ett sådant antagande inte föreligger i dag. Den internationella utvecklingen är ju oroande på många områden, och de valutarörelser som i så hög grad har kännetecknat situationen under senare tid är så pass mångtydiga att det måste vara en mycket vanskelig uppgift att på det området göra några bestämda uttåg.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Den kostnadsredovisning som jag lämnade utgjorde inte något nytt material. Det redovisades av finansministern i remissdebatten. Det är den internationella monetära fonden som har lämnat redovisningen, och det är väl inget överraskande att Amerika kommer främst, dvs. har den lägsta arbetskostnaden per produktenhet, men därefter kommer Sverige. Investeringsverksamheten i Amerika är ju utomordentligt omfattande.

Låt mig sedan ändra en siffra som jag anförde i mitt förra inlägg. Jag talade om det antalet platser som arbetsförmedlingen i vårt land förmedlade och nämnde siffran 580 000. Det skall vara 780 000. Jag är ju en försiktig man och vill inte gärna gå till överdrifter, men siffran var alltså väsentligt bättre än den jag först nämnde, och fakta skall ju alltid få vara talande.

I ett läge där den ordinära verksamheten inom näringslivet, kommunikationer, handel osv. inte ger tillräckligt med arbete spelar beredskapsarbetena en betydande roll. Det gäller framför allt att utnyttja möjligheterna till sam-

hällsviktiga och samhällsnyttiga uppgifter. Att exempelvis i vissa kommuner bygga ut servicen är på lång sikt en lokaliseringsfaktor som man inte skall underskatta. Att bygga vägar — jag erkänner det — i vissa områden är också en faktor som spelar en betydelsefull roll i den lokaliseringspolitiska verksamheten.

Jag skall inte diskutera Mjödvattnet nu, herr Nils-Eric Gustafsson. Kom ihåg den utgångspunkt som herr Birger Andersson nämnde, att inget företag har fått sin ansökan om lokaliseringstöd avslagen på grund av brist på medel. Då säger herr Gustafsson: Jo då, Mjödvattnet! Det är fel, hur mycket herr Gustafsson än försöker föra över diskussionen om Mjödvattnet på ett annat plan. Låt nu detta vara, herr Gustafsson, ty det är inte det vi skall diskutera.

Beträffande konjunkturbedömningen har jag iakttagit försiktighet. Jag skall korrekt återge vad jag tidigare sagt: De flesta tecken tyder på att vi passerat botten i en konjunkturbedömning och är på väg uppåt. Det betyder inte att vi är inne i en högkonjunktur på nytt men att många tecken tyder på att vi är på väg mot en förbättring. Det är inte bara de arbetslöshetssiffror vi har från april månad i förhållande till tidigare månader som tyder på det, utan bakom ligger också en bedömning av den internationella utvecklingen. Det finns all anledning att notera att arbetslösheten i Västtyskland har minskat i icke obetydlig grad under de senaste månaderna samt att utvecklingen i USA och Frankrike nu är mer positiv än tidigare. Det är med stöd av bl. a. dessa uppgifter som konjunkturinstitutet lämnar sin mycket breda redovisning. Den kommer snart att ligga på riksdagens bord, och vi får då tillfälle att närmare granska och analysera materialet. Vår bedömning visar ändå, trots att vi hoppas att vi nu är på väg uppåt, att det inte finns anledning att minska på samhällets aktiviteter.

Ang. arbetsmarknadspolitiken

Vi har ju vidtagit åtgärder för den kommande vintern, eftersom vi räknar med att även då få uppleva en del besvärigheter. Vad jag emellertid har varit angelägen att säga är: Låt oss nu nogsamt följa utvecklingen och verkan av de steg som vi tar. De måste vara av den arten och karaktären att de inte försämrar våra möjligheter att hålla prisutvecklingen under kontroll. Det är en uppgift som är av utomordentligt stor betydelse. Därvidlag utgörs försvarslinjen av en fast ekonomisk politik. Utgångsläget för den uppgiften är ju bättre än någonsin tidigare. Vi har haft en gynnsam utveckling av utrikeshandeln. Vi hade under fjolåret den lägsta löneglidningen för samtliga anställda. Den kommer att ligga på 1 3/4 procent. Det är den lägsta siffran under 1960-talet. Vi har haft en lugnare utveckling av priserna än på lång tid, stegringen har varit 3,1 procent, och vi räknar i år med en uppgång av prisindex på något mer än 2 procent. Det är alltså ett utgångsläge som är gynnsamt i det här avseendet, och då gäller det sannerligen att handskas med de medel av samhällspolitisk och annan art som vi har till förfogande så att vi inte spolierar de möjligheter som nu föreligger.

Det är alldeles riktigt, herr Kaijser, att mitt uttalande om solidariseringen från samhällets sida kunde missuppfattas, det skall jag erkänna. Jag sade nämligen att från samhällets sida en solidarisering var nödvändig gentemot dem som drabbas av strukturomvandlingens svårigheter och bekymmer i ett vikande konjunkturläge. Min avsikt var att säga »och de bekymmer som många drabbas av i ett vikande konjunkturläge» — det var alltså fråga om båda delarna och inte enbart om ett vikande konjunkturläge. Det framgick också av mitt anförande att jag ansåg det nödvändigt att oavsett konjunkturläget bedriva en utomordentligt aktiv arbetsmarknadspolitik. Och därvidlag står vi ju inför de svårigheter som är

Ang. arbetsmarknadspolitiken

avvägnings- och bedömningsfrågor, vilket herr Jacobsson berörde.

Herr Jacobsson säger att det finns sex arbetslösa på varje ledig plats i skogslänen och att det därför gäller att öka antalet lediga platser i det området. Det är riktigt. Det är en mycket angelägen uppgift. Jag nämnde att det nu i storstadslänen finns i det närmaste två lediga platser på varje arbetslös. Och i dessa områden gäller det alltså att se till att få de lediga platserna besatta. Det är också en uppgift. Här ställs vi alltså inför avvägnings- och bedömningsfrågor. Går det då att flytta över en del av de lediga platserna från storstadslänen till skogslänen? Jag bara ställer frågan. Jag gjorde i någon mån en analys av vad det var för slags platser som var lediga. De fanns inom vårdyrkena och på det direkta serviceområdet. Det är inte lätt att flytta över dem till skogslänen och be människorna träda i tjänst där.

Då uppstår frågan om vi kan flytta fler industrier från våra storstadsområden. Jag kan tala om för herr Jacobsson att jag under den gångna vintern har haft uppvaktningar från tre eller fyra fackförbund, bl. a. från Stockholm. Man har begärt ett uttalande från min sida om att vi nu skulle minska aktiviteten i fråga om att omlokalisera företag från storstadsområdena. Jag tar detta med största lugn, men jag är angelägen att säga att jag tror det är viktigt att så handskas med dessa möjligheter, att vi inte får en utveckling mot en i och för sig besvärande befolkningssammansättning i våra storstadslän. Jag skulle nu vara mer intresserad av att överväga vad vi kan göra för att omlokalisera en del av administrationen. Kan vi, framför allt i de fall där vi skall bygga upp en ny administration, lokalisera ut en del av den?

Men, herr Jacobsson, jag tror att vi är överens om att det inte är lätt att omlokalisera eller bygga upp en ny administration ute i skogslänen. Därmed inget ont sagt om skogslänen. Det

krävs också vissa förutsättningar för en allmän serviceverksamhet, som man inte kan förbise. Detta är väl problem som det finns all anledning att uppmärksamma.

Till herr Kaijer vill jag gärna säga att vad gäller uppföljningen av utbildningsverksamheten krävs en större aktivitet. Den har redan påbörjats av arbetsmarknadsstyrelsen. Vi kommer i denna vecka att i konselj besluta om anslag som möjliggör för arbetsmarknadsstyrelsen att intensifiera just den uppföljande verksamheten så att vi kan lämna bättre besked om utbildningens resultat, inplaceringen i arbetslivet osv.

Herr talman! Det var de problem som fördes in i debatten i den här omgången. Låt mig bara till slut säga till herr Gustafsson i Byske med anledning av hans tal om Kungl. Maj:ts kansli och regeringen — jag vet inte vad han vill dra för skiljelinje mellan dessa begrepp — att regeringen bär ansvaret för politiken, regeringen tar det ansvaret och självfallet även för de uttalanden som görs. Det finns inga motsättningar inom regeringen i fråga om bedömningarna av det läge vi befinner oss i. Ingen har sökt att trolla med de arbetslöshetssiffror som är redovisade. Bakom regeringens beslut står regeringen samlad. Om jag lägger samman kostnaderna för de åtgärder som har vidtagits under de senaste 12 månaderna och då inkluderar också investeringsfondernas användning kommer vi fram till ett belopp på nära 5 miljarder kronor, med vilket belopp samhällspolitiska åtgärder har vidtagits för att stimulera konjunkturutvecklingen och sysselsättningen. Bakom dessa beslut står regeringen helt samlad.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill gärna hjälpa inrikesministern med att definiera skillnaden mellan regeringen och Kungl. Maj:ts kansli. Jag har fått för

mig att regeringen består av ett antal statsråd men att dessa därutöver har ett kansli vid sin sida. Jag tycker att det är alldeles klart.

Såväl herr inrikesministern Rune Johansson som herr Birger Andersson och jag är mycket artiga män, och därför skall jag inte ta upp någon debatt om Mjödvattnet. Jag fick för mig att inrikesministern inte var särskilt villig att debattera den frågan. Jag skall villfara hans önskan på den punkten. Den skulle kunna diskuteras. Jag måste säga att den förklaring som gavs var en aning krystad. Men, som sagt, i den allmänna förbrödringens tecken skall jag inte ta upp den debatten, dels därför att kammarens ledamöter väntar på att få votera och dels därför att vi förmodligen får möjlighet att ta upp sådana här frågor vid ett senare tillfälle.

Herr WERNER (vpk):

Herr talman! I utskottets utlåtande hänvisas till att i de av 1966 års riksdag antagna riktlinjerna för arbetsmarknadspolitiken angavs målet vara att åstadkomma och bevara full produktiv och fritt vald sysselsättning. Det slogs också fast att arbetsmarknadspolitiken skulle vara ett aktivt medel i strukturpolitiken.

De sysselsättningssvårigheter som vi i dag har är inte enbart ett resultat av dåliga konjunkturer utan beror i hög grad på strukturomvandlingen. Därför måste kravet på arbetsmarknadspolitiska åtgärder i nuläget kombineras med krav på näringspolitiska åtgärder, som inleder ett ökat inflytande för samhället och löntagarna på industri-lokaliseringen och investeringarna.

Vårt parti har i motioner till årets riksdag fört fram krav på en sådan långsiktig näringspolitik som tar sikte på en ekonomisk och politisk organisation av näringslivet, vilken förhindrar att arbetslöshet och andra samhällsskador uppstår. En sådan samhällets politik måste i korthet innehålla en

Ang. arbetsmarknadspolitiken

ekonomisk planering mellan tre nivåer, nämligen riksdag, regering samt regionala och lokala organ såsom arbetsplatser och kommuner. Den måste innehålla en ekonomisk planering som i sig inordnar och samordnar alla typer av investeringar, dvs. även det privata näringslivets. Den måste innehålla en insyn i alla företag, inte bara i de företag där samhället har placerat lokaliseringssmedel, samt en fast organiserad och löpande vuxenutbildning.

För att klara de problem som strukturomvandlingen för med sig förutsättes en helt ny närings- och arbetsmarknadspolitik från arbetarrörelsen. Men kravet på en genomgripande förändring av näringslivets ekonomiska och politiska organisation får inte skymma sikten för den arbetslöshet och de skador som redan existerar och som kräver omedelbara åtgärder.

Vi är anhängare av sådana förändringar i näringslivet som leder till en förbättrad produktion och effektivt utnyttjande av resurserna, men vi anser att företagets vinster på strukturomvandlingen måste användas för att betala kostnaderna för omställningen. De anställda som drabbas måste hållas skadeslösa. Omställningsprocessen måste ske under samhällets och löntagarnas inflytande och kontroll. En annan inställning till den äldre arbetskraften måste framtvingas genom att arbetsgivarna ålägges att betala kostnaderna för omskolning, vidareutbildning, flyttningsbidrag etc. samt kostnaderna för att de anställda som drabbas hålles ekonomiskt skadeslösa. Vi har under det senaste året fått uppleva flera exempel på att det privata näringslivet har avsvurit sig ansvaret för olika grupper av anställda som utrationaliseras och i stället har begärt att samhället och löntagarna själva skall svara för kostnaderna.

Aktuella åtgärder, som relativt snabbt skulle kunna bidra till ökad trygghet för löntagarna, är t. ex. dem som vi har ställt förslag om, nämligen att företa-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

gen enligt lag skall vara skyldiga att föra förhandlingar med arbetsmarknadsmyndigheterna, kommunerna och löntagarorganisationerna, innan beslut fattas om nedläggningar och förflyttningar av företag. De fackliga organisationerna bör ges rätt till representation i företagens planeringsorgan. Samhället skall ha rätt till att — utan ersättning till ägarna — överta driften vid nedläggning av företag eller vid större avskedanden till dess andra arbeten eller omskolningsmöjligheter föreligger. Vi anser detta motiverat med hänsyn till de samhälleliga investeringar som har skett och det arbete som de anställda i företaget har nedlagt.

Vi har också ställt förslag om lagfäst uppsägningsskydd med rätt för löntagarna till sex månaders uppsägningstid. Vi har vidare föreslagit att företag eller viktiga delar av ett företags tillverkning enligt lag inte skall kunna flytta utomlands utan samhällets godkännande, att en vanhävdslag för industrin stiftas samt att en kontroll- och klagoinstans i form av näringslivets JO införes.

Herr talman! Min utgångspunkt är alltså att arbetsmarknadspolitiska åtgärder av sådant slag som mängden av motioner öppnar bara till en del kan lösa de frågor som det måste vara arbetsmarknadspolitikens mål att lösa. De arbetsmarknadspolitiska medlen utgör ett komplement till det som är grundläggande, nämligen de näringspolitiska åtgärderna.

Låt mig nämna ett exempel på att de traditionella arbetsmarknadspolitiska åtgärderna med omskolning, flyttningshjälp m. m. endast kan få betydelse som komplettering. Det gäller sysselsättningsläget i Oskarshamn. Varvet där hade för sju å åtta år sedan cirka 1 400 anställda. Varvet lades ned. Staten har sedan skjutit till medel för att skapa ersättningsindustri. Ett företag, Jungner AB, har trots den hjälp företaget fått från statligt och kommunalt håll med utbyggnad av lokaliteterna inskränkt

driften, och i dagarna meddelar Reymerholmsverken att man senast år 1970 avvecklar verksamheten i staden. För närvarande har Oskarshamn 150 arbetslösa, och 500 befinner sig i omskolningskurser eller beredskapsarbeten.

De statliga investeringarna och ekonomiska tillskotten i Oskarshamn kan uppskattas till i runt tal 75 miljoner kronor under loppet av de senaste fem å sex åren. Men situationen är, som nämnts, att cirka 650 köar efter arbete — jag räknar då in även dem som går på omskolningskurser, vilket ju inte är lika med arbetsanställda. Exemplet understryker nödvändigheten av samhälleliga näringspolitiska ingripanden, eftersom det privata näringslivet inte motsvarar förväntningarna. I det aktuella Oskarshamnsfallet blir det tillfälle att återkomma då en motion om skapandet av en statlig basindustri i denna stad senare kommer upp till behandling.

Med det exempel jag har anfört har jag i och för sig inte velat säga något förklenande om de återopade arbetsmarknadspolitiska åtgärder som vidtagits. De måste emellertid sättas in planmässigt och samordnats med utvecklandet av en aktiv näringspolitik.

En hundra procentig sysselsättning är det mål som vi anser måste ställas. Arbetslöshet är något som inte kan få godkännas. Detta betyder att vad man kallar strukturomvandling måste vara en planerad sådan men inte en strukturomvandling genom de från varandra oberoende privatkapitalistiska desorganisatorerna, som bevisat sin oförmåga att svara för arbete och utkomst åt människorna. Samhällsorganen och åtgärder och former för löntagarnas aktiva medverkan måste sättas in.

Herr talman! Från utgångspunkten att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna endast kan räcka till som kompletterande åtgärder skall jag gå in på några särskilda frågor. Utskottet har endast tagit upp några av de förslag och synpunkter som vi har anfört i såväl

Ang. arbetsmarknadspolitiken

motionsparet I: 4 och II: 7 som i ett par övriga i utlåtandet redovisade motioner.

Full sysselsättning måste innebära även att kvinnor som kan och vill delta i förvärvsarbetet ges sådan möjlighet. En planering för skapandet av arbetstillfällen, där även den kvinnliga arbetskraften kan användas, anser vi måste bygga på en inventering av arbetslösheten bland kvinnorna. Tyvärr tycks utskottet i verkligheten inte fästa särskild vikt vid denna enligt vår mening självklara sak. Hur skall under sådana förhållanden någonting praktiskt kunna uträttas för att komma till rätta med arbetslösheten bland kvinnorna?

I motionsparet I: 5 och II: 8 har vi tagit upp en delfråga, nämligen arkivarbetarnas förhållanden. Det är en relativt liten grupp, men för de berörda är situationen inte desto mindre orimlig. Under benämningen arkivarbetare — med uppgifter anvisade av arbetsmarknadsorganen — är åtskilliga sysselsatta i uppgifter som är fullt jämförbara med arbeten i den öppna marknaden. Skillnaden är att lönen och övriga villkor är avsevärt sämre för arkivarbetarna. Vi har velat få till stånd en inventering, varigenom arbets- och löneförhållandena i sådana fall kunde normaliseras. Vi har dessutom velat peka på det i och för sig angelägna behovet av att fler arkivarbetstjänster ordnas, så att handikappade som är i behov av kortare eller längre tids arbetsträning kan beredas anställning. Nu hänvisas i utskottsutlåtandet till en inom inrikesdepartementet företagen översyn av arkivarbetstjänsten. Vad den kan ha kommit fram till är för oss motionärer obekant. Kommentaren att man varit åtskilligt sent ute är dock på sin plats. Det återstår alltså att se, om man är beredd att försöka uppnå en rimligare tingens ordning i detta avseende.

I nära anknytning till detta spørsmål står frågan om de skyddade verkstäderna. I motion II: 219 upprepades ett förra året ställt yrkande att riksdagen

borde uttala sig för enhetligt huvudmannaskap genom landstingskommunerna för dessa verkstäder. Jag noterar att utskottet nu är redo att tillstyrka yrkandet om skrivelse till Kungl. Maj:t i frågan.

I annat sammanhang har vi fört situationen för den äldre och svårplacerade arbetskraften på tal. Den motionen har inte behandlats i det föreliggande utlåtandet. Jag vill i alla fall understryka behovet av en vida kraftigare satsning på sysselsättning för den äldre arbetskraften. Den frågan bör i långt högre grad än hittills ägnas uppmärksamhet.

Herr talman! Av det sagda framgår att jag kan begränsa mig till att yrka bifall till motionsparet I: 4 och II: 7 och de förslag som där har framställts.

Herr ÖSTERDAHL (fp):

Herr talman! Målet för arbetsmarknadspolitiken har ställts mycket högt — herr Werner har redan citerat det, varför jag inte behöver gå in på den saken. Men målsättningens innebörd kan också skifta: Vad är full sysselsättning, vad är produktiv sysselsättning, vilka är möjligheterna att välja yrke? Ett står dock klart, och det är att sedan målsättningen spikades 1966 har vi inte kommit närmare målet — tvärtom har arbetslösheten ökat och möjligheterna att välja yrke minskat. Detta hänger givetvis samman med konjunkturen men också med strukturförändringarna.

Arbetsförmedlingen, vars tjänster även omfattar arbetsvård och yrkesvägledning, är det viktigaste instrumentet för att förverkliga de arbetsmarknadspolitiska målen. Ur den synpunkten är det angeläget att arbetsförmedlingen har en tillräckligt stor personalkader till sitt förfogande. Jag vill gärna intyga, liksom statsrådet förut har gjort, att arbetsförmedlingen har en dugande och effektiv personal med dugande ledning. Men arbetsuppgifterna har under senare år ökat snabbare än personalstyrkan. Då arbetsförmedlingen är den

Ang. arbetsmarknadspolitiken

första försvarslinjen mot arbetslöshet och det organ som har att placera arbets sökande på den öppna marknaden är det synnerligen angeläget att förmedlingsarbetet kan utföras med den effektivitet och den snabbhet som endast är möjligt om det finns tillräckligt med personal.

Det är mot den bakgrunden som folkpartiet har yrkat att medel skall beviljas till 110 nya tjänster. Men det räcker inte med att bara få personal. Arbetsmarknadsverket och arbetsförmedlingen måste också ha hjälpmedel till sitt förfogande. De viktigaste av dessa synes vara flyttningsbidragen och arbetsmarknadsutbildningen. Jag skulle önska att lokaliseringpolitiken också var ett sådant instrument, men tyvärr är så inte fallet, vilket jag skall återkomma till senare.

Om vi skall kunna få full förståelse för arbetsmarknadspolitiken bland de arbets sökande och bland allmänheten över lag måste den bl. a. innebära att en arbets sökande som flyttar till en annan ort skall hållas ekonomiskt skadeslös och att vissa bygder genom arbetsmarknadspolitiken inte helt avfolkas och utarmas. Härvidlag måste därför lokaliseringpolitiken göras effektivare. Fortfarande får tyvärr många som måste flytta till annan ort för att där få sin utkomst göra ganska stora ekonomiska uppoffringar. I de flesta fall kan de inte omedelbart erhålla bostad på den nya orten. Familjen splittras temporärt, och får den bostad blir det för det mesta den dyraste på orten. De får ta de nyaste och därmed de dyraste bostäderna; på den ort där vederbörande har bott i flera år har bostaden i de flesta fall varit billigare. Ofta får dessa människor byta till ett nytt yrke som de är ovana vid, och därmed blir inkomsten lägre samtidigt som kostnaderna ökar. En grupp som bor i avfolkningsbygder och som måste ta arbete på annan ort blir särskilt hårt ekonomiskt behandlad. Det gäller dem som har eget hus på landsbygden eller på orter som har drabbats

av strukturrationaliseringen eller av företagsnedläggelser. På sådana avfolkningsorter sjunker fastigheterna katastrofalt i pris. Där är det inte möjligt att avyttra fastigheter till ett rimligt pris. Visserligen har under senare tid inlösen av egnahem kunnat ske, men principen har i stort sett varit att taxeringsvärdet legat till grund för inlösenbeloppets storlek. Endast efter Kungl. Maj:ts bestämmande har inlösenbeloppet kunnat höjas över taxeringsvärdet, nämligen när lån har använts för att förbättra en fastighet. LO har i sitt arbetsmarknadspolitiska program bl. a. föreslagit att inlösen av egnahem skall ske efter värdering och inte efter taxeringsvärde.

Då det inte kan vara rättvist att egnahemsägare skall få vidkännas förluster vid försäljning eller inlösen av egnahem har jag i en motion föreslagit att vid inlösen av egnahem i samband med flyttning av arbetsmarknadsskäl inlösenpriset skall fastställas efter värdering av fastigheten. Jag tycker att detta är ett rättvisekrav som det är angeläget att få genomfört.

Tyvärr har utskottet avstyrkt motionen under motivering att värdering efter bruksvärde är svår att göra och även olämplig eftersom den skapar en här inte avsedd kapitalgaranti. Detta är ett något underligt resonemang. Värdering av fastigheter är väl inte något ovanligt. Det finns ju sakkunskap för sådant. Att en arbetare som är fastighetsägare skulle få en så riktig ersättning som möjligt är väl ett rättvisekrav som det är angeläget att få genomfört.

Den arbetslöshet som finns har i viss mån ändrat karaktär och drabbar nu i större utsträckning än tidigare tjänstemännen. Vikten av att nedbringa kostnaderna inom företagen och den tekniska utvecklingen även på kontorsområdet har gjort det nödvändigt och ekonomiskt möjligt att rationalisera bort även tjänstemän.

Det lär här i landet finnas ungefär 500 kontorsrationaliserare, och deras

Ang. arbetsmarknadspolitik

verksamhet har förvisso lämnat spår efter sig. Tidigare fick tjänstemännen i allmänhet nya platser under den relativt långa uppsägningstid som stadgas i kollektivavtalen. Nu är läget ett annat. Den tekniska utvecklingen har också medfört att många äldre eller medelålders tjänstemän, exempelvis tekniker, inte erhållit sådan fortbildning att de kan utföra de nya arbetsuppgifterna i konkurrens med yngre utbildade. Jag tror att vi under den närmaste tiden får ett stort problem med dessa friställda.

På tjänstemannaområdet är de arbetsmarknadspolitiska medlen inte heller så väl utformade som på arbetarsidan. Ofta kan arbetarpersonal placeras i beredskapsarbeten om ingen annan lösning finns, och där kan man erhålla inkomster som är jämförbara med dem som man hade i sin tidigare anställning. För tjänstemännen är läget sämre. Beredskapsarbeten med arbetsuppgifter för tjänstemän är nästan obefintliga. Arkivarbeten finns i viss utsträckning, men avlöningen är låg. Speciellt för personer med välavlönade arbeten blir inkomststandarden kraftigt försämrad.

Här är det angeläget med arbetsmarknadsutbildning, som skall sättas in innan arbetslösheten börjar. Utbildningen måste ske på så sätt att var man kommer på rätt plats, och den måste bedrivas vid omskolnings- och fortbildningskurser samt vid företag. Detta är angeläget för alla arbetstagare, både tjänstemän och arbetare, som riskerar att bli arbetslösa. Tyvärr har utskottet avstyrkt arbetsmarknadsstyrelsens förslag om företagsutbildning för sådana redan anställda som på grund av ändringar i produktionen löper risk att bli arbetslösa och för vilka omskolning bedöms erforderlig för att möjliggöra sådana omplaceringar inom företagen att man kan nyrekrytera inte utbildad arbetskraft.

Denna fråga har aktualiserats i en folktopartimotion. Här har utskottet genom sin negativa inställning verkliga

missat en fin idé, som lanserades redan av arbetsmarknadsutredningen. Ett intimt samarbete emellan respektive företag, de anställdas organisationer på platsen och arbetsförmedlingen skulle göra det möjligt att utan friställning omskola eller fortbilda en hel del anställda på deras tidigare arbetsplatser i en känd miljö med arbetsledning och arbetskamrater som känner den som utbildas och vet vilken kapacitet han har. Detta skulle kunna bli ett verkligt betydelsefullt led i en arbetsmarknadspolitik som vill ingripa innan man blir arbetslös, en arbetsmarknadspolitik som inte är en arbetslöshetspolitik. Man får trots allt intrycket att statsverkspositionen pläderar för det sistnämnda. Att statsrådet minskat det av arbetsmarknadsstyrelsen begärda anslaget för omskolning med 41 miljoner men ökat medelstillgången för allmänna beredskapsarbeten med 42 miljoner, förstärker denna tanke.

Arbetsmarknadspolitikerna har också som mål fritt vald sysselsättning. Förutsättningen härför är att det finns en viss tillgång på lediga platser och att den arbetssökande har möjlighet att komma i kontakt med dessa. Finns platserna på hemorten eller — när det gäller studerande — på studieorten, går det bra. Men hur går det för ungdomar som inte förut haft förvärvsarbete eller är nyutexaminerade? De har oftast ringa möjligheter att själva bekosta resor till annan ort för att söka arbete. De nyutexaminerade har i stället skulder att dras med. Säkert är det många sådana ungdomar som går utan arbete bara därför att kontakt av ekonomiska skäl inte erhållits med arbetsgivare på andra orter där det finns lediga platser.

Såväl statsrådet som utskottet går också här emot arbetsmarknadsstyrelsen. Däremot kan exempelvis de nyutexaminerade få gå på arbetsmarknadsutbildning med utbildningsbidrag, som givetvis blir mycket dyrare än resebidrag som utgår när man söker en tjänst. Jag förstår vikten och värdet av ut-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

bildning under arbetslöshet, men för nyutbildade är det i första hand arbete och praktik som behövs. Alla som sysslår med dessa frågor vet att det är utbildade med praktisk erfarenhet inom sitt yrke som sökes.

Jag skall ta upp en speciell Gotlandsfråga. I motion I: 237 har jag föreslagit att nyetablering av företag och utveckling av redan befintligt näringsliv på Gotland — liksom turist- och fritidsnäringarna — stöds med lån och bidrag som om länet ingick i stödområdet.

Gotland har främst på grund av rationaliseringen inom jordbruket och stenindustrin fått vidkännas en kraftig minskning av antalet arbetstillfällen. Mellan 1950 och 1965 minskade enligt folkräkningarna Gotlands folkmängd med över 5 000 personer från cirka 59 000 till mellan 53 000 och 54 000. Under samma tid uppgick födelseöverskottet till nära 4 000. Under denna tid har Gotland således haft ett utflyttningsöverskott på cirka 9 000 personer. Det är en oerhörd avtappning. Det är inte mindre än 17 procent av den tidigare befintliga folkmängden som har måst lämna ön.

Under de senaste åren har folkmängden på grund av nylokaliseringen kunnat hållas någorlunda konstant. Men svagheten i befintligt näringsliv — fortsatt minskat behov av arbetskraft inom jordbruket, svårigheterna för de små företag som finns på Gotland att klara konkurrensen och även de akuta ekonomiska problem som några ur gotländsk synpunkt relativt stora och ur sysselsättningsynpunkt viktiga företag har — gör att alla prognoser pekar på en kraftig, fortsatt nedgång i sysselsättningen.

Länsstyrelsen har i sin prognos Länsplanering 1967 räknat med att sysselsättning fram till 1980 behöver skapas för 3 500 personer, om man exempelvis siktar till en befolkningsutveckling där in- och utflyttning väger jämnt. Redan fram till 1970 skulle 600 nya arbets-

platser enligt beräkningen behöva tillskapas, om denna målsättning skall förverkligas.

Fortfarande har Gotland ett antal ungdomar som i förhållande till folkmängden är större än medeltalet för riket i dess helhet. Men vi har också ett relativt sett stort antal äldre personer. Dödligheten kommer därför att öka, och om befolkningstalet skall kunna hållas är det angeläget att ungdomen kan stanna kvar och beredas arbete i länet. Krafttag är snarast av nöden, och lokaliseringsstöd i form av såväl lån som bidrag är därför synnerligen angeläget. I motionen begär vi att Gotland skall få lokaliseringsstöd som om Gotland ingick i stödområdet. Ur gotländsk synpunkt är det skada att en sådan praxis har utformats att stöd utanför stödområdet lämnas i form av lån och inte i form av bidrag. Vi kan inte se att författningen lägger hinder i vägen för att det skall kunna utgå bidrag även utanför stödområdet, och vi hoppas att bestämmelserna skall kunna tillämpas i den andan.

Företagsamheten på Gotland arbetar under svåra betingelser, och dess möjligheter att ge sina anställda samma löner som betalas på andra håll är begränsade. Gotland har enligt dyrortsutredningen högre levnadskostnader än exempelvis Stockholm. Samtidigt är industriarbetarlönen på Gotland lägst i landet. Enligt en utredning ligger lönen för industriarbetare där cirka 25 procent lägre än medeltalet i riket och upp till 40 procent lägre än i Stockholm.

Vi på Gotland har fått löfte av herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet att det under vårdagen skall framläggas en proposition om statligt bidrag till godstrafiken mellan Gotland och fastlandet, och vi är tacksamma för detta löfte. Om sedan lokaliseringsstöd kunde utgå även i form av bidrag, skulle Gotland kunna bli mera intressant för arbetsgivare som vill förlägga sin verksamhet dit eller

utvidga redan befintliga företag på Gotland.

När de nuvarande bestämmelserna om lokaliseringsstöd beslöts utfärdades förbud att utan Kungl. Maj:ts tillstånd utföra ny-, till- eller ombyggnad av industribyggnader liksom också liknande arbeten på turistanläggningar, hotell eller pensionat och idrottsanläggningar i den mån kostnaderna för de sistnämnda arbetena överskrider 250 000. Gotland kom därigenom i en sämre ställning än tidigare, då man hade fått uppföra industrilokaler som beredskapsarbeten.

I statsverkspropositionen har frågan tagits upp om åtgärder att bereda sysselsättning åt de äldre personer som inte kan flytta och är arbetslösa eller undersysselsatta i glesbygden. Den arbetsgrupp som vi tidigare talat om säger att åtgärderna syftar till att lösa sysselsättningsproblemen under en övergångstid. Motionärerna menar här att detta är alltför kortsiktigt. Åtgärderna bör ske på längre sikt. 1965 var 23 procent av befolkningen bosatt i glesbygder och 77 procent i tätorter. Även om urbaniseringsprocessen fortsätter — vilket är troligt — torde det alltid komma att leva människor i glesbygderna i vårt land. Detta är väl helt ofrånkomligt med hänsyn till glesbygdsbefolkningens storlek och till landets geografiska omfattning och dess ringa befolkningstal samt behovet att nyttja glesbygdens naturtillgångar. Om glesbygderna efter en övergångstid skulle bli helt avfolkade skulle ju arealmässigt nästan hela landet bestå av obebodda områden men befolkningen koncentreras till några tätorter. Detta kan inte vara en önskvärd utveckling från vare sig näringsgeografisk, militär eller medicinsk synpunkt. Det lär därför vara ett gemensamt intresse att det alltid kommer att leva människor i glesbygderna i vårt land. De åtgärder som behöver vidtagas för att dessa skall få en samhällelig service som motsvarar varje tids krav kan därför inte grundas

Ang. arbetsmarknadspolitiken

på åtgärder som har temporär karaktär utan bör verka även på längre sikt.

Jag tror att det är en synnerligen angelägen uppgift att glesbygdens folk kan få service i tätorter på landsbygden och att det realkapital som där finns i byggnader och anläggningar av olika slag kan utnyttjas och inte bli oanvända.

Herr talman! Denna fråga har utvecklats av tidigare talare, och jag skall därför inte beröra den ytterligare. Tiden går.

Till sist vill jag bara ta upp frågan om halvskyddad sysselsättning i kommunal tjänst och uttala min tillfredsställelse med den relativt positiva skrivning som utskottet gjort då det säger att Kungl. Maj:t bör med beaktande av de erfarenheter som översynen av arkivverksamheten kan ge prova en sådan anordning, alltså halvskyddad sysselsättning i kommunal tjänst.

Herr talman! Jag instämmer i de yrkanden som herr Per Jacobsson har gjort om bifall till vissa reservationer.

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! Jag skall bara beröra ett par små detaljer i det stora paketet om arbetsmarknadspolitiken. I egenkap av undertecknare av motionen 566 i denna kammare vilken motion är likalydande med motionen 698 i medkammaren ber jag få framföra ett par reflexioner i anslutning till statsutskottets utlåtande nr 63.

Det rör sig här om den äldre och handikappade arbetskraften, som möter betydande svårigheter i nuvarande arbetsmarknadsläge. Det är ingen tvekan om att många av de äldre handikappade upplever en arbetsmarknadssituation som kanske ter sig både främmande och skrämmande för dem mot bakgrunden av det fullsysselsättningsambälle som vi haft under hela efterkrigstiden.

Jag skall inte föregripa fredagens debatt angående äldrestödet som vi då skall behandla. Men det beslut som vi

Ang. arbetsmarknadspolitiken

hoppas att riksdagen då skall fatta, kommer att betyda väldigt mycket för just de här grupperna. Detta äldrestöd är kopplat med en förbättring av a-kassornas möjligheter att ge bättre ekonomisk hjälp och stöd vid arbetslöshet. Detta kommer säkert att hjälpa många över de svårigheter som kanske annars skulle te sig som oöverstigliga, särskilt för dem som har kommit upp i 60-årsåldern och blivit arbetslösa. Det har nämligen visat sig vid en penetrering av arbetslöshetssiffrorna att inte mindre än 40 procent av de arbetsökande för närvarande är över 50 år. Detta visar att det finns speciella problem på det här området.

Vi motionärer anser emellertid att det inte är tillräckligt att en person som kanske har varit yrkesverksam i årtionden och som fortfarande kanske vill göra en aktiv insats i arbetslivet bara skall bli hänvisad till att kvittera ut ett arbetslöshetsunderstöd i någon form. Vi måste komma ihåg att det är arbete som de flesta vill ha. Arbetslösheten är för många inte bara ett ekonomiskt problem, utan den kan ofta upplevas som en social belastning av de människor som drabbas av den.

I anslutning härtill vill jag säga, att det får definitivt inte bli på det sättet att den möjlighet som så småningom kommer att uppstå, att en 60-åring skall kunna kvittera ut 800 kronor i månaden av statsmedel vid arbetslöshet, skall medföra att arbetsgivarna i fortsättningen blir ännu mindre ansvarsfyllda då det gäller att bereda äldre människor sysselsättning. Detta får inte tas till intäkt för att ställa allt fler äldre arbetsökande på gatan.

Inom parentes kan man säga att den snabba strukturomvandling som vi nu har inom näringslivet medför också att yngre människor, särskilt de som är lokalt bundna, får räkna med betydande omställningssvårigheter i arbetslivet. Det har visat sig att man i vissa företag enligt uppgift t. o. m. tillämpar en generell övre gräns för nyanställ-

ning, för kvinnlig arbetskraft 35 år och för manlig 45 år.

Nu skall man naturligtvis inte överdriva svårigheterna på arbetsmarknaden. Det är långt ifrån någon katastrof. Man vidtager ju från statsmakternas sida effektiva åtgärder för att möta och bekämpa problemen. Højningen av de statliga anslagen med närmare 40 procent vad gäller arbetsmarknads- och lokaliseringpolitiken visar också att regeringen har sin uppmärksamhet mycket effektivt inriktad på denna problematik. Men när man ser — exempelvis i mitt eget hemlän — att under år 1966—1967 inte mindre än 3 000 personer fått varsel om friställning, därav 1 700 vid företag som nu har lagt ned verksamheten, måste detta vara ett allvarligt observandum och en maning till oss att göra allt för att skärpa vakt-hållningen kring den fulla sysselsättningen.

Vi har i våra motioner pekat på en del åtgärder som man skulle kunna vidta ytterligare för att möjliggöra för arbetsmarknadsstyrelsen att ännu effektivare möta problemen. Vi har i motionerna föreslagit att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa att arbetsmarknadsstyrelsen bemyndigas att inom ramen för anslaget Särskilda beredskapsarbeten m. m. under elfte huvudtiteln för budgetåret 1968/69 bestrida kostnader för vidgad social-kurativ verksamhet vid industriella beredskapsarbeten. Vi har vidare föreslagit, att man skulle bemyndiga AMS att inom ramen för anslaget Anordnande och drift av skyddade verkstäder bestrida kostnader för viss tillfällig anställning av planerings- och produktionsteknisk expertis. Dessutom föreslår vi att arbetsmarknadsstyrelsen i vad det gäller den halvskyddade verksamheten skall vidga begreppet företagare till att även gälla statlig och kommunal förvaltning. För närvarande råder den underliga ordningen beträffande de här speciella stödåtgärderna att statsbidrag endast kan utgå till företag, och med företag

förstås endast privata företag. Det skulle vara en fördel om kommunerna, landstingen och även de statliga verken kunde utnyttja denna möjlighet för att bereda sysselsättning åt handikappade människor.

Nu har utskottet för sin del pekat på att vissa av våra krav redan är tillgodosedda, och det är vi glada och tacksamma för. Beträffande vår önskan att den halvskyddade sysselsättningen även skall gälla statlig verksamhet har utskottet gjort en skrivning som är så positiv att vi kan förvänta att saker och ting kommer att hända på det här området. Vi är därför i egenskap av motionärer nöjda med utskottets skrivning och har inget annat yrkande än bifall till denna.

Jag vill slutligen starkt understryka att vi med våra förslag inte avser att avlasta arbetsgivarna deras ansvar gentemot sina anställda. Vi har den bestämda uppfattningen att arbetsgivarna, både inom det privata näringslivet och inom allmän tjänst, måste hjälpa till att skapa en meningsfull avlönad sysselsättning åt den äldre arbetskraften och den handikappade arbetskraften. Avsikten med våra framstötter i motionerna har varit att öka sysselsättningsmöjligheterna för dessa grupper arbetstagare.

Jag har, herr talman, inget annat yrkande än om bifall till utskottets framställning.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Får jag först säga till herr Paul Jansson att jag trodde att den debatt som tidigare, initierad av socialdemokraterna, pågick under ganska lång tid beträffande arbetsgivarnas påstådda bristande ansvar för arbetskraften, nu hade försvunnit. Det är meningslöst att försöka återuppliva den. I anföranden, som bl. a. Arne Geijer har hållit i denna kammare, har ju till fullo bekräftats vad jag tidigare framfört i vissa debatter här. Det är fullkomligt meningslöst att ta upp den diskussionen igen. Jag

Ang. arbetsmarknadspolitiken

vill bara tillfoga att en förutsättning för att arbetsgivarna skall känna detta ansvar och också ta det är att statsmakternas allmänna åtgärder ger dem möjlighet att bereda människor en meningsfull sysselsättning.

Jag har med stort intresse åhört statsrådet Johanssons anförande i dag. I många huvuddelar kan jag instämma med honom. Hans anförande var ett måttfullt och ganska väl beskrivande av den faktiska situationen, även om det är helt förstäeligt att statsrådet ville tillgodoskriva sig och regeringen vissa positiva åtgärder och fränkskriva sig sådana saker som är negativa. Jag har full förståelse för det, även om jag kanske inte i sak delar statsrådets uppfattning.

Jag förmodar att det var missuppfattning när statsrådet påstod att någon sagt att arbetslöshetssituationen i dag är jämförbar med krisförhållandena under 30-talet. Ingen som upplevt krisåren under 30-talet eller studerat dem vill väl göra det påståendet. Uttalandet i fråga gick nog närmast ut på att vi efter krisen på 1930-talet icke har haft så höga arbetslöshetssiffror som i dag, men att vi i dag långt ifrån upplever samma situation som då rädde.

Jag gör detta klarläggande därför att jag tycker att det är en nödvändig modifiering av denna debatt.

Sedan säger statsrådet att vi har passerat botten och är på väg uppåt. Jag vill bara erinra om att Landsorganisationen har påpekat för regeringen att regeringens bedömningar beträffande det kommande vinterhalvårets sysselsättning har varit felaktiga och att det behövs flera generellt verkande åtgärder för att hålla sysselsättningen uppe. I det fallet tror jag att herr Arne Geijer och Landsorganisationen har mera rätt än regeringen.

I de debatter som högern och centern den 4 april hade med socialdemokraterna under rubriken Arbete — Trygghet — Utveckling, gick självklart som en röd tråd frågan om sysselsättningen

Ang. arbetsmarknadspolitiken

för människorna. I så måtto delar jag självklart herr Paul Janssons uppfattning att det mest angelägna är att få ut människorna i produktiva sysselsättningar. Det är vi helt överens om. Men om man summerar de debatterna kan man konstatera att socialdemokraterna i huvudsak endast har svarat med att peka på de ökade anslag som givits till arbetsmarknadspolitiska åtgärder, till beredskapsarbeten, till omskolning m. m. Men det är ju en helt annan fråga. Jag tror icke att någon arbetslös tvekar i valet mellan att få sysselsättning ute i ett normalt företag och att bli placerad i en omskolningskurs eller i beredskapsarbete. Beredskapsarbete och omskolningsåtgärder måste alltså vara krisåtgärder som vidtas för den arbetskraft som blir friställd på grund av strukturomvandling eller därför att företag blir nödsakade att lägga ned verksamheten till följd av övermäktig konkurrens från utlandet.

På frågan om vilka åtgärder regeringen är villig att vidta för att få bättre fart på hjulen ute i näringslivet gavs över huvud taget inget svar från regeringens sida — åtminstone enligt den summering som jag har kunnat göra av de här debatterna. Man hänvisade uteslutande till sin villighet att satsa mer pengar på beredskapsåtgärder, samtidigt som man kritiserat kanske inte minst högerpartiet för att vi varit oivliga att hjälpa till att satsa på dessa medel.

Jag finner det angeläget att i detta sammanhang säga att vi i och för sig icke har någon annan uppfattning än regeringen, nämligen den att de människor som blir friställda också skall ha möjlighet att få en någorlunda vettig sysselsättning intill dess de på nytt kan placeras ut i produktivt arbete. Och detta kan ske med en lång rad olika åtgärder. Jag tycker att de olika selektiva åtgärder som regeringen har vidtagit och är beredd att vidta är värdefulla. Vi har skaffat oss en instrumentarsenal som i och för sig är föredöm-

lig. För att vi inte skall riskera en snedvridning måste emellertid instrumenten användas på rätt sätt. De motioner som väckts från högerpartihåll och som bl. a. jag har undertecknat och som syftar icke till att minska aktiviteten totalt, utan till att göra den billigare och effektivare. Jag trodde att det var ett gemensamt intresse för alla partier här i riksdagen att få ut högsta möjliga effektivitet till lägsta möjliga kostnad. Det talar vi ju om i så många andra sammanhang.

Jag nämner detta därför att när man i det socialdemokratiska partiets näringspolitiska program talar om den växande betydelsen av samverkan mellan näringslivet och staten, så tror jag att man har rätt. Alla långsiktiga funderingar om näringspolitiken visar att det krävs en växande samverkan mellan stat och näringsliv. Det är alldeles ostridigt på det sättet. Det väsentliga är emellertid under vilka former denna samverkan kommer att ske.

Den produktionsfaktor som vi bedömer vara den viktigaste i vårt lilla land är arbetskraften. Det är alltså nödvändigt att den befinner sig på toppen av kunnande — på alla nivåer, det vill jag starkt understryka. Det gäller alltså inte endast att de som blir friställda får en vettig skolning, utan det gäller också att de sysselsatta får det för att det skall bli möjligt att koppla över dem på andra uppgifter inom företaget eller i ett annat företag. Det är en beredskapsåtgärd som är ofantligt mycket viktigare på både kort och lång sikt. Här är en uppgift som näringslivet och staten verkligen skulle kunna samverka om till gagn för alla parter. Såvitt jag förstår är näringslivet berett till en sådan samverkan.

När det gäller omskolningsverksamheten har staten intagit en mycket märklig hållning genom att säga: Detta sköter vi själva. Därmed tar staten på sig kostnader som ligger kanske två å tre gånger högre än vad som skulle behövas. Jag har velat säga detta därför

att vi i reservation 9 har behandlat företagsutbildningen. Utskottsmajoriteten har såvitt jag förstår fullständigt missuppfattat motionen och tydligen trott att det gällde att flytta över företagens kostnader på det allmänna. Självfallet inte. Det är i varje fall min uppfattning att det allmänna inte skall ta på sig ännu mer av dessa kostnader, och detta framgår tydligen om man läser motionen rätt. Det gäller att ge både de redan friställda och dem som ännu inte blivit friställda en mera meningsfull, målinriktad utbildning till en väsentligt lägre kostnad än den det allmänna i dag tar på sig vid de mycket stora omskolningscentra som håller på att byggas upp.

Nu framhålls det att man i lokaliserings-sammanhang håller på med denna företagsutbildning. Ja, det gör man, och man lämnar bidrag med upp till 7 kronor per timme. Det förslag som nu behandlas gäller 3 kronor per timme. Det är gissningsvis en fjärdedel eller en femtedel av vad det för närvarande kostar att omskola arbetskraften vid de offentliga omskolningscentralerna.

Detta är, som jag ser det, ett litet steg på vägen mot en växande samverkan när det gäller arbetskraften. I en förlängning vill jag se en totalsamverkan mellan samhälle och näringsliv för vidareutbildning av näringslivets arbetskraft. När jag säger näringslivet menar jag arbetsmarknaden i dess helhet — såväl enskilda, statliga, kommunala som landstingsföretag. Denna samverkan är nödvändig av det skälet att vår enda möjlighet att konkurrera inom världshandeln är att vi håller en ytterst hög kvalitet på våra anställda. Det är endast under den förutsättningen vi kan få fram nya förbättrade produkter och på det sättet hävda oss. Detta är alltså grunden för hela vår verksamhet.

Uttrycket »long life learning» måste verkligen omsättas i praktisk handling. När näringslivet så öppet och fritt är berett till en samverkan med statsmakterna på denna punkt, är det förvånans-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

värt att statsmakterna viftar undan detta, i varje fall så som det har kommit till uttryck i utskottets utlåtande. Det första steget har annars föreslagits av arbetsmarknadsutredningen, där det rätt fullt samförstånd och full enighet på denna punkt. Arbetsmarknadsstyrelsen har också haft samma uppfattning och föreslagit detta första steg. Ju förr vi kan ta det, desto bättre.

Herr talman! Jag har endast velat uppehålla mig vid de frågor som gäller reservationen 9, men jag har velat se dem i ett större sammanhang. Jag ber att få yrka bifall bl. a. till den reservationen.

Herr JANSSON, PAUL, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar med glädje att herr Wallmark och jag är överens om att det i första hand är arbete som människorna skall ha och inte understöd. Jag hade blivit ledsen om herr Wallmark och jag inte hade varit överens på den punkten.

Att jag påtalade arbetsgivarnas ansvar beror på att man har kunnat märka en tendens att ensidigt lägga ansvaret på samhället då det gäller att ta hand om de människor som friställs när ett företag slår igen. Vi anser att även företagen i detta fall har ett ansvar. Om herr Wallmark hade lyssnat ordentligt till vad jag sade, skulle han ha observerat, att jag avslutade mitt anförande med att framhålla att vi hyser den bestämda uppfattningen att arbetsgivarna både inom det privata näringslivet och i allmän tjänst måste hjälpa till att skapa en meningsfull och avlönad sysselsättning åt den äldre handikappade arbetskraften. Jag fritog inte heller det allmänna i detta sammanhang, alltså statliga företag och liknande. De har enligt vår uppfattning samma ansvar. Då kan det väl inte vara något fel att påpeka, att det inte får vara ett ensidigt ansvarstagande från samhällets sida att med vissa åt-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

gärder ge ett effektivt stöd då människor blir friställda. Även företagsamheten skall känna ansvar i detta sammanhang.

Sedan vill jag ställa en liten fråga till herr Wallmark. Även sedan ATP-pensionen införts förekommer inom vissa företag så kallade trotjänarpensioner. För varje krona som ATP-pensionen höjs trappar man ned förmånerna i trotjänarpensionen, alltså det pensionssystem som företaget självt har byggt upp för sina anställda. Anser herr Wallmark att det är en riktig åtgärd? Är det ett tillräckligt ansvarstagande från de privata arbetsgivarna att göra på det sättet?

Herr WALLMARK (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först säga några ord om ansvarsfrågan.

Herr Paul Jansson har uppfattat det så som om man har uttalat att det skulle vara fråga om ett ensidigt ansvar för samhället att sörja för dem som eventuellt blir friställda. Jag vet inte om någon har påstått detta. I så fall är det regeringens ledamöter som har talat därom. Vi har ju med stor skärpa — i varje fall har jag gjort det — framhållit att företagen har ett ansvar och att de skall ta det. Jag vill understryka att herr Arne Geijer, efter de undersökningar som Landsorganisationen har gjort, har bekräftat vad jag har påstått i detta sammanhang. Det torde vara tillräckligt klarlagt. Den som har varit med i dessa aktiviteter under ett antal år vid olika företag och har upplevt med vilket ansvar och med vilken vanda företagsledningen diskuterar om den är nödsakad att skära ned förmånerna förvånar sig över att någon över huvud taget kan tala om ansvarslöshet i detta sammanhang.

Jag delar den uppfattning som jag förmodar att herr Paul Jansson hyser, nämligen att den första försvarslinjen ligger i företaget. Det är vi tydligen

överens om. Med detta följer dock en rad konsekvenser, som herr Paul Jansson är tvungen att acceptera. Den första konsekvensen är att företagen skall ha möjligheter att ta detta ansvar.

Statsrådet Johansson talade för en stund sedan med stor emfas om de systerställningsskapande åtgärder som regeringen har vidtagit bl. a. genom att frisläppa investeringsfonderna. Vad är investeringsfonder för någonting? Det är uppsamlade vinstmedel som har sparats i företagen och som dessa nu kan använda. Men vad föreslår socialdemokratiska partiet i sitt näringspolitiska program? Jo, en nedskärning av företagssparandet, vilket i realiteten skulle innebära att det inte längre kommer att finnas någon buffert i företagen för att kunna motstå eventuella konjunkturavmattningar. Konsekvensen av detta är att företagen skulle upphöra att vara den första försvarslinjen vid en konjunkturedgång. Såvitt jag förstår, kan herr Jansson inte ge det programmet sin anslutning, om han samtidigt instämmer i mitt påstående att företagen skall vara första försvarslinjen. För att kunna upprätthålla en försvarslinje måste man ju ha en reserv att ta av.

Att trotjänarpensionerna är en ren förhandlingsfråga vet förmodligen herr Jansson lika bra som jag, sedan man antagit ett pensionssystem som följer helt andra spelregler. Normalt uppgår trotjänarpensionerna inte till mer än 1 200 à 1 500 kronor per år, så det är i och för sig inte några stora summor som lämnas den vägen, men jag vill betona att detta, såvitt jag förstår, är en fråga som får avgöras genom förhandlingar mellan fackorganisationerna och arbetsgivarna. Jag kan förstå att det finns företag som anser sig ha svårigheter att fortsätta med frivilliga understöd till pensionärer, när de samtidigt måste avskeda personal och ställa den helt utan försörjning. Det är ett svårt val, som man inte utan vidare tar ställning till.

Herr JANSSON, PAUL, (s) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande investeringsfonderna bör vi komma ihåg en sak som herr Wallmark medvetet uraktlät att nämna, nämligen att när fonderna släppts fria så får de användas obeskattade. Det betyder ju mycket för näringslivet att få använda dessa pengar till investeringar utan att betala skatt för dem. Det är en avsevärd favör som företagen har i detta sammanhang.

Jag vill hänvisa till vad Volvochefen Engellau sade i en intervju i tidningen Veckans Affärer, som herr Wallmark kanske känner till. Direktör Engellau påpekade där att tack vare regeringens politik med investeringsfonder har Volvo kunnat byggas upp till det företag det i dag är. Han sade samtidigt att han framhållit detta vid så många tillfällen, att det finns personer som påstår att han skulle tillhöra det socialdemokratiska partiet. Just tack vare systemet med investeringsfonderna har man alltså kunnat bygga ut Volvo och göra det till det slagkraftiga företag som det är i dag. Hade inte investeringsfonderna funnits, så hade Volvo-koncernen enligt direktör Engellau än i dag varit ett litet företag.

Genom de insatser som görs i arbetsmarknadspolitiskt avseende — ett område där vi, som jag sade tidigare, i år satsar 40 procent mera än under förra budgetåret — genom politiken med lokaliseringsstödet, genom investeringsfonderna och på annat sätt sker en medveten satsning från samhällets sida för att råda bot mot de svårigheter som vi möter i samband med strukturomvandlingen i vårt land.

Herr WALLMARK (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga att beträffande investeringsfonderna råder det inga delade meningar. Vi har alla sagt att dessa utgör ett utmärkt instrument. Anledningen till att fondmedlen är skattefria är att företagen inte dis-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

ponerar över dem när de själva vill utan uteslutande när regeringen vill. Vad jag talade om är den framtidsmetodi som socialdemokratiska partiet spelat upp, vilken innebär att företagen inte skall få några vinstmedel över för att bygga upp investeringsfonder. Vi är alltså överens om att de behövs.

Herr Engellaus uttalande hade ju herrarna med sig som en cirkulärskrivelse från partikansliet när ni var ute och debatterade med oss — och jag antar att alla läste upp det med stor förtjusning. Men detta är ju att slå in öppna dörrar — vi håller helt med om att investeringsfonderna är ytterst lämpliga. Jag tycker bara att när socialdemokraterna talar om Volvo skall de erinra sig vilken uppfattning handelsministern hade då Volvo ville låna lite pengar för att exportera sina bilar. Vid det tillfället gjorde man den verkligt strålande bedömningen att det var en dödfödd historia att försöka exportera bilar till USA. Detta var socialdemokratisk handelspolitik i sin prydno.

Fru LANDBERG (s):

Herr talman! När det gäller utvecklingen på svensk arbetsmarknad är man nu överens om att vi även i framtiden har att räkna med förändringar inom näringslivet och därmed följande omställningar och friställning av arbetskraft. En av åtgärderna för att omställa arbetskraften är att utbilda den genom omskolningsverksamhet, vilket i dag har understrukits av inrikesministern här i kammaren. I motionsparet I: 334 och II: 410 har vi tagit upp frågan om grunderna för de bidrag som utgår vid omskolning.

Det var på initiativ av statsutskottet som riksdagen år 1964 beslöt hemställa om föreskrifter som var mindre generösa än de tidigare gällande. Uppenbart negativa verkningar av denna ändring har påvisats av arbetsmarknadsverket. De bidrag som för närva-

Ang. arbetsmarknadspolitiken

rande kan beviljas på grund av de 1964 ändrade bestämmelserna anses särskilt av gifta kvinnor i många fall alltför små för att ge en rimlig kompensation. Detta framhåller arbetsmarknadsstyrelsen i år i sina petitaäskanden. Där påpekas vidare, att eftersom det särskilt mot bakgrunden av prognosen för utvecklingen av arbetskraftstillgångarna måste framstå såsom synnerligen angeläget att undanröja hinder, vilka försvårar en ökad yrkesverksamhet bland gifta kvinnor, bör grundbidraget helt undantas från sådan reducering. I LO:s arbetsmarknadspolitiska program har samma mening kommit till uttryck. I riktlinjerna för arbetsmarknadspolitikens framtida utformning har vidare departementschefen uttryckligen framhållit, att någon särbehandling efter arbetstagarens kön inte bör komma i fråga när det gäller de arbetsmarknadspolitiska medlens användning.

Eftersom vårt motionsyrkande sammanfaller med yrkandet i reservation 10 kommer jag att stödja denna reservation.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet när herr Paul Jansson refererade direktör Engellaus uttalande om investeringsfondernas betydelse för Volvo. Herr Jansson accepterar tydligen detta uttalande, och det är utomordentligt glädjande att en representant för regeringspartiet alltså medger att ett högt företagsparande har stor betydelse. Ty vad är det som har främjat Volvos utveckling? Jo, det är just möjligheterna till ett eget sparande i dessa investeringsfonder. Om man tror på herr Engellaus uttalande att Volvo hade varit ett litet företag därest det inte tack vare skattelättnader kunnat samla ett stort eget kapital i investeringsfonderna, då måste man väl också rent generellt medge att den ekonomiska politiken bör stimulera företagsparandet.

Det är utomordentligt bra att en av regeringspartiets företrädare har velat slå fast detta i dagens debatt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls till en början utskottets hemställan i *punkten 1*.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de avseende *punkten 2* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kaijser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering

Ang. arbetsmarknadspolitiken

medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 106;

Nej — 19.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På särskilda propositioner bifölls därpå vad utskottet i *punkterna 3 och 4* hemställt.

Sedermera gjordes i enlighet med de rörande *punkten 5* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 4 och II: 7, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Härefter bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i *punkterna 6—8* hemställt.

I fråga om *punkten 9*, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 86;

Nej — 47.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de angående *punkten 10* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ang. arbetsmarknadspolitiken

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;
Nej — 42.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Ytterligare gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande *punkten 11* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Per Jacobsson m. fl.* vid utlåtandet avgivna, med 4 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 11, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Per Jacobsson m. fl.* vid utlåtandet avgivna, med 4 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;
Nej — 41.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Med avseende å *punkten 12*, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Per Jacobsson m. fl.* vid utlåtandet avgivna, med 5 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 12, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Per Jacobsson m. fl.* vid utlåtandet avgivna, med 5 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;
Nej — 48.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Ang. arbetsmarknadspolitiken

På gjord proposition bifölls härefter utskottets i *punkten 13* gjorda hemställan.

I vad gällde *punkten 14*, yttrade vidare herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 6 betecknade reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 6 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 41.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På särskilda propositioner bifölls där- efter vad utskottet i *punkterna 15 och 16* hemställt.

Vidare gjordes enligt de beträffande *punkten 17* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 7 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Härefter bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i *punkterna 18 och 19* hemställt.

Rörande *punkten 20*, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 8 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 8 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes

Ang. arbetsmarknadspolitiken

nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;
Nej — 41.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

I vad anginge *punkten 21* gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 9 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kaijser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 21, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 9 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;
Nej — 62.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

På särskilda propositioner bifölls därpå vad utskottet i *punkterna 22—24* hemställt.

Ytterligare gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande *punkten 25* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 10 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 25, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 10 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 85;
Nej — 46.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i *punkterna 26 och 27* hemställt.

Beträffande *punkten 28* gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 11 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Därpå gjorde herr talmannen enligt de avseende *punkten 29* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 12 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 12 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ang. arbetsmarknadspolitiken

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 43.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i *punkterna 30—33* hemställt.

Angående *punkten 34*, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 13 betecknade reservationen.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kaijser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 13 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och be-

Ang. arbetsmarknadspolitik

funnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 102;
Nej — 22.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I vad rörde *punkten 35* gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 14 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls därefter utskottets i *punkten 36* gjorda hemställan.

I avseende å *punkten 37* gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 15 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 15 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr

talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och funnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;
Nej — 41.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Därpå gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande *punkten 38* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 16 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 16 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes

nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;
Nej — 45.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de angående *punkten 39* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 17 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 17 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;
Nej — 42.

Ang. arbetsmarknadspolitiken

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls härefter utskottets hemställan i *punkten 40*.

Ytterligare gjorde herr talmannen enligt de avseende *punkten 41* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 18 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 41, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 18 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;
Nej — 42.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. arbetsmarknadspolitiken

I fråga om *punkten 42*, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 19 betecknade reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kaijser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt sitt utlåtande nr 63 punkten 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 19 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 62.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i *punkterna 43—48* hemställt.

Vidkommande *punkten 49*, yttrade herr talmannen, hade yrkats

1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas;

2:o), av herr *Jacobsson, Per*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 20 a betecknade reservationen; samt

3:o), av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av fru Elvy Olsson m. fl. vid utlåtandet anförda, med 20 b betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga desamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Per Jacobssons yrkande.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 63 punkten 49 antager det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 20 a betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits det förslag, som innefattas i den av fru Elvy Olsson m. fl. vid utlåtandet av-

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

givna, med 20 b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 25;

Nej — 21.

Därjämte hade 86 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd härav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63 punkten 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 20 a betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 39.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls härefter utskottets hemställan i *punkten 50*.

Såvitt gällde *punkten 51* gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 21 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjordes enligt de rörande *punkten 52* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fru Elvy Olsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 22 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i *punkterna 53—55* hemställt.

 Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1968/69 till avsättning till fonden för idrottens främjande jämte motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t, enligt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 3 januari 1968, föreslagit riksdagen att till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1968/69 anvisa ett anslag av 30 375 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 9, av fru *Sejerstedt Wiberg* och fru *Hamrin-Thorell*, samt II: 10, av herr *Hamrin*

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

i Jönköping m. fl., vari anhållits, att riksdagen vid behandlingen av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget till fonden för idrottens främjande måtte besluta, att ingen del av detta anslag skulle få disponeras för stöd åt boxningssporten,

dels de likalydande motionerna I: 65, av herr *Karl-Erik Eriksson m. fl.*, och II: 99, av herr *Sundkvist m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om Kungl. Maj:ts medverkan till anordnandet av ett riksomfattande lotteri — genom Svenska penninglotteriet — vars avkastning skulle avsättas till fonden för idrottens främjande,

dels ock de likalydande motionerna I: 118, av herrar *Wirtén* och *Svanström*, samt II: 95, av herr *Johansson* i Växjö och herr *Westberg*.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

1. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 118 och II: 95 i vad de avsåge särskild medelsanvisning för höjt bidrag till De handikappades riksförbund,

2. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 118 och II: 95 i vad de avsåge anslagsberäkningen till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under tionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 30 375 000 kronor,

3. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 9 och II: 10,

4. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 65 och II: 99.

Med hänsyn till att den internationella olympiska kommittén beslutat låta Sydafrika deltaga i årets olympiska spel i Mexico — vilket beslut Sveriges olympiska kommitté begärt omprövat — hade utskottet å sid. 3 i det tryckta utlåtandet anfört bland annat följande:

»Om internationella olympiska kommittén vidhåller sitt beslut syns det tveksamt om ett svenskt deltagande i olympiaden bör stödjas genom bidrag av statsmedel. Det är därför utskottets förhoppning att den åsyftade omprövningen kommer till stånd och leder till ändring av det tidigare beslutet så att förutsättningar för en olympiad i traditionell mening skapas.

Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t ej fattar beslut i bidragsärendet förrän klarhet vunnits om att det blir en olympiad i traditionell mening.»

Reservationer hade avgivits

1) beträffande stöd åt boxningssporten

a) av herrar *Kajser* (h), *Nyman* (fp), *Edström* (fp), *Thorsten Larsson* (cp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Westberg* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 9 och II: 10 besluta, att förevarande anslag icke skulle få disponeras för stöd åt boxningssporten;

b) av herr *Johan Olsson* (cp), utan angiven mening;

c) av herr *Eliasson* i Sundborn (cp), likaledes utan angiven mening;

2) av herrar *Edström* (fp), *Thorsten Larsson* (cp), *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp), *Westberg* (fp) och *Sjönell* (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 4 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 65 och II: 99 hos Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder för anordnande genom Svenska penninglotteriet av ett riksomfattande lotteri, vars avkastning skulle avsättas till fonden för idrottens främjande;

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

3) av herrar *Virgin* (h), *Kajser* (h), *Ottosson* (h), *Bohman* (h) och *Björkman* (h), vilka ansett, att den del av utskottets yttrande på s. 3 i det tryckta utlåtandet, som började med orden »Om internationella» och slutade med »traditionell mening» bort hava följande lydelse:

»Det är utskottets förhoppning att den åsyftade omprövningen kommer till stånd och leder till ändring av det tidigare beslutet så att förutsättningar skapas för en olympiad i traditionell mening.»

Herr OTTOSSON (h):

Herr talman! Till statsutskottets utlåtande nr 59 angående anslag till fonden för idrottens främjande har fogats tre reservationer, och jag vill här kommentera reservation nr 3 som är lämnad av utskottets högerledamöter.

I anslaget för idrottens främjande ingår medel för Sveriges deltagande i olympiska spelen i Mexico. Utskottets majoritet har här ställt vissa villkor för denna medelsanvisning.

Vid frågans behandling i femte avdelningen var vi helt eniga om att den politik som för närvarande föres i Sydafrika är oförenlig med de olympiska spelens grundläggande idéer, och utskottsutlåtandet i denna del är vi helt överens om. Jag har däremot inte kunnat acceptera två meningar på s. 3 i utlåtandet. I den första meningen heter det: »Om internationella olympiska kommittén vidhåller sitt beslut synes det tveksamt om ett svenskt deltagande i olympiaden bör stödjas genom bidrag av statsmedel.» Den andra meningen lyder: »Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t ej fattar beslut i bidragsärendet förrän klarhet vunnits om att det blir en olympiad i traditionell mening.»

Genom denna ställningstagande anser jag att utskottets majoritet har gjort en politisk bindning av bidraget till idrotten, som jag inte kan acceptera. Idrottsrörelsen är ju med sina 1,8 miljon med-

lemmar en av våra största folkrörelser, och jag tror att det skulle vara olyckligt med en politisk inblandning i denna rörelses sätt att agera.

Jag har i avdelningen förklarat, att jag hyser fullt förtroende för idrottsledarnas agerande när det gäller frågan om vårt deltagande i olympiska spelen i Mexico, och jag är övertygad om att den omprövning som Sveriges olympiska kommitté har begärt hos internationella olympiska kommittén skall komma till stånd.

En idrottsjournalist skrev häromdagen: »Låt idrottsfolket själva bestämma om vi skall starta i Mexico City eller ej liksom de får i samtliga övriga västerländska stater.» Jag kan helt instämma i denna uppfattning.

Vi har av rapporterna de senaste dagarna fått en bekräftelse på att internationella olympiska kommittén var i färd med att få en sådan ändring till stånd att Sydafrika inte skall tillåtas delta, och i dagens tidningar har vi fått en bekräftelse på att majoritet är säkrad för ett sådant beslut.

Detta utgör ju en bekräftelse på att idrottsfolket känner sitt ansvar inför den opinion, som ett stort antal länder uttalat mot Sydafrikas politik och dess sätt att diskriminera uttagningen av sina representanter efter hudfärg. Jag har en bestämd känsla av att idrottsfolket genom sitt ställningstagande har givit ett svar på den sydafrikanska politiken, som bör vara en allvarlig tankeställare för det landets politiker.

Men oavsett det resultat som olympiska kommittén nu har kommit till är jag angelägen påpeka att samma motivering, som utskottsmajoriteten har i den fråga som upptas i reservation 1 a, nämligen att direktiv från statsmakernas sida inte är lämpligt när det gäller inriktningen av det ekonomiska stödet till idrottsrörelsen, bör gälla även i fråga om vårt deltagande i Mexico. Därmed visar vi fullt förtroende för våra idrottsledares förmåga att sköta sitt fögderi.

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservation 3 och på övriga punkter bifall till utskottets utlåtande.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! »Det vore oklokt om ett sydafrikanskt lag ställde upp i de 19:e olympiska spelen», så löd en kommuniké häromdagen från internationella olympiska kommitténs verkställande utskott. Jag tycker att dessa ord har varit förlösande både för oss här i riksdagen och för en hel värld, som nu gläder sig åt att på nytt få uppleva olympiska spel och få se olika nationers idrottsmän samlas på arenorna i Mexico City i fredlig kamp.

Det vore oklokt att, som nu frågan tycks lösas, här i riksdagen i dag ta upp en ingående diskussion kring statsutskottets utlåtande nr 59 och vad utskottet uttalat om villkoren för statligt anslag till Sveriges deltagande i olympiska spelen. Apartheidpolitiken i idrottsligt sammanhang har fått sitt svar: »Rasdiskriminering och apartheid är utan tvekan företeelser som är helt oförenliga med de olympiska spelens grundläggande idéer och en global samling kring idrotten i fredlig anda.»

Jag hoppas, herr talman, att denna utskottets skrivning är en engångsföreteelse. Den var avsedd som ett stöd till vår idrottsrörelse i dess svåra beslut att delta eller icke delta i spelen under förevarande förhållanden. Min uppfattning är att det var väl motiverat att utskottet skrev detta. Det var nödvändigt. Jag vill yrka bifall till utskottets skrivning på den punkten.

Jag står med på en reservation, nr 1 a, beträffande stödet åt boxningssporten och vill ta upp den frågan också. Under de senaste fem åren som boxningssporten diskuterats inom riksdagen har Nordiska rådets utredning åberopats. Nu har den kommit, och den diskuterades vid rådets sammanträde i Oslo i februari.

Vad blev resultatet av den utredningen? I betänkandet sägs att boxningen innebär betydande risker för hjärnskador vid upprepade slag mot huvudet och att säkerhetsföreskrifterna därför behöver skärpas på 16 olika punkter. Det är vad den expertgrupp av läkare konstaterar, som på Nordiska rådets uppdrag undersökt boxningens medicinska skadeverkningar. Jag vet att denna fråga kommer att behandlas i ett senare anförande och därför skall jag inte gå närmare in på detta spörsmål.

Statsutskottet skrev i sitt utlåtande i följd att de skadeverkningar som otvivelaktigt kan uppkomma i samband med amatörboxnings utövande bör följas med särskild uppmärksamhet av läkarvetenskapen och att effektiva åtgärder bör vidtagas för att i så stor utsträckning som möjligt minska de med boxningssporten förenade skaderiskerna. Ingen kan säga annat än att boxningssporten sannerligen kommer att kringgärdas med säkerhetsföreskrifter och följas med uppmärksamhet som ingen annan sport. Det är bl. a. detta som gör, att utskottets majoritet är villig att förorda statsmedel för amatörboxning även i år och avslå motionerna som påyrkar att statligt stöd inte bör utgå till amatörboxningen därför att den medicinska sakkunskapen betraktar den som hälsovådlig. Bara detta, herr talman, att man skall behöva ha 16 olika skyddsföreskrifter för att kunna utöva denna sport, tycker jag är talande nog för att den är hälsovådlig och därför inte bör understödjas med statsmedel.

Personligen tycker jag nu att amatörboxningen, såsom en värdefull sport i att fostra ungdom och ge den tillfälle att få utlopp för sina aggressioner i ett organiserat sammanhang i stället för på annat sätt, är en myt precis som krig har varit det intill vår tidpunkt. Dess bättre har, tycker jag, många kommit bort alltmer från att kriget är något som stärker ett folk. Här har verkligen vår tid, inte minst dess ungdom, reagerat på ett sunt sätt. Borde vi inte kunna göra

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

det också när det gäller boxning över huvud taget och myten om att den skall vara så värdefull för ungdomens fostran?

Sedan har det här i riksdagen, herr talman, utbildats en annan myt i samband med boxningen, nämligen att riksdagen inte bör bestämma om boxningen skall ha statligt bidrag eller ej utan överlåta åt Riksidrottsförbundet och Boxningsförbundet att göra så.

Vi har i detta ärende även att diskutera villkoren för anslaget till vårt svenska deltagande i olympiaden i Mexico. De allra flesta vill ju, att riksdagen här skall gripa in. Jag skall villigt erkänna, att det rör sig om två vitt skilda frågor och att man kanske kan ha olika uppfattning, därför att denna fråga är så mycket viktigare än den andra. I fråga om olympiaden är dock majoriteten i utskottet övertygad om att ett uttalande och ingripande från riksdagen är nödvändigt, medan det när det gäller frågan om anslag till boxningssporten skulle vara principiellt fel. Denna gång har jag faktiskt varit konsekvent i båda frågorna. Jag anser därför att riksdagen skall ha möjlighet att då det gäller statligt anslag till idrotten också såsom ett undantagsfall i fråga om boxningen säga sin mening om villkoren.

Om riksdagen säger ifrån att boxningen inte skall ha statsanslag, får medborgarna den rätta uppfattningen om boxningens skadlighet. I annat fall kan de tro att boxningen inte är så farlig, ty staten skall väl inte uppmuntra något som är hälsovådligt och som går ut på att skada.

Den senaste SIFO-undersökningen har visat att endast 30 procent av svenska folket vill ge statsmedel till amatörboxningen. Skall man då inte ta hänsyn till folkets mening? Boxningen skiljer sig ju från all annan idrottsverksamhet i det att de i samband med boxning uppkomna skadorna inte är att betrakta såsom tillfälliga olycksfall utan ingår såsom avgörande moment i tävlingen. Det

är verkligen förvånande att denna form av s. k. sport har tolererats så länge av riksdagen.

Jag vill, herr talman, med detta yrka bifall till reservation nr 1 a som gäller boxningen.

Beträffande reservation nr 2 om ett riksidrottslotteri vill jag säga ett par ord, eftersom mitt namn inte står med under denna reservation.

Det innebär inte att jag ej förstår att vårt lands idrottsrörelse är i starkt behov av ekonomiskt stöd eller att jag ej personligen vill medverka till att eventuellt främja denna vårt lands största ungdomsrörelse, inte minst då det gäller de många idrottsföreningarna i våra glesbygder. Jag tror att de har det mycket besvärligt, och de behöver all hjälp. Men jag blev under behandlingen av ärendet inom femte avdelningen övertygad om att Svenska penninglotteriet för närvarande har stora svårigheter att finna avsättning för alla lottsedlar. Det existerar i dag ett större köpmotstånd när det gäller lotter än tidigare.

Det kunde vederbörande föredragande upplysa oss om. Han berättade om att cirka 50 000 lotter varje månad kommer tillbaka för att distribueras till andra orter och andra kommissionärer, som kanske har större möjligheter att få ut dessa lotter. Så har inte varit förhållandet tidigare. Det har gått mycket lättare förr.

Samtidigt har jag inom samma avdelning upplevt de stora krav som ställts på statsmakterna då det gäller kulturen och som vi i år inte har kunnat tillmötesgå på grund av den ekonomiska situationen. Vår kultur och våra kulturella institutioner är också de mycket starkt beroende av lotterimedel genom dessa s. k. teaterlotterier.

Det var mot den bakgrunden jag tog ställning och menade att vi ändå inte borde låta ett idrottslotteri komma ut på marknaden och kanske konkurrera med andra lotterier och andra ändamål, som lika väl som idrotten behöver medel därifrån.

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

Med det anförda vill jag, herr talman, yrka bifall till reservation 1 a.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Sedan mer än tio år tillbaka har vi här i riksdagen vid behandlingen av statsanslaget till idrotten debatterat, huruvida någon del av detta anslag skulle gå till den vanart av idrott som kallas boxning och som till skillnad från all annan idrott inte har till ändamål att stärka och förbättra fysisk kondition och hälsa — det är ju därför vi ger statsanslag — utan tvärtom har till ändamål att åstadkomma fysisk skada och vanförhet.

Visst uppkommer skador även vid annan idrott, såsom skidlöpning och ishockey, men det sker på grund av olyckshändelser. Boxningens höjdpunkt är däremot knockout, dvs. att motståndaren slås medvetslös och får en allvarlig hjärnskada för livet. Det är inte här fråga om någon olyckshändelse, utan detta är boxningens mål — det är bara genom knockout man verkligen kan bli en framstående segrare.

Fram till 1966 redovisar den internationella litteraturen omkring 300 dödsfall i anslutning till boxningsmatcher, därav två i Sverige. Det sista rapporterade dödsfallet är, såvitt jag kunnat finna, ett i London i februari i år, då en ung engelsk amatörboxare avled efter en tre ronders boxningsmatch, som han förlorade på poäng, alltså inte på knockout. Han blev i alla fall så hjärnskadad, att han några timmar senare avled. Och det gällde en amatörboxare och en amatörmatch, inte någon proffsmatch.

I de tidigare debatterna har boxningsvännerna alltid åberopat, att man skulle avvakta resultatet av den utredning, som pågick inom Nordiska rådet över boxningens skadeverkningar. Den utredningen har nu blivit färdig, och det är verkligen en förskräckande läsning. Mest uppseendeväckande är slutsatsen att amatörboxning ur hälsosynpunkt är

lika farlig och förkastlig som proffsboxning. Att knockoutslagen ger svåra skador som aldrig helt läks, det har vi länge vetat. Men det nya är, att upprepade småskador utan knockout, framför allt hos unga amatörboxare, lätt ger permanenta och betydelsefulla hjärnskador för hela livet, även om symptomen ibland inte kommer förrän många år efteråt.

Utredningen föreslår nu en rad åtgärder och säkerhetsföreskrifter för att mildra boxningens skadeverkningar. Ingen som inte fyllt 17 år skulle få gå upp i ringen och riskera liv och hjärna, ingen skulle få gå mer än en match per dygn, ungdomar inte två dagar å rad, tävlingsläkare skulle noggrant övervaka och omedelbart stoppa match »när särskild risk för hjärnskada föreligger» — vem skall kunna avgöra det, vill jag inom parentes fråga — ingen boxare skulle få matchas mot väsentligt hårdare motståndare, handskar skulle konstrueras som dämpade slageffekten, man skulle bära skyddshjälm, tandskydd, underlivsskydd — med andra ord se ut som en gammal medeltidskämpe i pansar — och ringens golv skulle vara bolstrat.

Vad svarar nu boxningsexperterna på detta? Jag citerar Harry Holmberg: »Idén med dessa regler är horribel och visar hur verklighetsfrämmande herrarna i Nordiska rådet är. Det skulle betyda att det blev omöjligt att arrangera tävlingar och turnéer. Det blev knockout på hela boxningen.»

Jag är övertygad om att han har rätt. Den publik som kommer för att se boxningsmatcher vill se blod och lufta sina aggressioner. Får den inte det, så sviker den och intäkterna minskas, det blir varken klubbpengar eller stora proffsslantar. Och tjänar man inte de stora pengarna, så försvinner det stora intresset hos alla dem, som nu lever på detta sätt att arrangera s. k. lagtillåten misshandel.

Vad återstår då? Jo, antingen totalförbud för ej blott proffsboxning utan även

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

amatörboxning, eller förbud för proffsboxning samt föreskrift att amatörboxningen skall följa dessa föreslagna regler. Det sista är enligt min uppfattning häst, om det praktiskt går att genomföra, ty därigenom bibehålles en bättre kontroll över amatörboxningen, och man kan möjligen påverka att skadorna blir mindre, under förutsättning att man iakttar dessa regler som boxningsledarna inte tyckte var så vidare bra.

Utlåtandet från Nordiska rådets expertgrupp har skickats på remiss till en mängd olika sakkunniga. Bl. a. har riksåklagaren i Sverige fått utlåtandet på remiss, och han har i sitt svar sagt, att endast genom ett totalförbud för boxning kan man komma till rätta med de nackdelar som är förenade med boxningssporten. Liksom på Island bör vi därför även i Sverige införa förbud för all boxning, såväl amatör- som proffsboxning. Ett förbud enbart för den professionella boxningen skulle vara av begränsat värde, säger riksåklagaren vidare. Han fortsätter med att framhålla, att riskerna för hjärnskador är betydande även för amatörboxarna. Medan det totala antalet proffsboxare i Danmark, Norge, Finland och Sverige bara är 50, är antalet amatörboxare närmare 10 000, många av dem i ung och känslig ålder. Även träningsboxning bör förbjudas, anser riksåklagaren, ty det är ingen lämplig motion och inget gott sätt att lära sig självförsvaret.

En SIFO-enkät, som omfattade cirka 1 200 personer här i landet i åldern 18—75 år och som gjordes för ett par veckor sedan, visar att drygt hälften eller 51 procent vill förbjuda all boxning, medan 16 procent nöjer sig med förbud enbart för proffsboxning. Det är bara 40 procent, som inte vill förbjuda boxning i någondera formen. Men bara 30 procent, mindre än en tredjedel, vill vara med om statsanslag till amatörboxningen, alltså ännu färre än de som inte vill förbjuda misshandeln.

Detta är uppfattningen i samhället; vi riksdagsmän borde därigenom ha

fått ett intryck av att man nu börjar inse, vilken misshandel och vilket elände det är att tillåta en sådan vanart av sport som boxningen utgör.

Det är emellertid egentligen inte den frågan, vi skall diskutera i dag utan dagens akuta problem, nämligen statsbidrag till boxningen eller inte. Skall verkligen sådan misshandel få bedrivas med statsunderstöd?

Inom läkarkretsar blir man mer och mer enig om att all boxning är en olämplig och skadlig idrott, som inte uppfyller den regel för all god idrott, som har funnits alltsedan antiken, nämligen att den skall verka stärkande och uppbyggande på kroppen och fostrande på själen. Boxning är icke en sport värdig ett kultursamhälle.

I början av förra månaden behandlade medicinska fakulteten i Lund detta ämne. Den blev enig om att kräva att all proffsboxning borde bli förbjuden i lag och att samhället icke borde stödja amatörboxningen genom anslag av allmänna medel. Särskilt stötande ansåg fakulteten proffsboxningen vara, eftersom boxare och arrangörer gör stora ekonomiska vinster på en sport, där som avgörande moment ingår att åsamka motståndaren skador som kan bli av allvarlig karaktär för vederbörande.

De medicinska skadeverkningarna av boxningen är omfattande. Jag kanske här inte behöver upprepa så mycket av vad utredningarna därom visar. Det är ju inte bara fråga om dessa knockoutslag, som framkallar stora skador på hjärnan och som kan leda till långvariga sjukdomstillstånd. De upprepade slagen och misshandeln leder ofta även till psykiska defektillstånd, s. k. punchdrunksyndrom, med allvarlig psykisk rubbning och ofta höggradig invalidisering. Vi får också allvarliga skador, när boxaren stundom faller baklänges, eftersom skadorna på baksidan av hjärnan ofta blir höggradigt hjärnvävnadsdestruerande och allvarliga för hälsotillståndet i framtiden.

Jag har talat med flera läkare som

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

har haft hjärnskadade boxare under behandling. Samtliga är helt enkelt upprörda över att vårt kultursambälle verkligen fortfarande godkänner en sådan form av svår misshandel.

Det är inte bara boxarna själva som skadas och dör. Samhället som sådant och främst ungdomen skadas allvarligt genom den våldsmentalitet och den aggressivitet mot medmänniskor som stimuleras genom boxningsuppvisningarna. Vi har sannerligen även utan boxningens stimulans tillräckligt med brutalitet och våldsmentalitet i dagens samhälle. Tänk om alla de ungdomar, som med glöd och övertygelse demonstrerar mot våld, misshandel och krig ute i världen, även kunde medverka och demonstrera mot de former av våld och misshandel, som vi har i vårt eget land — mot boxningen. »Charity begins at home», säger engelsmännen, och det är så sant som det är sagt. När vi skall bekämpa våldsmentalitet och misshandel i världen skall vi börja bekämpa de former därav som vi har hemma hos oss själva. Allra minst bör man stimulera misshandel och våldsmentalitet med statsbidrag.

Detta är motiveringen till att mitt namn står under reservation 1 a till statsutskottets utlåtande nr 59, och med den motiveringen ber jag att få yrka bifall till denna reservation 1 a.

Jag ber också att få yrka bifall till reservation 2. Det gäller ju även att på allt sätt söka främja övrig idrott — utom boxningen. Våra idrottsorganisationer behöver faktiskt på allt sätt få bättre ekonomiska möjligheter. Detta förslag att man genom Svenska penninglotteriets försorg även skulle få ett riksomfattande lotteri till förmån för idrotten tycker jag är värd att stödja.

Herr **LARSSON, HERBERT**, (s):

Herr talman! Inledningsvis vill jag uttrycka min tillfredsställelse över att idrottsmännens träningsverksamhet kan få fortsätta i Vålådalen i den anda och

med den inriktning som Vålådalens skapare Gösta Olander med sådan framgång hävdad. Den stiftelse som nu skall överta verksamheten får ökade resurser till sitt förfogande. Detta innebär att man ur idrottslig synpunkt kan förvänta att Vålådalen i fortsättningen skall få än större betydelse för idrottens utövare än under den period som nu ligger bakom oss. Samtidigt är det en hyllning till Gösta Olander och en uppskattning av de storartade insatser han gjort.

Idrottsutredningen har föreslagit att 3 miljoner kronor skulle ställas till den nya styrelsens förfogande. Departementschefen ger i princip sin anslutning men föreslår för dagen ett anslag på 1 miljon kronor samt ytterligare medel när utredningar om de verkliga behoven föreligger. Utskottet har anslutit sig till departementschefens förslag och i övrigt anslutit sig till en uppräkningsmedel på 3 miljoner kronor, varigenom det sammanlagda anslagsbeloppet blir 30 375 000 kronor.

Mot bakgrund av denna uppräkningsmedel och vad som i övrigt anges i statsrådsprotokollet om betydelsen av de handikappades idrottsverksamhet har utskottet icke ansett sig böra bifalla motionerna I: 118 och II: 95 om en höjning av anslaget med 100 000 kronor för de handikappades idrottsverksamhet. Inom den totala anslagsramen ges förutsättningar för en uppräkningsmedel på anslaget till De handikappades riksförbund, som bör kunna bli större än det belopp som motionärerna föreslagit.

Sedan vi accepterat departementschefens förslag beträffande anslaget till idrottens främjande fann vi det också naturligt att göra ett uttalande som en följd av att under denna anslagsrubrik medel upptas till Sveriges deltagande i olympiaden i Mexico. Med hänsyn till den politiska debatt som har förekommit inom de internationella idrottsorganisationerna, huruvida Sydafrika skulle få delta eller ej i de olympiska spelen, var vi inom avdelningen liksom

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

senare inom utskottet eniga om att ett uttalande borde göras, där riksdagen även hade möjlighet att ange villkor för vårt eventuella deltagande i olympiaden. Vi önskar från utskottsmajoritetens sida markera att om Sydafrika mot förmodan skulle delta i de olympiska spelen, borde anslagsfrågan omprövas. Högern har ej kunnat ansluta sig till de formuleringar som utskottets majoritet har angett. Man tycks spåra en betydande försiktighet från högerens sida när det gäller att klart markera avståndstagande från apartheidpolitiken.

Utskottsmajoriteten har genom sin formulering klart velat säga ifrån att om internationella kommittén vidhåller sitt beslut, synes det tveksamt om ett svenskt deltagande i olympiaden bör stödjas genom bidrag av statsmedel.

Genom sitt ställningstagande har utskottsmajoriteten klart markerat en principiell ståndpunkt. Det hade ur den synpunkten varit av värde om även högern kunnat ge sin fulla anslutning på samma sätt. Med det beslut som olympiska kommitténs exekutivkommitté under de senaste dagarna fattat står det redan nu klart att Sydafrika kommer att ställas utanför olympiaden — ett beslut som självfallet hälsas med tillfredsställelse. De röster som erfordras för att ställa Sydafrika utanför har redan säkrats. Enligt dagens uppgifter torde i stort sett samtliga inkomna meddelanden visa att Sydafrika har ställts utanför långt innan alla röster har inkommit. Det är glädjande att notera den utveckling som har skett, men detta visar också att utskottsmajoriteten var inne på rätt väg, när den ansåg att ett särskilt uttalande borde fogas till detta utlåtande.

När man i övrigt i anslagsfrågorna haft att ta ställning till vilka anslagsbe-
lopp som skall utgå, har man som vanligt kommit in på ett par frågor som tidigare har diskuterats i kammaren under flera år. Reservanterna har redan angett, att frågan om bidrag till boxningens främjande har diskuterats

under många år. Jag vågar göra det påståendet att man egentligen ingalunda har tillfört debatten så många nya argument. Reservanterna hänvisar till vad den genom Nordiska rådets försorg genomförda utredningen har utvisat, men å andra sidan kan också sägas att de föreskrifter som Nordiska kommittén förordad egentligen redan har tillämpats inom vårt land när det gäller boxningssporten. Herr Nyman tyckte att det var märkvärdigt att det skulle behövas så många som 16 olika bestämmelser för att reglera åtgärderna för boxningen. Jag vill på denna punkt säga att det när det gäller all idrott alltid förekommer vissa bestämmelser för hur utövarna av den ena eller andra sporten skall bete sig. Jag tror inte att de 16 föreskrifterna i och för sig på något sätt bör verka avskräckande. Vi som har företrätt och företräder utskottsmajoritetens uppfattning i den här frågan har ju liksom tidigare hävdat den uppfattningen att idrottsrörelsen själv bör få avgöra på vilket sätt medlen skall disponeras.

Anslaget till Boxningsförbundet rör sig om 70 000 kronor. Jag tror att det är riktigt att man hårdare markerar att anslaget inte bara avser boxningssporten som sådan utan också den utbildningsverksamhet som bedrivs inom Boxningsförbundet. Inte minst ungdomsverksamheten har ju stora fördelar av att resurser ställs till förfogande för utbildning av ledare osv.

Majoriteten har tidigare hävdat den uppfattningen att den kontrollen över boxningen är riktig, och vi har ingen anledning att ändra på den.

Vi har tidigare sagt att genom den kontrollen kan vi via Boxningsförbundet följa boxningen och påverka de skyddsbestämmelser som tillämpas. Även reservanterna har ju ansett att det är fullt i sin ordning att man nu har mer skyddsbestämmelser än tidigare.

I det här sammanhanget skulle jag inte bara kunna referera till Nordiska rådets utredning och den Nordiska

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

kommitténs uttalande. Det är ju också rätt intressant att citera något av vad Riksidrottsförbundet och Boxningsförbundet själva säger i sina yttranden om verksamheten och där ger man ju uttryck bl. a. från Svenska boxningsförbundet åt uppfattningen att »denna grundsyn från motionärernas sida är enligt vår uppfattning helt felaktig och strider dels mot de demokratiska principer efter vilka vårt samhälle är uppbyggt, dels också mot de gängse vedertagna idrottsliga grundlagarna även om hänsyn tages till de medicinska frågorna i sammanhanget».

Jag tror sålunda att man kan få fram olika synpunkter när det gäller att bedöma skadeverkningarna eller vad man nu vill säga om boxningen och dess utövning. Vi har från majoritetens sida inte funnit anledning att ändra vår inställning, och därför har vi, herr talman, även i år förordat att medlen skall disponeras av Riksidrottsförbundet på sätt som har skett under tidigare år.

Det finns i anslutning till detta ytterligare reservation där man kommer tillbaka till frågan om idrottslotteriet. Där vill jag understryka vad herr Nyman tidigare var inne på, nämligen att den föredragning som vi hade i utskottet gav full klarhet i att det är ganska trångt på lotterimarknaden för närvarande. Man säljer inte ut Penninglotteriets lotter, och även andra lotterier har det besvärligt med sin försäljning. Vissa stora organisationer har helt avstått vad gäller varulotterierna.

Med detta utredningsresultat för ögonen har utskottsmajoriteten ansett att man inte nu bör förordna att man skall skapa ett idrottslotteri som skall skötas av Penninglotteriet. Därför yrkar vi avslag på de motionerna.

Jag ber till sist, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag på samtliga punkter.

Herr OTTOSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ärade talesman herr Larsson har här angripit högerpartiet. Han säger att vi har tagit avstånd från den politik som för närvarande bedrivs i vårt land beträffande Sydafrika. Jag beklagar herr Larssons uttalande, ty det stämmer inte alls med det utskottsutlåtande som vi gemensamt har utformat i den delen. Vi har ett gemensamt uttalande som fördömer rasdiskrimineringen och apartheidpolitiken, och vi säger samtliga i avdelningen att denna politik är oförenlig med de olympiska spelens grundläggande idéer.

Nu har vi reserverat oss mot att göra en politisk bindning av de pengar som inom detta anslag är avsedda för deltagandet i olympiaden i Mexico. Att vi just i dag har kunnat få klarhet i att vi får en olympiad i Mexico är kanske ett ganska lyckligt sammanträffande, vågar jag säga, för både utskottsmajoritet och reserveranter. Men jag har en bestämd känsla av att detta inte har skett genom några politiska insatser, utan vi har väl en mycket stor anledning att tacka idrottsfolket för att man har kunnat ordna detta. Det innebär att vi även i fortsättningen kan hysa förtroende för våra idrottsledare.

För övrigt har jag inte mig bekant att man i något västerländskt land har gjort någon politisk bindning av anslag som har med idrott att göra i ett sådant sammanhang. Om man skulle göra en sådan politisk bindning, då hade det enligt mitt sätt att se, herr Larsson, funnits många, många anledningar under årens lopp i samband med denna bidragsgivning, ända från olympiaden 1936, som hölls i Berlin.

Herr NYMAN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att vi måste göra en klar åtskillnad mellan vårt förhållande till apartheidpolitiken och skrivningen i reservationen, där man diskuterar om regeringen och riksdagen skall besluta om anslagets utnytt-

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

jande eller om man skall överlåta detta helt till idrottsorganisationen. Vad gäller behandlingen av den här frågan inom avdelningen har det inte för min del varit oklart på något sätt att högern är på precis samma linje som vi alla andra i att ta avstånd från apartheidpolitiken. Jag vill erinra utskottets talesman om att herr Ottosson faktiskt föreslog en skärpning av skrivningen på denna punkt, som vi sedan tog bort. Då var herr Ottosson villig till en skärpning just vad gäller apartheidpolitiken.

Herr Larsson anförde att det inte förts fram så många nya argument i debatten kring boxningen. Det kan kanske vara så, men herr Larsson har inte själv fört fram någonting nytt, och jag tycker att motståndet i dag mot oss som kämpar för den här frågan är ovanligt svagt.

Beträffande min förvåning över att man måste ha 16 olika bestämmelser för att gå upp och slåss som amatörboxare så menar herr Larsson att det också finns bestämmelser och regler för andra idrottsgrenar. Visst finns det sådana, men tala om för mig, herr Larsson, var det eljest finns 16 sådana rigorösa bestämmelser som gäller för att man över huvud taget skall få vara med om att idka denna s. k. boxningssport. I frågan om att idrotten själv skall avgöra medlens fördelning till olika organ framhöll jag att det är litet inkonsekvent, när man å ena sidan vill ingripa då det gäller anslaget till olympiska kommittén och från riksdagens sida ställa vissa villkor, och å andra sidan inte vill ingripa då det gäller vissa villkor för att ge medel till boxningssporten. Detta är inte konsekvent. Jag tycker att det finns tillfällen då man från riksdagens sida skall säga ifrån. Ett sådant tillfälle finns också när det gäller medel till amatörboxning.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp):

Herr talman! Jag hör till dem som anser att det är helt korrekt att vi inte ger anslag till Sveriges deltagande i de olympiska spelen för den händelse Sydafrika tillåtes delta. De idéer som olympiska spelen representerar kan icke förenas med apartheidpolitiken och den våldspolitik som Sydafrika för. Det är således riktigt att under sådana förhållanden icke ge något anslag.

Som herr Nyman redan påpekat innebär detta ställningstagande att man har slagit hål på myten att riksdagen inte kan ta ställning till hur de anslag användes som lämnas till idrotten. Man har som vanligt sagt att boxningen skall ha ett anslag under hänvisning till att Riksidrottsförbundet självt skall äga att bestämma hur anslag över huvud taget fördelas. Då tar man föga hänsyn till den utredning som har företagits på Nordiska rådets initiativ och som det här redan har talats om.

Herr Herbert Larsson gjorde enligt min åsikt ett djärvt påstående när han sade att det inte har förts fram något nytt i fråga om boxningens skadeverkningar. Jag vill erinra honom om ett uttalande av landets justitieminister, som ingick i ett anförande som han höll i Nordiska rådet: »Jag skulle dock kanske vilja gå ännu längre än vad fru Gärde Widemar gjort och säga att de utredningar som nu gjorts klart visar vilka skadeverkningar som denna form av offentlig misshandel medför. Min ståndpunkt kommer därför att vara helt klar inför de förhandlingar som Danmarks regering enligt svaret kommer att inbjuda till. Åtminstone den form av offentlig misshandel som s. k. professionell boxning innebär skall förbjudas. Huruvida det skall få återverkningar också på amatörboxningen är en sak som vi kanske får fundera på ytterligare. Jag tycker att vi skandinaviska länder kan förena oss med Island i det förbud som detta landet sedan länge har. Jag kommer vid förhandling-

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

arna att driva denna ståndpunkt.» Han talar alltså om offentlig misshandel.

Skall vi, samtidigt som det talas om att förbjuda den professionella boxningen, uppmuntra en idrottsgren som lever främst tack vare den professionella boxningen? Det är ingen större skillnad mellan den professionella boxningens verkningar och amatörboxningens, det framgår av utredningen. Jag vill hänvisa till den undersökning som finns med i den nordiska utredningen. Den gäller tre amatörboxare av vilka två har varit svenska mästare och den tredje, enligt undersökningen, har varit ännu mer framstående. Samtliga har blivit alkoholister. De två mästarerna har upprepade gånger haft epileptiska anfall, attacker av yrsel, medvetlöshet och huvudvärk.

Det heter vidare: »Att förneka att den upprepade traumatiseringen av huvudet under boxningen givit kronisk hjärnskada med psykisk defekt låter sig inte göra. Något för boxningsskador specifikt drag i deras sjukdomsbild har å andra sidan inte påvisats.»

I annat sammanhang i utredningen framhålls att det är svårt att säga om det är aggressivitet, dålig social anpassning eller själva boxningsskadorna som gör att dessa defekter kommer fram. Effekten av samliga faktorer tycks arbeta i samma riktning, nämligen ett nedbrytande av karaktär och intellekt.

Man bör kanske också, herr Larsson, fästa sig vid de remissyttranden som nu avgivits i samband med den nordiska utredningen. Herr Edström har redan citerat riksåklagarens yttrande, som utmynnar i samma rekommendation som justitieministern gav Nordiska rådet, nämligen ett totalförbud mot boxning av samma slag som det som 1956 infördes i Island.

Kammaråklagaren i Göteborg säger i sitt yttrande: »Det kan ur juridisk synpunkt ifrågasättas, huruvida en boxare, som genom att utdela slag tillfogar sina motståndare skador, härigenom gör sig

skyldig till straffbar gärning. För deltagarna i en boxningsmatch gäller det, att de genom korrekta slag mot motståndarens kropp och huvud erhålla så många poäng som möjligt eller att de slå ut motståndaren. Det fordras för att nå sådant resultat uppsåt att skada motståndaren. För att ett misshandelsbrott skall anses föreligga, fordras dock, att gärningen är rättsstridig. Vid boxning måste förutsättas, att det föreligger ett samtycke från kontrahenterna, att de skola träffa varandra med slag och eventuellt också skada varandra med slag. Enligt doktrinen anses det även att rättsstridigheten bortfaller, där ett samtycke föreligger, dock ej i sådana fall, då svår kroppsskada uppkommer. Risk för att sådan skada skall uppkomma, föreligger särskilt vid professionella boxningar, vid vilka boxarna enligt nuvarande regler sakna huvudskydd och där rondantalet ibland kan uppgå ända till 15. Särskilt vid olika titelmatcher och matcher, där större penningbelopp står på spel, är matchledningen icke hägad att genast bryta matchen, då en av boxarna är i klart underläge och kanske redan mottagit upprepade hårda slag, som skadat honom, men vilka dock ej varit av den styrka, att han slagits ut. Den boxare, som är i överläge, tvingas då att överösa sin mer eller mindre försvarslöse motståndare med ytterligare hårda slag för att nå ett slutligt avgörande. Det torde vara uppenbart, att en svår kroppsskada i sådana fall kan uppstå och att en sådan match intet annat är än en svår, straffbar misshandel.»

Man kanske skall se det nttalandet mot bakgrunden av de boxningsmatcher som har anordnats i Göteborg. Får jag i det sammanhanget erinra om att den förre boxaren Ingemar Johansson i samband med justitieministerns uttalande slöt upp vid dennes sida och att han då tog avstånd från såväl professionell som amatörboxning. Enligt Ingemar Johansson var båda boxningsarterna farliga. Även om man inte tar yttran-

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

det för högtidligt så ger det dock en viss belysning av denna s. k. sport.

Socialstyrelsen har denna gång ännu inte hunnit avge sitt yttrande, men som alla vet har styrelsen tidigare sagt att boxning är misshandel. Till socialstyrelsen har emellertid inkommit ett par underremissutlåtanden som är intressanta nog. De har avgivits av läkare. I ett av dem framför den kände experten i bl. a. boxningsfrågor, doktor Boris Silfverskiöld, några synpunkter som förefaller mig omöjliga att bortse ifrån och som framför allt riktar sig till den som säger att en fördel med amatörboxningen är att man genom den kan få bort folk från gatuslagsmål.

Han säger: »När det gäller amatörboxningen har kommittén ansett att ett mildrande av matchernas hårdhetsgrad borde kunna ske utan att sportens existens blev hotad. För denna sport har anförts flera argument om vars värde jag inte önskar yttra mig. Det har bland annat i diskussioner sagts att man ersätter gatuslagsmål med boxning. Unga slagskampar kommer in i en klubb och blir påverkade av förståndiga ledare. Även om man inte kan få ordning på alla som söker sig till boxningen skulle boxningen vara till nytta. Detta fordrar emellertid en välordnad ekonomi med statsunderstöd och inkomster från attraktiva tävlingar. Ett ev. förbud skulle kunna kringgås med ökad risk för skador etc. Denna diskussion gäller väsentligen sociala faktorer och boxningsproblem som ligger utanför det neurologiska området. En synpunkt bör dock framhållas; hos en individ med asociala tendenser kan dessa tendenser tänkas bli ökade genom hjärnskador.» När man alltså säger att man skall skydda den asociala individen drar man in honom i klubbar, där han utsättes för skador som kan öka denna tendens. Jag hänvisar till de två amatörboxarna.

Ledamoten av socialstyrelsens vetenskapliga råd professor Erik Kugelberg skriver i sitt yttrande om de skärpta bestämmelser som man har talat om och

som skulle skydda mot boxningens skadeverkningar: »De föreslagna åtgärderna tillstyrkes både för amatörboxning och professionell boxning. Ur medicinsk synpunkt är det dock klart att hjärnskador ej helt kan förebyggas på detta sätt, eftersom i sporten ingår som ett viktigt moment just att åstadkomma knock-out, vilket innebär hjärnskada. Ur medicinsk synpunkt kan alltså helt naivt endast rekommenderas att förbjuda slag mot huvudet.»

Mig förefaller det märkvärdigt om kammaren skall ge anslag till en sport som justitieministern, riksåklagaren, socialstyrelsen och ett stort antal läkare har betecknat som uppenbar misshandel. I varje fall skall vi inte då i internationella sammanhang göra anspråk på att vara ett land som tar avstånd från våld, ett land som med stolthet kan säga att det vågar uttala sig om många tragiska händelser ute i världen emedan dessa föranletts av människor som hyllar våldet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation 1 a.

I detta anförande instämde herr *Tistad* (fp) och herr *Petersson, Erik Filip*, (fp) samt fru *Hamrin-Thorell* (fp).

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Debatten i dag om idrottsanslagen har kommit att till stor del koncentrera sig till boxningen, men jag vill erinra om att det ju är en mycket liten del av hela idrottsområdet, och den andra, stora, betydelsefulla delen fäster jag ännu större vikt vid, fastän jag inte har något att invända emot vad fru Segerstedt Wiberg sade nyss. Jag skall inte orda mycket om idrottens stora betydelse. Den har omvitnats så många gånger tidigare från denna talarstol, att man inte behöver tala om den ytterligare. Det finns säkert inte någon som förnekar att idrotten har en mycket stor betydelse, men vad som alltid är knappt för idrotten är anslagen. Vi

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

har från centerpartiets sida under en lång följd av år försökt att få fram ökade anslag till idrotten. Vi har väl lyckats vid vissa tillfällen, men vi har ändå inte fått så stora bidrag att vi kan säga att idrotten kan klara sina affärer, utan den dras fortfarande med stora svårigheter.

Vi har till detta års riksdag föreslagit en annan form för bidrag, nämligen anordnandet av ett idrottslotteri. Jag anser att det vore en god idé för att skaffa mera pengar till idrotten. Utskottets talesman herr Herbert Larsson har anfört att det är trångt på lotteri-marknaden, och det är egentligen det enda skäl som anförts mot ett idrottslotteri. Herr Larsson har inte i princip tagit avstånd från anordnandet av ett sådant lotteri. Jag vill framhålla att idrotten har en mycket stor goodwill. Gruppen aktiva utövare är stor, men det finns en mycket större grupp av främjare och intresserade kring idrotten, och därför bör förutsättningarna för ett idrottslotteri vara goda, därigenom att så många gärna vill gynna idrotten på olika sätt.

Det kan hända att det är svårt på lotteriemarknaden för tillfället. Det kan emellertid påvisas att Penninglotteriet år 1965 omsatte 302 400 000 kronor, medan det år 1966 såldes lotter för 304 800 000 kronor och 1967 för 334 400 000 kronor. Den sistnämnda siffran är inte helt jämförbar med de båda föregående, eftersom lottpriset ökat. Det kan emellertid förtjäna att beaktas att svenska folket 1967 gav ut ganska mycket mera pengar än året före för att köpa lotter i Penninglotteriet. I Teaterlotteriet såldes 1965 lotter för 20 miljoner kronor. 1966 uppgick försäljningen till samma belopp men 1967 hade den ökat till 22 miljoner kronor. Det är alltså inte alldeles entydigt att det skulle vara hårt på lotteriemarknaden, även om bingo och andra spelformer tagit en stor del. Med tanke på den stora goodwill som jag nämnde tidigare, finner jag det mycket sannolikt att ett idrottslot-

teri skulle utvecklas väl och ge idrotten ännu större ekonomiska resurser.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets utlåtande med den ändring däri som föreslås i reservation nr 2.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Enligt min mening är det glädjande att allt fler människor tar avstånd från boxningen som sport i den betydelse vi vill lägga i ordet. Med förhoppning har jag tagit del av justitieministerns uttalande i frågan vilket här nyligen refererades till. Med tanke på de dokumenterade skadeverkningar som boxningen så lätt leder till och den tydliga tendens i tiden till avtrubning i människornas reaktion inför våldet, vartill boxningen lämnar ett bidrag, vill jag för min del inte medverka till att detta slags »sport» i någon form stöds med statsmedel. Tidigare har jag här i kammaren röstat mot ett sådant stöd, och jag gjorde det också vid årets behandling av frågan i statsutskottet, men på grund av något misstag återfinns jag inte bland reservanterna.

Eftersom jag sålunda kommit att hänföras till utskottsmajoriteten har jag velat göra denna deklaration som en förklaring till att jag vid den kommande omröstningen kommer att stödja reservationen på denna punkt.

Häri instämde fru *Lundblad* (s).

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag hade tänkt säga några ord om boxningen, men innan jag gör det vill jag framföra några reflexioner som ger uttryck för en del rätt allvarliga funderingar jag haft på senaste tiden.

Idrotten skall ju beröra alla människor. Den skall bidra till att skapa en sund själ i en sund kropp. Den skall stimulera till en aktiv verksamhet inom så vida kretsar som möjligt. Den skall inte i första hand syfta till att skapa

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

stjärnidrottsmän, även om jag förstår det propagandamässiga värdet i deras framträdande när det gäller att sprida intresset för idrott och sport bland alla människor. Men för mig är aktivt idrottsintresse inte att sitta på läktaren vid en idrottsplats eller framför TV-skärmen och följa någon idrottstävling. För mig är det väsentliga att så många människor som möjligt kan delta i idrotten. De behöver inte utföra stjärnprestationer, utan det väsentliga för dem är att de kan utöva vad som skulle kunna kallas för motionsidrott. Idrotten är något för amatörer. Alla stora ekonomiska transaktioner i samband med idrott är avarter. Ur den synvinkeln har det köpsläende om idrottsmän som har förekommit på den senaste tiden gjort ett mycket obehagligt intryck på mig. Där har det inte varit någon svårighet att få fram mycket stora pengar. Att köpa spelare för tre kvarts miljoner kronor, som det med något av stolthet uppgavs om en förening för någon tid sedan, anser jag helt strida mot principerna för det slag av idrott som skall få anslag från staten.

Jag kan inte heller undgå att känna olust inför den omständigheten att två, kanske tre av våra på det internationella idrottsfirmamentet framträdande figurer har förekommit i så föga rekommenderande sammanhang inom den svenska kriminalvärlden. Jag är övertygad om att detta beror på tillfälligheter, och jag är övertygad om att min uppfattning om idrotten såsom den bästa av våra ungdoms- och folk rörelser, såsom den som på ett alldeles särskilt sätt skall stärka kroppen och även fostra till laganda, kamraterkänsla, rättskänsla och uthållighet, alltjämt skall vara berättigad. Jag tror att dessa positiva värden alltid skall finnas kvar hos idrotten. Jag har inte kunnat underlåta att ge uttryck för de reflexioner i denna riktning som jag har gjort under den senaste tiden.

Så vill jag säga några ord om boxningen. Herr Edström har ju initierat

och intressant behandlat boxningen ur medicinsk synvinkel. I det avseendet finns alltså inte så mycket att tillägga. Jag vill bara understryka den mycket samlade opinion från läkarhåll som existerar på denna punkt.

Jag har förut påpekat att vi i alla andra sammanhang alltid försöker att ta reda på och skydda varje enskild människa från olika skador som hon kan råka ut för i vårt samhälle; i trafiken och på andra håll. Vi försöker komma åt miljöförhållanden, och vi försöker hjälpa dem som har erhållit skador. Vi försöker göra tillvaron så dräglig som möjligt för de människor som inte har utrustats helt normalt psykiskt sett. Men när det gäller boxningen, som vi vet kan åstadkomma skador på centrala nervsystemet och medföra en sådan avtrubning av de psykiska funktionerna, vill vi inte vara med om att sätta stopp för skadorna. Vi vill t. o. m. ge statsbidrag för att boxningen skall få fortsätta.

Jag tycker de uttalanden som har gjorts av justitieministern och riksåklagaren m. fl. i dessa sammanhang är mycket glädjande.

Det sägs att boxningen skulle ha särskilt stor betydelse för vissa typer av ungdomar, som skulle få utlopp för sina aggressioner. Men måste inte detta vara alldeles beroende på den allmänna opinion i fråga om boxning som råder i ett visst land? Varför skall det behöva vara 4 000 boxare i Danmark, 2 000 i Finland och 3 200 i Sverige när man har bara 150 i Norge? Det bästa vore om alla boxare skulle försvinna. Varför skall vi behöva ha så många fler än man har i Norge — norrmännen klarar sig tydligen mycket bra utan många boxare.

Ja, herr talman, jag vill sälla mig till dem som yrkar bifall till reservationen mot stöd åt boxningssporten.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Eftersom flera av de tidigare talarna nämnt mig och citerat

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

ett yttrande av mig må det vara mig tillåtet att säga några ord också i denna debatt.

Fru Segerstedt Wiberg läste in extensivt upp det uttalande jag gjorde under Nordiska rådets session i Oslo, den 19 februari. Av det framgick klart att jag kategoriskt har uttalat mig för ett förbud mot proffsboxningen. Tidningsintervjuer i det sammanhanget visar också att jag i detta avseende har fullt stöd av mina finländska och norska kolleger. Men det var endast beträffande proffsboxningen jag tillät mig att göra ett kategoriskt uttalande. När det gäller amatörboxningen sade jag — som också framgick av det citat fru Segerstedt Wiberg läste in i protokollet — att den får vi kanske fundera litet ytterligare på. Jag avsåg med detta att den av Nordiska rådet begärda utredningen just hade blivit färdig och skulle remissbehandlas. Remissbehandlingen har ännu inte slutförts, och jag är därför inte beredd att i dag ta definitiv ställning till amatörboxningens vara eller icke vara. För övrigt kommer, enligt uttalanden vid Nordiska rådets session, den danska regeringen att inbjuda till överläggningar i frågan så snart remissbehandlingen är slutförd. Därefter bör vi ta slutlig ställning.

Det är mycket möjligt att man då kommer till att även amatörboxningen skall förbjudas — kanske är detta sannolikt, det vet jag inte i dag. Men det är ett par andra omständigheter som också bör beaktas i detta sammanhang, herr talman.

Om vi vill förbjuda även amatörboxningen bör vi göra det med klara verba och inte på en sådan omväg som en bindning av ett riksdagsanslag innebär. Ett bifall till den här föreliggande reservationen skulle innebära att vi tar död på de klubbar som har enbart boxning på sitt program. Alla andra idrottsföreningar som genom inkomster i övrigt på sin rörelse, höll jag på att säga, kan klara utgifterna för sina boxningssektioner kunde fortsätta. Jag tycker in-

te att det är rätta vägen. Skall även amatörboxningen stoppas, bör det ske genom ett direkt förbud.

Ett annat skäl är att riksdagen inte bör i sådana här sammanhang detaljreglera anslagsanvändningen; den saken bör ankomma på Kungl. Maj:t och därefter Riksidrottsförbundet. Jag vill också hänvisa till att utskottsmajoriteten har sagt att det inte framkommit något som motiverar avsteg från den ståndpunkt som riksdagen tidigare intagit, att riksdagen inte lämpligen bör ge direktiv om den närmare inriktningen av det ekonomiska stödet till idrotten.

Herr talman! Av dessa två skäl ämnar jag vid den kommande voteringen rösta för bifall till utskottets hemställan.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vidhåller att om vi kan ge direktiv om användningen av ett anslag i ett fall kan vi göra det även i ett annat fall, även om det ena gången gäller ett stort belopp och andra gången ett litet belopp.

Jag måste, herr talman, uttala min förvåning över justitieministerns resonemang. Jag gör det efter att ha läst vad justitieministern sade i Nordiska rådet. Jag ber att få fråga justitieministern hur jag skall tolka hans avslutningsord i Oslo. Kan det möjligen ha blivit något fel i protokollet?

Justitieministern uttalade enligt protokollet: »Jag tycker att vi skandinaviska länder kan förena oss med Island i det förbud som detta landet sedan länge har. Jag kommer vid förhandlingarna att driva denna ståndpunkt.»

I utredningen sägs om Island: »De mest radikale regler af denne art findes i Island, hvor man ved en lov af 19. december 1956 har forbudt alle boksekampe eller opvisninger, undervisning i boksnings samt salg og benyttelse af boksehandsker og andre utensilier, som tager sigte på træning af bokserne.»

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

Detta är just vad som sker genom amatörboxningen; man tränar boxarna. Den uppfattningen anslöt sig justitieministern till. Hur kan man ge sin anslutning till ett förbud av en företeelse och samtidigt medverka till att den får anslag? För mig går det inte ihop.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Referatet av mitt anförande i Nordiska rådet är fullt korrekt. Men vi skall här skilja på nyanser. Jag säger i mitt anförande att professionell boxning skall förbjudas. Men därefter säger jag att vi bör fundera ytterligare litet grand på amatörboxningen. Och i det sammanhanget säger jag: Jag tycker att vi skandinaviska länder kan förena oss med Island... Det visar väl var mina sympatier ligger. Men av det skäl som jag förut anförde är jag inte för dagen beredd att förorda ett förbud också för amatörboxningen. Vi måste först få remissbehandlingen avslutad och de nordiska förhandlingarna i gång innan vi kan ta ställning till den frågan. Som jag förut sade: Den rätta vägen att införa ett förbud är inte att tillgripa en anslagsdirigering.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Såvitt jag förstår pläderar justitieministern för ett anslag, fastän han anser att boxningen är en form av misshandel. Justitieministern vill inte dra slutsatsen av sitt tidigare uttalande utan anser att vi skall bevilja ett anslag. Betyder det alltså att vi skall ge en verksamhet statsunderstöd till dess ett förbud mot denna verksamhet införes?

Herr LARSSON, HERBERT, (s):

Herr talman! Till fru Segerstedt Wiberg, som närmast föranledde mig att begära ordet, skulle jag vilja säga att det är amatörboxningen som vi

hela tiden i dag har diskuterat. Den professionella boxningen är, kan vi säga, inte uppe på dagordningen. Rent allmänt skulle jag också vilja slå fast att det inte är fråga om förbud eller inte i denna diskussion utan endast är fråga om huruvida man skall lämna statsbidrag till den verksamhet som Boxningsförbundet bedriver.

Eftersom man har citerat och talat om så många olika yttranden, skulle jag också vilja anföra ett citat ur Sveriges riksidrottsförbunds skrivelse, daterad den 29 februari 1968. Där tar man upp en del av de synpunkter som varit vägledande bl. a. för mitt ståndpunktstagande. »RF vill också framhålla att den aktivitet, som bedrivs inom boxningsförbundet och dess föreningar, är av sådan art och omfattning att dess värde ej bör bedömas enbart på grund av den publicitet som sker kring tävlingar. Inom föreningarna bedrivs en relativt omfattande ungdomsverksamhet som visat sig kunna engagera ungdomar, som svårigen attraheras av andra idrotter. Genom denna verksamhet får dessa ungdomar möjlighet till planmässig träning i ett idrottens kamratskap med självklar respekt för regler och bestämmelser.» Det finns ytterligare tankegångar i den skrivelsen som anknyter till det resonemang vi har fört inom utskottsmajoriteten.

Med anledning av herr Bengtsons anförande vill jag också göra ett litet förtydligande. När vi tog avstånd från motionen om ett idrottslotteri berodde det väl inte bara på att det var trångt på lotterimarknaden. Vi är allesammans medvetna om att betydligt större anslag går till idrottsrörelsen än de som här lämnas över budgeten. Det har varit diskussioner om storleken av det totala belopp som går till svensk idrottsrörelse genom olika anslag, bidrag från kommuner osv. Man har väl haft olika uppfattningar, men 400 miljoner kronor har nämnts som det sammanlagda beloppet. När man yrkade avslag på reservationens förslag var det

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

självklart av betydelse att man markerade svårigheterna på lotterimarknaden för närvarande. Jag tror personligen att om man i framtiden skulle få ett stort riksidrottslotteri, kommer det i sin tur att påverka de rent statliga anslagen. Men det finns ingen anledning att här ta upp den diskussionen, eftersom den inte har varit med i bilden.

Till sist, herr talman, skulle jag gärna vilja göra en liten korrigerig av mitt första yttrande. Jag medger att jag kanske var litet hård mot vännen Ottosson när det gällde högerns ställningstagande. Jag syftade närmast på att det hade varit angeläget om vi hade kunnat få en enhällig **uppslutning kring uttalandet**, och jag vill gärna markera att **apartheidpolitik** kanske var ett litet för hårt uttryck i debatten.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan försäkra herr Herbert Larsson, att jag vet att vi talar om anslag och inte om förbud. Men jag påpekade i mitt första anförande, att det föreföll mig vara egendomligt, att riksdagen skulle lämna anslag åt en företeelse, som myndigheter och sakkunniga ansåg vara så förråande och skadlig att de ville förbjuda den. Jag tycker att det är högst märkvärdigt att riksdagen vill göra någonting sådant.

Vill herr Larsson ha ytterligare bevis för att det inte bara är proffsboxning som jag diskuterar, utan att jag, liksom utredningen, anser att proffsboxning och amatörboxning bör bedömas tillsammans — herr Larsson kan ju säga att jag inte är sakkunnig på detta område — ber jag att få hänvisa till ett uttalande av Ingemar Johansson, som ganska väl torde känna till denna företeelse. Ingemar Johansson har i en intervju i samband med justitieministerns uttalande sagt: »Riskerna för skador

är i Sverige lika stora hos amatörerna som hos proffsen.» Han säger vidare att han hoppas att hans son inte skall bli boxare och avslutar intervjun med följande ord: »Jag klandrar ingen om det kommer ett eventuellt förbud men det bör gälla både proffs- och amatörboxning. För som jag sa förut, vem löper mest risk för skador — en vältränad proffsboxare eller en halvtränad amatör?»

Ingemar Johansson anser alltså, att den amatörboxning som herr Larsson vill uppmuntra och som tydligen även justitieministern vill ge anslag till är direkt skadlig. Kan ni få ett mer sakkunnigt utlåtande?

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Det föreföll av herr Herbert Larssons yttrande som han skulle anse, att idrotten egentligen inte har behov av mera medel, eftersom han talar om de anslag som tidigare utgick för ändamålet. Jag vill bestämt bestrida detta. Idrotten har stora svårigheter med sin ekonomi i olika avseenden. Antalet idrottsplatser är otillräckligt, anslagen till ledarutbildning är för små, och det är en hel rad uppgifter som skulle kunna utföras, om det hade funnits större ekonomiska resurser.

Jag vill framför allt säga att det är alldeles felaktigt att idrottsledare och även aktiva idrottsmän i stället för att ägna sig åt idrott ständig måste arbeta med att anordna olika tillställningar bl. a. för att få fram pengar så att man något så när skall kunna klara av sin ekonomi. Anslagen till idrotten är ingalunda tillräckliga, utan de bör ökas avsevärt, så snart det finns någon möjlighet därtill, och gärna genom anordnandet av ett idrottslotteri.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående varje

Ang. anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt därefter särskilt rörande viss del av utskottets motivering.

På särskilda propositioner bifölls vad utskottet i punkterna 1 och 2 hemställt.

I fråga om punkten 3, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle godkänna den av herr Kaijser m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Edström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 59 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Kaijser m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 47.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten 4 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Edström* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Edström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 59 punkten 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Edström* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 37.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande den del av utskottets motivering, som å s. 3 i det tryckta utlåtandet började med orden »Om internationella» och slutade med »traditionell mening» gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av densamma samt vidare på godkännande

Om rätt till skattefri avsättning av medel till omskolnings- och utbildningsfonder av den lydelse av motiveringen i denna del, som föreslagits i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på godkännande av utskottets motivering i förevarande del, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ottosson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner den del av statsutskottets motivering å s. 3 i utskottets utlåtande nr 59, som börjar med orden »Om internationella» och slutar med orden »traditionell mening», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den lydelse av motiveringen i denna del, som föreslagits i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ottosson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 102;

Nej — 19.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om rätt till skattefri avsättning av medel till omskolnings- och utbildningsfonder

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 27, med anledning av motioner om rätt till skattefri avsätt-

ning av medel för omskolning av personal m. m.

Till behandling i ett sammanhang hade bevillningsutskottet upptagit följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 122, av herr *Nyman m. fl.*, samt II: 166, av herrar *Enskog* och *Nyberg*, i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en snabb utredning av möjligheterna att låta företag skattefritt avsätta medel till särskilda fonder för personalens omskolning, omplacering och friställning;

2) de likalydande motionerna I: 376, av herr *Holmberg m. fl.*, och II: 467, av herr *Bohman m. fl.*, i vilka anhållits, att Kungl. Maj:t måtte förelägga 1968 års höstriksdag förslag om sådana ändringar i skatteförfattningarna, att företag erhöles rätt att till särskilda omställnings- och utbildningsfonder skattefritt avsätta medel, avsedda att tagas i anspråk i samband med förutsedda eller pågående strukturförändringar i företagen, särskilt i lägen då dessa förutsattes leda till friställning av arbetskraft.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen med anledning av motionerna I: 122 och II: 166 samt I: 376 och II: 467 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning av möjligheterna för företagen att skattefritt avsätta medel till särskilda omskolnings- och utbildningsfonder.

Reservation hade anförts av herrar *John Ericsson* (s) och *Einar Eriksson* (s), fröken *Ranmark* (s), herrar *Paul Jansson* (s), *Arne Pettersson* (s), *Brandt* (s) *Allard* (s), *Asp* (s) och *Andersson* i *Essvik* (s) samt fru *Holmqvist* (s), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå

- 1) motionerna I: 122 och II: 166 samt
- 2) motionerna I: 376 och II: 467.

Om rätt till skattefri avsättning av medel till omskolnings- och utbildningsfonder

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Denna kammare har diskuterat utbildning och omskolning hela förmiddagen, och alla har betygat betydelsen av dessa ting. Här föreligger nu två motionspar där man vill att företagen skall kunna avsätta vinstmedel till särskilda fonder för att därmed kunna vidareutbilda sin personal. Detta är en typisk skattefråga. Vi betonar från reservanternas sida de möjligheter som företagen har när det gäller dessa ting. Vi har dock inte ansett oss böra särskilt påpeka att de här kostnaderna som ett företag har är avdragsgilla vid beskattningen. Det framgår ju som en självklarhet, att om ett företag vill lägga ned pengar på att utbilda personal så är det avdragsgillt i skattehänseende. Men att medge skattefri avsättning till särskilda fonder inom företagen för detta ändamål har vi inte kunnat gå med på. Detta krav stämmer illa överens med majoritetens motivering, där man talar om besvärligheterna för företagen, den dåliga konkurrenskraft de har o. s. v. Det tyder ju inte på att det är lämpligt att lägga upp nya fonder. I den mån statsmakternas åtgärder inte räcker till för att nå det syfte vi alla är överens om så är det klart att företagen kan sätta in pengar om de har medel härför.

Under förmiddagen här har vi hört att staten i många olika former stöder denna utbildnings- och omskolningsverksamhet. Det finns därför enligt vårt sätt att se ingen som helst anledning att öppna möjligheter i skattelagstiftningen för att avsätta pengar till särskilda fonder för detta ändamål. Det är därför, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är — tycker jag — ett litet säreget resonemang som reservanternas för. Eftersom staten offrar stora summor på omskolning och andra åtgärder för att hjälpa de arbetslösa till

en annan bärning, så avfärdar reservanternas som en helt onödigt och närmast rent av olämplig tanke att det företag där den potentiellt arbetslöse är anställd skulle försöka säkra sin egen möjlighet till hjälp, då det behövs. Det är nämligen just att säkra den möjligheten som det gäller.

Om ett företag finner att utvecklingen kräver åtgärder som leder till friställning av en del arbetskraft, så kan företaget ordna omskolning, vidareutbildning eller vad det nu kan vara för att skapa andra utkomstmöjligheter åt den anställda och om möjligt behålla honom eller henne inom företaget alltfört eller kanske senare. De kostnader som företaget har för dessa åtgärder är som arbetskraftskostnader avdragsgilla och beskattas således icke. När inträffar situationer av det slaget om inte just vid en konjunkturedgång eller starkt ökad konkurrens då företagen, om de vill fortleva, är tvingade att rationalisera eller omstrukturera? Dessa åtgärder kan i och för sig innebära så betydande investeringskostnader för utbyggnader, nya maskiner och annat att resurser just då saknas för önskvärd omskolning eller utbildning. De relativt ringa marginaler som näringslivet numera i allmänhet måste röra sig med, vilket herr John Ericsson har understrukit, skapar ofta problem för egen fondbildning. I den mån som en sådan är möjlig är det givetvis ett problem att samtidigt använda pengar till investeringar och rationaliseringar och till förstärkt utbildning, vidareutbildning eller omskolning, som enligt utskottets mening är obestriddligen önskvärt. Det är just då som värdet av en särskild företagsfond för utbildningsverksamhet visar sig. I mer normala lägen är naturligtvis en fond för detta ändamål mindre betydelsefull än just då påfrestningen är som störst — i en konjunktursvacka med omställningskrav av stora mått.

Varför skall en sådan fond behöva uppbyggas skattefritt, frågar reservan-

Om rätt till skattefri avsättning av medel till omskolnings- och utbildningsfonder terna. Ja, varför inte? Blir det billigare för staten eller samhället över huvud taget att ta över hela ansvaret för de friställda och därigenom kanske försvara möjligheterna för företaget att genom egna åtgärder behålla en del av arbetskraften eller omskola den i syfte att ge den anställning vid samma företag senare? Är det bättre att staten betalar understöd, omskolning, flyttingskostnader osv. än att åtminstone en del av allt detta bekostas av företaget, låt vara med obeskattade fondmedel? Vi som vann lotten i utskottet har svårt att förstå ett sådant resonemang.

Låt mig tillägga, herr talman, att vi alla är väl medvetna om de betydelsefulla satsningar på det arbetsmarknadspolitiska området som Sveriges riksdag beslutat i endräkt över partierna. Det är förspild möda av reservanterna att tala om detta för att därigenom försöka visa att allt är tillräckligt bra beställt. Nej, alldeles oavsett det allmännas insatser, som vi alla värderar, vill utskottet betona att det bör vara ett statligt ekonomiskt och socialt intresse att även företagen får vidgade möjligheter att medverka just när det som bäst behövs. När utskottsmajoriteten vill säkra den möjligheten sker det också i förhoppningen att staten inte skall behöva betrakta sig som hjälpgumma med uppgift att städa upp efter företagen.

I syfte att utröna möjligheten till det arrangemang för fondbildning som utskottsmajoriteten önskar har vi föreslagit att man skall låta utreda saken. Värre än så är det inte. I den förändringens värld som vi lever i tror jag inte att man kan fortsätta med att vara så traditionsbunden att man inte ens vågar sig på en utredning om ett arrangemang som såvitt jag förstår i längden kan visa sig vara en god affär för staten trots bortfall av skattemedel för en fonduppbyggnad.

Med hänvisning till det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag kunde ha inskränkt mig till att instämma i herr Lundströms anförande, men jag vill gärna foga några synpunkter till det.

Bakgrunden till det ärende som vi nu behandlar är ju den aktuella arbetslöshetssituationen, vilken i form av anslag för olika ändamål stått på kammarens dagordning under förmiddagen. Men denna situation ger också fingervisningar för framtiden. Här gäller det en skattefråga, nämligen om rätt till skattefria fondavsättningar för omskolnings- och utbildningsändamål. Utskottets ärende ordförande har motiverat den avvisande ståndpunkt som reservanterna har intagit och därvid hänvisat till de åtgärder som vidtagits av det allmänna för att garantera den enskilde arbetstägaren social och ekonomisk trygghet under den omställningsprocess som pågår, framför allt på utbildnings- och omskolningsområdet.

I reservationen omnämnes bl. a. att det statliga stödet för företagsutbildning höjes från 2 till 3 kronor per elev och närvarotimme. Allt detta är ju i och för sig gott och väl, men det är enligt den borgerliga utskottshälftens mening inte till fyllest. Den omdaningsprocess som pågår drabbar ju arbetstagare av alla kategorier, inte bara jobbarna på verkstaden utan även folket på kontoret, där den nya datatekniken med friställning i sitt släptåg pressas fram av kostnadshänsyn.

Det är ur samhällets och de enskildas synpunkt angeläget att den friställda arbetskraften placeras om i meningsfullt arbete. Det är också angeläget att arbetstagarna ges utbildning till förekommande av friställning. Omskolningen och vidareutbildningen är de viktigaste medlen härför, och även näringslivet, företagen själva, måste medverka här.

Enligt vår mening är det särskilt viktigt att företagen själva lämnar sitt positiva bidrag. De vet ju bäst vilken omskolning som produktionslivet krä-

Om rätt till skattefri avsättning av medel till omskolnings- och utbildningsfonder. Företagen gör ju också det i ganska stor utsträckning. Vi menar att en rätt till skattefri fondavsättning för ifrågasvarande ändamål skulle vara en värdefull stimulans till egna åtgärder från företagets sida. Det är inte något direkt statligt stöd som begärs. Det är riktigt, som herr ordföranden i bevillningsutskottet sade, att kostnaden för omskolningsåtgärder till övervägande del är avdragsgilla, t. ex. när det gäller lärarlöner och dylikt, men det innersta syftet med den föreslagna fondbildningen är att företagen i goda tider skall få lägga av pengar till åtgärder i sämre konjunkturer. Vår tanke är alltså att det skulle bli en parallell till investeringsfonderna, som vi alla är så stolta över.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Jag vet inte om det är av taktiska skäl som man från utskotts-majoritetens sida i så hög grad talar om utbildning och omskolning. Vi är överens om att det är angeläget att sådana omskolning och utbildning kommer till stånd. Det är inte det vi diskuterar. Vi diskuterar om företagen skall få ytterligare en möjlighet att avsätta vinstmedel till särskilda fonder. När det skall motiveras från majoritetens sida säger man att det är väldigt tryckta konjunkturer. Vi möter motstånd på utlandsmarknaden, vår kostnadsnivå stiger, osv. Då kan man väl inte tänka sig att det just nu hos företagen kan finnas så stora överskott att de kan bilda särskilda fonder utöver de möjligheter företagen redan nu har till avskrivningar.

Jag har sagt många gånger, och kan gärna säga det en gång till, att det inte är många företag förunnat att kunna utnyttja de möjligheter till avskrivningar som nuvarande skattelagar medger.

Jag brukar ibland, och kan passa på att göra det även nu, säga att det inte

finns så värst många företag här i riket som betalar skatt för större summa än vad utdelningen uppgår till. Avdragsreglerna måste bli mer och mer sekundära. När vi numera fått avdragsregler för avsättning till investeringsfonder och annat som är ytterligt generösa. Framstötär av detta slag har intet eller ringa värde ur företagens synpunkt, och det är ju det det gäller.

Jag är den förste att erkänna att om ett företag går omkull är det inte i första hand ägaren som drabbas utan de anställda. Det har länge varit en sanning för mig, och jag vidhåller den ståndpunkten, men sådana här åtgärder kan inte resultera i större trygghet för de anställda.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag ger herr John Ericsson rätt i att sådana här anordningar med fonder för omskolningsändamål endast kan ha ett relativt begränsat värde. Den saken behöver vi egentligen inte resonera om. Det är heller inte meningen att dessa fonder skall kunna byggas ut till de dimensioner som investeringsfonderna kan ha.

Herr John Ericsson nämnde vidare att det i dagens situation inte finns så stora möjligheter att bygga upp sådana fonder. Det ger jag honom också rätt i, men jag sade uttryckligen att denna situation ger en fingervisning för framtiden. Meningen är att man under goda tider skall kunna bygga upp fonder som skall kunna tas i anspråk senare vid en nedgångsperiod. Det är alltså fråga om en beredskapsåtgärd.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande av den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr tal-

Ang. ombildning av Sveriges investeringsbank AB

mannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ericsson, John*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 69.

Ang. ombildning av Sveriges investeringsbank AB

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 23, i anledning av motioner angående ombildning av Sveriges investeringsbank AB.

Förslag om en utredning rörande utformningen av Sveriges investeringsbank AB hade väckts i vissa motioner, i vilka dessutom upptagits andra frågor rörande näringslivets kapitalförsörjning. I detta utlåtande hade bankoutskottet behandlat dessa motioner såvitt de avsåge investeringsbanken. I övriga

delar behandlades motionerna i utskottets utlåtande nr 24.

Ifrågavarande motioner voro

dels de likalydande motionerna I: 182, av herr *Holmberg m. fl.*, och II: 238, av herr *Bohman m. fl.*, vari bland annat yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att Kungl. Maj:t måtte efter utredning framlägga förslag till ombildning av Sveriges investeringsbank AB, ökade möjligheter till insyn däri samt medverkan från utomstående institutioner efter de riktlinjer, som angivits i motionerna;

dels ock de likalydande motionerna I: 657, av herrar *Dahlén* och *Bengtson*, samt II: 835, av herrar *Hedlund* och *Wedén*, vari föreslagits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära, att en parlamentarisk utredning skyndsamt måtte tillsättas för övervägande av möjligheterna att öka kapitaltillgången och underlätta näringslivets kapitalförsörjning i syfte att möjliggöra en snabbare ekonomisk tillväxt och standardhöjning i vårt land; samt att åt sagda utredning skulle uppdragas att särskilt pröva en sådan utformning av Sveriges investeringsbank AB och investeringsbanksverksamheten, att monopol och maktkoncentration så långt det vore möjligt undvekes och att verksamheten icke kunde utnyttjas i socialiserings syfte.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 182 och II: 238 samt I: 657 och II: 835, samtliga såvitt nu vore i fråga.

Reservation hade anförts, utom av annan, av herrar *Akerlund* (h), *Stefansson* (fp), *Mattsson* (cp), *Brundin* (h), *Regnéll* (h), *Berglund* (fp) och *Börjesson* i Glömminge (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 182 och

Ang. ombildning av Sveriges investeringsbank AB

II: 238 samt I: 657 och II: 835, samtliga såvitt nu vore i fråga, hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning rörande en ombildning av Sveriges investeringsbank AB m. m. enligt i reservationen angivna riktlinjer.

Herr ÅKERLUND (h):

Herr talman! I denna fråga, som gäller ombildning av Sveriges investeringsbank AB, föreligger partimotioner från samtliga borgerliga partier. Motionerna ger uttryck för väsentligen samma uppfattning om investeringsbanken och om de uppgifter ett statligt kreditaktiebolag bör ha i nuvarande ekonomiska situation. I reservationen understryks också att nya kreditkanaler och nya kreditformer är erforderliga. Särskilt viktig är frågan om hur riskfyllda och långsiktiga investeringar skall kunna komma till stånd i ett av oss önskat och stött ekonomiskt system med fri företagsamhet, privat ägande och frivilligt enskilt sparande. På den punkten är socialdemokraterna oss svaret skyldiga även efter tillkomsten av den s. k. investeringsbanken, så länge de säger sig acceptera ett privat näringsliv i en s. k. blandekonomi. Vår tro är att investeringsbanken har — låt vara till en början begränsade — socialiseringssyften, men på längre sikt medger dess konstruktion otvivelaktigt socialiseringsframstötter som vi motsätter oss. Även om avsikten skulle vara att använda investeringsbankens finansiella resurser för att obehörigt påverka näringslivets struktur, skulle vi anse det olyckligt.

Nästan all ekonomisk verksamhet i ett konkurrenssamhälle är riskfylld, varför den finansiella organisationen kan behöva utbyggas. Om ett finansföretag ges monopolställning kan det missbrukas, och det är vad vi befarar i detta fall. På olika sätt kan man enligt reservanternas samstämmiga mening komma till rätta med monopolföreteelsen. Man kan tillåta konkurrerande företag, t. ex. av det slag som skisserades i fjol och fick arbetsnamnet Näringskredit.

Man kan göra investeringsbanken till ett halvstatligt organ genom att ta in nya delägare. I första hand kan man inbjuda näringslivets och arbetsmarknadens organisationer att delta, men kretsen av delägare kan naturligtvis sträckas ut längre. Insynen kan också förbättras, varigenom konkurrenshämmande tendenser kan effektivt motarbetas.

Med den organisation och uppbyggnad investeringsbanken fått är det framför allt stora projekt som kommer i fråga för dess finansieringsinsatser. Därav följer med viss nödvändighet att små och medelstora företags finansieringsmöjligheter inte särskilt beaktas, trots deras många gånger verkligt riskfyllda verksamhet. Det är en svår brist i konstruktionen.

Alla dessa kritiska synpunkter på den s. k. investeringsbanken, vilka framfördes i huvudsak även i fjol, motiverar enligt vår mening en ändring av den nuvarande utformningen av hela idén om ett statligt kreditbolag. Med hänsyn till att företaget är bildat och med hänsyn till att tillkomsten av detsamma aldrig föregicks av en verklig utredning i alla för frågan betydelsefulla hänseenden bör en utredning nu komma till stånd, och vi påyrkar en sådan.

Jag skall också säga några ord om det förhållandet att ingen — eller kanske ingen känd — större utlåning ännu skett från investeringsbanken. Det finns väl alla skäl att tro både att det finns människor och företag, som vill låna pengar, och att en större eller mindre utlåning även kan komma till stånd, kanske redan till innevarande sommar.

Vad som emellertid inte bör glömmas bort i bilden är lånevillkoren. Varje människa, som tänker sig att ta upp ett lån, har särskilt i dessa dagar anledning att tänka på villkoren. Investeringsbankens villkor blir säkerligen inte så särskilt gynnsamma i jämförelse med vad konkurrerande finansinstitut och alternativa låneformer kan ge. Även om staten generöst nog till en

Ang. ombildning av Sveriges investeringsbank AB

början avstår från att kräva utdelning på ett aktiekapital av 630 miljoner kronor och ger en indirekt subvention av ett 60-tal miljoner kronor om året, måste lånekostnaderna ändå med tanke på de risker som skall tas av investeringsbanken bli rejält kännbara för låntagaren. Tillgängliga säkerheter kommer förvisso också att tagas i anspråk. Min personliga mening är att man alltid bör vara försiktig med sin skuldsättning. Det kan också gälla för upplåning i investeringsbanken.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr STÅHLE (s):

Herr talman! De motioner som ligger till grund för bankoutsrottets föreliggande utlåtande nr 23 angående ombildning av Sveriges investeringsbank AB, jämte den reservation som är fogad till detsamma — som här kommenterats av herr Åkerlund — finner jag ganska förvånande.

Riksdagen beslöt så sent som i fjol inrättandet av Sveriges investeringsbank AB efter en både långvarig och intensiv debatt. De delade meningarna gällde dock endast den föreslagna organisationsformen. Full enighet rådde inom utskottet och även i riksdagen att nya kreditkanaler och nya kreditformer erfordrades för att möta näringslivets expanderande efterfrågan på krediter. Om jag har uppfattat motionärerna och reservanterna rätt, förefinns denna enighet fortfarande. Om denna min tolkning är riktig, anser jag att såväl motionärerna som reservanterna har en mindre god aktning för av riksdagen nyligen fattade beslut. Enligt utskottets uppfattning borde man ha gett sig till tåls någon tid och givit bankens ledning möjlighet att i handling visa vad som kan uträttas med nu gällande bestämmelser.

I övrigt vill jag, herr talman, då frågan så ingående behandlades här i kammaren förra året, hänvisa till mo-

tiveringen i bankoutsrottets utlåtande, till vilket jag helt kort ber att få yrka bifall.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Åkerlund m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Åkerlund begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutsrottet hemställt i sitt utlåtande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Åkerlund m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Åkerlund begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 55.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. näringslivets kapitalförsörjning

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 24, i anledning av motioner angående näringslivets kapitalförsörjning m. m.

Bankoutskottet hade i sitt utlåtande nr 23 behandlat vissa motioner såvitt de avsåge Sveriges investeringsbank AB. I förevarande utlåtande behandlades i ett sammanhang dels dessa motioner i övriga delar, dels ett antal andra motioner, som likaledes innehölle förslag avseende näringslivets kapitalförsörjning.

I de likalydande motionerna I: 657, av herrar *Dahlén* och *Bengtson*, samt II: 835, av herrar *Hedlund* och *Wedén*, hade anhållits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att en parlamentarisk utredning skyndsamt måtte tillsättas för övervägande av möjligheterna att öka kapitaltillgången och underlätta näringslivets kapitalförsörjning i syfte att möjliggöra en snabbare ekonomisk tillväxt och standardhöjning i vårt land; samt att åt sagda utredning skulle uppdragas att särskilt pröva

åtgärder i syfte att stimulera det enskilda sparandet,

frågan om för den ekonomiska tillväxten nödvändig självfinansieringsgrad i näringslivet,

möjligheter att utforma kreditmarknaden på sätt som smidigare än nuvarande ordning kunde tillgodose näringslivets behov,

möjligheter att i ökad utsträckning föra medel från allmänna pensionsfonden till utnyttjande för investeringar i näringslivets uppbyggnad,

särskilda åtgärder i syfte att tillgodose de mindre företagens kapitalbehov.

Närbesläktade önskemål hade framförts i de likalydande motionerna I: 182, av herr *Holmberg m. fl.*, och II: 238, av herr *Bohman m. fl.*, vari bland annat yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att Kungl. Maj:t måtte

dels låta utreda de förutsättningar och former, under vilka allmänna pensionsfondens medel i ökad utsträckning kunde kanaliseras genom de befintliga enskilda instituten till kreditmarknaden,

dels ock beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

Frågan om utnyttjandet av allmänna pensionsfondens medel hade vidare berörts

dels i de likalydande motionerna I: 130, av herrar *Brundin* och *Lundberg*, samt II: 204, av herr *Thylén m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning rörande ändrade former för utlåning från allmänna pensionsfonden, varvid särskilt borde beaktas möjligheterna att utnyttja banksystemet för en vidgad marknadsmässig användning av pensionsmedlen,

dels ock i de likalydande motionerna I: 74, av herr *Werner*, och II: 64, av herr *Hermansson m. fl.*, vari bland annat föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära en snabb översyn av allmänna pensionsfondens placeringsreglemente.

Den i de ovannämnda motionerna I: 657 och II: 835 berörda frågan om de mindre företagens kapitalförsörjning behandlades ytterligare

dels i de likalydande motionerna I: 666, av herr *Axel Kristiansson m. fl.*, och II: 849, av herr *Sjönell m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag om inrättandet av ett emissionsinstitut, avsett att tillhandahålla riskvilligt kapital till mindre och medelstora företag, som icke själva hade tillgång till aktie- och obligationsmarknaden,

dels ock i de likalydande motionerna I: 667, av herr *Johan Olsson*, och II: 846, av herr *Sjönell*, vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag i syfte att underlätta kapitalanskaffningen för mindre och medelstora företag och att därvid särskilt måtte

Ang. näringslivets kapitalförsörjning

uppmärksammas familjeföretagens speciella problem bland annat i samband med generationsskiften.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte avslå följande motioner, nämligen

a) I: 657 och II: 835, såvitt nu vore i fråga;

b) I: 182 och II: 238, såvitt nu vore i fråga;

c) I: 130 och II: 204;

d) I: 666 och II: 849; samt

e) I: 667 och II: 846;

B. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 74 och II: 64, såvitt nu vore i fråga.

Reservation hade avgivits av herrar *Åkerlund* (h), *Stefanson* (fp), *Mattsson* (cp), *Brundin* (h), *Regnéll* (h), *Berglund* (fp), *Börjesson* i Glömminge (cp) och *Löfgren* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen med bifall till följande motioner, nämligen

a) I: 657 och II: 835, såvitt nu vore i fråga;

b) I: 182 och II: 238, såvitt nu vore i fråga;

c) I: 130 och II: 204;

d) I: 666 och II: 849; samt

e) I: 667 och II: 846,

hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt parlamentarisk utredning av frågor rörande näringslivets kapitalförsörjning i enlighet med vad reservationerna anförts.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Den snabba tekniska utvecklingen ger oss möjligheter till ökat välbefinnande och förbättrad trygghet. Nya och effektivare tillverkningsmetoder skapar förutsättningar att öka produktionen och därmed förutsättningar för en stigande levnadsstandard. Till-

komsten av nya produkter skapar nya möjligheter till sysselsättning.

Denna utveckling medför emellertid även betydande omställningsproblem för näringslivet. Endast de företag som har möjlighet att anpassa sin produktion och sin försörjning till ny teknik, nya varor och nya marknader förmår överleva i denna föränderliga värld. De insatser av kapital som krävs för denna utveckling är för alla företagskategorier i dag väsentligt större än tidigare. Därför måste också en aktiv näringspolitik inriktas på att stimulera näringslivets investeringar. Tyvärr har investeringstakten i vårt land under de senaste åren inte fått den omfattning som situationen kräver. Industrins investeringar har stagnerat.

Det är en av orsakerna till att produktionstillväxten i det svenska näringslivet under de senaste åren varit svagare än man väntat. Det har medfört att företagsnedläggelser och driftinskränkningar har fått en större omfattning än tidigare, med sysselsättningssvårigheter som följd. En av orsakerna härtil är naturligtvis konjunkturdämpningen på den internationella marknaden, men vi menar också att en betydande orsak är att finna i den näringspolitik som förts i landet. Den har i många fall medfört att även företag med goda utvecklingsmöjligheter fått lägga ned driften. Kostnadsutvecklingen och det låga företagssparandet, samtidigt med kravet på allt större kapitalresurser, har medfört att många företag har förbrukat sina reserver. De har därigenom blivit allt ömtåligare för tillfälliga nedgångar i omsättningen. Den konjunktursvacka, som vi har, har medfört att de måst lägga ned eller skära ned sin verksamhet.

Det är av mycket stor vikt för stabiliteten inom näringslivet och för tillväxten att näringslivet bereds bättre möjligheter till konsolidering och ett ökat företagssparande. Det sägs ju så ofta i debatten att om näringslivet i alltför stor utsträckning måste låna

upp medel till investeringar följer därmed mindre riskvillighet och mindre benägenhet att satsa på nya projekt, satsa på forskning och långsiktigt utvecklingsarbete, som speciellt för ett litet men högt utvecklat industriland som Sverige är en förutsättning för framgång på den internationella marknaden.

Välkonsoliderade företag betyder enligt vår mening ökad trygghet i näringslivet. Välkonsoliderade företag har möjligheter att rida ut en konjunktursvacka i stället för att mötas av en katastrof vid en tillfällig nedgång i omsättningen. Stabil ekonomi ger längre tidsfrist för omställning av produktion och bättre möjligheter till anpassning av verksamheten vid förändringar inom branschen till ny teknik och nya marknadsförutsättningar. Företaget får också möjlighet till en lugnare avveckling av rörelsen om förhållandena så skulle kräva. Det givs då rådrum för att avveckla på ett sätt som gör minsta möjliga skada såväl för den anställda som för företagaren själv.

Reservanterna till bankoutskottets utlåtande nr 24 är medvetna om att en för hög självfinansieringsgrad kan ge en icke önskvärd trögrörlighet inom näringslivet som följd. Men vi säger också att farhågor för en sådan utveckling behöver man inte hysa i dag. Under 1960-talet har näringslivets självfinansieringsförmåga minskat mycket kraftigt, och det är utan tvekan så, att otryggheten i arbetslivet till stor del beror på att företagens ekonomiska stabilitet har minskat. Vi menar därför att en aktiv näringspolitik bör medverka till att öka företagssparandet. Vi anser också att det bör utredas hur stort företagssparandet bör vara för olika företagstyper för att den ekonomiska tillväxten i landet skall främjas.

Över huvud taget är det nödvändigt att på olika vägar stimulera det enskilda sparandet för att vidga kapitaltillförseln såväl till näringslivet som till nödvändiga offentliga investeringar. Vi

Ang. näringslivets kapitalförsörjning

har i vårt land ett relativt högt bruttosparande. Det utgör ungefär en tredjedel av den totala nationalprodukten. Men vi menar att det bör vara möjligt att genom lämpliga åtgärder ytterligare stimulera sparandet och framför allt då det enskilda sparandet. Det bör vara möjligt att få till stånd en bättre balans mellan det s. k. kontraktbundna sparandet, sådant det framför allt kommit till uttryck i AP-fondernas tillväxt och mellan det enskilda sparandet. AP-fonderna dominerar redan nu kreditmarknaden, och deras betydelse växer i rask takt.

Vi menar att regeringen satsar ensidigt på det offentliga sparandet. En av anledningarna är att regering och myndigheter på så sätt vill få ökade möjligheter att styra kapitalströmmarna och därigenom också få vidgat inflytande över den privata företagsamheten. En stimulans av det enskilda sparandet skulle ge ökade resurser för investeringar, och man skulle även skapa en motvikt mot den ensidiga satsningen på det offentliga sparandet. I centerparti-folkpartimotionerna, I: 657 och II: 835, har liksom tidigare föreslagits olika åtgärder för att stimulera det enskilda sparandet. En metod som man kan ta upp i en utredning är skattemässig premiering för att stimulera sparandet, men det är av ännu större betydelse att man för en fastare och mera målmedveten kamp mot inflationen. Det är ofrånkomligt att en sådan penningvärdeförsämring som vi haft under de senaste åren påverkat hushållssparandet i negativ riktning. En metod är också att emittera statliga och värdefasta obligationer till målsparare. Genom denna sparform skulle många småsparare få ett skydd mot inflationen.

Oppositionspartiernas krav på en mera aktiv näringspolitik har också under en lång följd av år innefattat en förbättrad kreditförsörjning för näringslivet. Den avtagande lönsamheten, den minskade självfinansieringen inom fö-

Ang. näringslivets kapitalförsörjning

retagen tillsammans med de ökade investeringar som den tekniska utvecklingen kräver ställer i dag helt andra och större anspråk på vår lånemarknad än bara för några år sedan. Därtill kommer att AP-fonderna får en allt större dominans för kreditförsörjningen.

Från oppositionen har vi vid flerfaldiga tillfällen framhållit detta och även framhållit att trygghet inom näringslivet, trygghet för sysselsättning, också kräver att vi har en väl fungerande lånemarknad, en kreditmarknad som anpassas till utvecklingen i fråga om behov av kapital, i fråga om inriktningen av de investeringar, som måste göras, men även i fråga om kapitalflödet och kapitalmarknadens struktur. Vi har menat att vår lånemarknad är alltför bunden i stela former, som tillkommit i en tid när helt andra anspråk ställdes på kreditförsörjningen och när vi inte hade det tillflöde till kreditmarknaden som vi har i dag.

Det måste skapas nya och vidgade möjligheter att kanalisera AP-fondernas medel till näringslivet. Det bör t. ex. vara möjligt att i större utsträckning än vad som nu är fallet använda bankerna som mellanled i denna kreditförmedling. Bankernas stora spridning över landet och den lokalkännedom som de besitter bör utnyttjas även i fråga om att kanalisera AP-pengarna till företagen. Den vägen är inte minst av betydelse för de mindre företagens kreditförsörjning. Man bör t. ex. kunna ge bankerna möjligheter att låna i pensionsfonden mot förlagsbevis.

Vi anser också att företagens återlånerätt skall vidgas, men det ärendet blir ju föremål för en speciell behandling senare i dag.

I vår reservation framhålls också det nödvändiga i att kreditmarknaden bringas att fungera mera effektivt genom en liberalisering av de bestämmelser som nu gäller för våra kreditinstitut. De rigorösa krav på realsä-

kerheter som gäller på vår kreditmarknad binder ofta kreditbedömningen på ett otidsenligt sätt, som inte alltid främjar progressiva företag. Framför allt har vår banklagstiftning försvårat kreditmöjligheterna för nystartade eller snabbt expanderande företag, som inte hunnit med att bygga upp de realsakerheter som krävs för lån.

Jag är på det klara med att bankerna i mycket stor utsträckning i sin kreditbedömning tar hänsyn till företagarens skicklighet och företagets framtidsutsikter. Men ändå har de formellt varit bundna till bestämmelser om realsakerhet. Vidare bör bankerna i större utsträckning än nu få rätt att lämna långfristiga, tidsbestämda lån som ger företaget bättre förutsättningar att planera sina investeringar på lång sikt.

Här har nu kreditinstitututredningen lagt fram vissa förslag, som innebär förbättringar i dessa av mig berörda avseenden, men vi anser att det krävs ytterligare överväganden beträffande nya inlåningsformer för kreditinstituten, nya kreditformer, en bättre fungerande aktiemarknad osv. Kreditinstitututredningens prövning var för övrigt av utslutande teknisk natur. Vi menar att det som nu behövs är en förutsättningslös bedömning av det samhällsekonomiska behov som kreditmarknaden skall tillgodose för att främja en tillväxt inom samhällsekonomin. Detta är inte minst av vikt för de mindre och medelstora företagen som har sina alldeles speciella kreditproblem, men, herr talman, eftersom det antagligen redan nästa vecka i denna kammare kommer en debatt om de mindre företagens förhållanden, skall jag icke i dag närmare beröra dem.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåandet avgivna reservationen, i vilken hemställs om en skyndsamt parlamentarisk utredning av frågor rörande näringslivets kapitalförsörjning.

Herr PALM (s):

Herr talman! Trots att herr Stefanson mycket ambitiöst har gått igenom hela sitt anförande, skall jag inte ge mig in på ett lika långt resonemang. Det finns annars mycket att replikera med anledning av vad han här sade, men det är framför allt ett ord som jag fäste mig vid och det var när han tog uttrycket »katastrof» i sin mun.

I detta fall finns det något gemensamt för närvarande hos den borgerliga oppositionen och hos kommunisterna, som sprider något slags katastrofteori i anslutning till vårt näringslivs utvecklingsmöjligheter och när man under det senaste vinterhalvåret har talat om de höga arbetslöshetsiffrorna. Det finns vissa paralleller att dra i det avseendet. Med anledning av herr Stefansons utmålning beträffande företagsnedläggelserna och företagens svårigheter att åstadkomma en självfinansiering vill jag bara erinra om den redogörelse, som förekom i tidningen Af-färsvärlden för inte så länge sedan, där det talades om att vi under fjolåret hade ungefär 200 nedlagda företag men fick i stället 700 nya industrier.

Jag skall inte förlänga överläggningarna här i kammaren med att återge hela artikeln, men däremot vill jag inte undanhålla, i varje fall kammarens protokoll, vad Skandinaviska bankens chef Lars-Erik Thunholm helt nyligen sade vid Skandinaviska bankens årsstämma i slutet av mars månad beträffande självfinansieringsmöjligheterna. Jag tar upp det därför att dessa frågor har diskuterats så mycket. Eftersom Thunholm har nämnts som en av de många män man har haft tankarna på för en eventuell borgerlig regering, är det alltid intressant att höra vad han har att säga. Han sade så här: »Det är på modet i dag att vara pessimistisk när man diskuterar företagsfinansieringens problem och säga att vi inte har möjligheter att inom landet finansiera de väldiga behov som måste till för att garantera vårt näringslivs fort-

Ang. näringslivets kapitalförsörjning satta utveckling och stärka dess konkurrenskraft.»

Han fortsatte: »Den enastående industriella, ekonomiska och sociala utveckling vi har bakom oss har i stort sett kunnat åstadkommas utan att vi har anlitat utländska kapitalkällor. Jag tror inte finansiella problem skall stå i vägen för den fortsatta utvecklingen.»

Herr Thunholm förmodade visserligen — fortfarande enligt referatet i Dagens Nyheter — att självfinansieringen skulle komma att spela en mindre roll i framtiden men ansåg att man samtidigt skulle komma ihåg att vi i dag hade en bättre fungerande både lång och kort lånemarknad. På det området fann han att bankerna hade en allt viktigare roll att spela och även kapacitet att göra ökade insatser.

Det är en betydligt lugnare beskrivning som hr Thunholm har gett i jämförelse med vad de borgerliga reservanterna har sökt dra i gång.

Jag skall inte bli mångordig, utan endast ta upp de rent konkreta saker som har berörts i reservationen. Vid läsning av reservationen, fäster man sig särskilt vid att reservanterna svarar sig själva gång efter annan. Man har egentligen inga angreppspunkter beträffande regeringspolitiken utan det är ett mycket allmänt resonemang som förs.

För det första talar reservanterna om att man vill åstadkomma sparstimulerande åtgärder. Det är ju en fråga som närmast hör hemma i bevillningsutskottet.

För det andra talar man om företagens självfinansiering, och där vill jag erinra om den debatt, som fördes i fjol när vi här i riksdagen beslutade att inrätta den statliga investeringsbanken. Vid det tillfället framhölls det från vårt håll att man hade anledning vara uppmärksam på att en sjunkande självfinansieringsgrad kan medföra en negativ effekt beträffande företagets investeringsvilja. Men å andra sidan sade

Ang. näringslivets kapitalförsörjning

vi, att en ökning av självfinansieringsmöjligheterna kunde innebära att företagsvinsterna expanderade på bekostnad av lönerns andel av produktionsresultatet. En sådan utveckling kan vi inte acceptera ur ren fördelningspolitisk synpunkt.

Därför har vi sagt att självfinansieringsfrågan framstår som en mycket central avvägningsfråga, och det har också sagts i mittenpartimotionen, som märkligt nog varnar för en alltför hög självfinansieringsgrad som skulle kunna medverka till en trög-rörlighet i näringslivet. Detta är ungefär samma synpunkter som vi har i sakfrågan i dessa sammanhang.

Utöver tillkomsten av Sveriges investeringsbank föreligger nu också kreditinstitututredningens betänkande om samordnad banklagstiftning, som föreslagit att samtliga bankinstitut får ett gemensamt regelsystem, som bl. a. innebär väsentligt utvidgade möjligheter att lämna kredit utan särskild säkerhet samt borttagande av begränsningar i fråga om tillåtna utlåningsformer, som nu gäller för vissa bankinstitut. Även en ökad möjlighet för emissioner på aktiemarknaden behandlas i betänkandet, och vi har fått besked om att en proposition är att vänta i denna fråga till höstriktsdagen. Den frågan torde för övrigt komma att behandlas i bankutskottet, och då finns det ju möjlighet att i vanlig ordning avlämna motioner.

Den tredje konkreta fråga som tas upp i reservationen gäller utlåningen från allmänna pensionsfonden. Där vill vi hänvisa till tabellen på s. 8 i utskottets utlåtande. Det är en sammanställning som ger en god bild av hur AP-medlen kommer till användning. Det finns därför ingen anledning att ta upp kammarens tid med dessa spörsmål. Som bekant väntas en utredning bli tillsatt som skall syssla med AP-fondernas förvaltning, och utskottet erinrar i sin skrivning vidare om att det också kommer att prövas, i vilken utsträckning fonden skall vara direkt engagerad i

vissa ekonomiska sammanhang. Det kan ju ge mycket intressanta aspekter på de här uppgifterna.

För det fjärde tar man i reservationen upp de mindre och medelstora företagens kapitalförsörjning. Den frågan har varit uppe vid åtskilliga tillfällen, men i år har den flyttats fram ytterligare ett steg. Här vill jag hänvisa till propositionen nr 61 vid årets riksdag, som tar upp företagareföreningarnas fortsatta verksamhet och som medger en viss utvidgning av det kreditstöd som förmedlas av dessa föreningar. I samband med behandlingen av propositionen om den statliga investeringsbanken i fjol framgick, att utlåningskapaciteten från AB Industrikredit och AB Företagskredit inte ianspråktagits fullt ut. Sedan dess har förutsättningar skapats för utvidgning av AB Industrikredits utlåningskapacitet med en halv miljard kronor redan innan motionen väcktes, och jag vill dessutom hänvisa till utskottets skrivning, där det sågs att ytterligare förslag som har betydelse för de mindre och medelstora företagen är att vänta.

Herr talman! Med dessa synpunkter vill jag yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Herr Palm tog fasta på ett ord i mitt anförande som irriterade honom. Det var när jag talade om en katastrofsituation för företagen. Men när jag sade det var det inte någon utmålning av en katastrofsituation för näringslivet i sin helhet. Jag sade att ett välkonsoliderat företag som har en tillräckligt god ekonomisk ryggrad inte möts av en katastrof — exempelvis företagsnedläggelse — som många företag nu gör vid en tillfällig konjunktursvacka eller nedgång i omsättningen. Det kan heller inte bestridas att många företag har drabbats av sådana katastrofer under de senaste åren på grund av att de icke haft tillräckligt stark ekono-

mi. Det var alltså den katastrofsituationen jag avsåg, vilket inte betyder att jag på något sätt utmålade en katastrofsituation för det svenska näringslivet.

Sedan säger herr Palm att självfinansieringsfrågan är en avvägningsfråga. Ja visst är det det. Herr Palm och jag har helt olika synpunkter på behovet av självfinansiering inom näringslivet. Men varken herr Palm eller jag är på det klara med vilken självfinansieringsgrad som är den bästa för att främja utveckling inom företagen och tillväxttakten i vår ekonomi. När man hör diskussionen kring företagssparandet så är det ofta bara allmänna spekulationer utan några fakta bakom. Vi menar att det kan vara lämpligt att i en utredning ta upp dessa frågor.

När det gäller utlåning från de allmänna pensionsfonderna så har ju näringslivet fått en rätt väsentlig del av denna. Men vi är alldeles övertygade om att man skall kunna få fram smidigare sätt att kanalisera pensionsfondernas pengar till näringslivet. Man bör här — med betryggande säkerhet för fondernas utlåning — i större utsträckning kunna använda sig av den organisation som redan finns på kreditmarknaden, nämligen bankväsendet.

De mindre företagens kapitalförsörjning tog jag inte upp. Jag vill bara säga det att de mindre företagen i det avseendet har sina speciella problem. De har en lägre självfinansiering bl. a. på grund av att de icke har kunnat göra de avskrivningar som varit nödvändiga för att möta kravet på ökat kapital vid rationalisering och mekanisering. Det beror bl. a. på att deras tidigare produktionsutrustning inte har givit underlag för tillräckligt stora avskrivningar, men det beror också på den låga lönsamhetsgraden. Dessa mindre företag behöver ett tillskott av riskvilligt kapital, och jag tror personligen att företagareföreningarna här har en mycket stor uppgift att fylla. Jag tycker att den proposition som framlagts beträffande företagareföreningarna är positiv.

Ang. näringslivets kapitalförsörjning

Men jag menar också — fast nu kommer vi in på ett ämne som vi skall diskutera senare — att det skall finnas metoder att koppla ihop företagareföreningarnas utredande verksamhet och kreditgivningen från andra kreditinstitut, t. ex. från AB Företagskredit, för att få ett smidigt tillvägagångssätt här.

Om det nu också är så att den nya investeringsbanken kommer att ge krediter till de mindre företagen anser jag också här att det är nödvändigt med en hopkoppling av företagareföreningarnas verksamhet och investeringsbanken. Jag tror nämligen inte investeringsbanken kommer att bygga upp en så omfattande organisation som behövs för att ge krediter åt alla de progressiva företag som man vill satsa på.

Herr PALM (s):

Herr talman! Bara ett par ord som replik till herr Stefanson.

Det är ganska intressant att ha följt det som har sagts och skrivits i det här sammanhanget på borgerligt håll. När det gäller återlåningsrätten från AP-fonderna hade vi tillfälle att i fjol, när vi behandlade investeringsbanken, erinra om att de borgerligas bud 1959 — när ATP-systemet beslutades — var att 80 procent omedelbart skulle återföras till företagen i form av återlån. Vi hade då tillfälle att erinra om att det kanske inte hade varit så klokt att följa denna borgerliga rekommendation med hänsyn till de erfarenheter vi kan dra av den ekonomiska industriella utvecklingen, de signaler vi får från andra delar av världen och de erfarenheter vi gör beträffande satsning på större enheter. Till detta kommer den strukturrationalisering som drar med sig stora ekonomiska konsekvenser. Men det borgerliga budet var 1959: 80 procent tillbaka till samma företag som inlämnat ATP-avgifter.

Detta vill jag betrakta som ett visst mått av ekonomisk ankdammsfilosofi, om vi ställer det mot bakgrunden av vad

Ang. näringslivets kapitalförsörjning

vi kan läsa i Servan-Schreibers bok *Den amerikanska utmaningen* eller i Galbraiths bok *Den nya industristaten* och andra intressanta skrifter, som ger signaler om vad som håller på att hända i sådana här sammanhang.

Jag ville också i mitt tidigare anförande erinra om att den mittenmotion, som är underskriven av herrar partiledare Wedén och Hedlund, nämner att självfinansieringsgraden inte får vara för hög, ty det kan medverka till ett trögörsligt näringsliv. Jag tog mig orådet säga att det är en uppfattning som socialdemokratin också har, och det var intressant att just de synpunkterna skulle tas upp i en motion från borgerligt håll. Dessa synpunkter ligger för övrigt ganska väl i linje med hur vi ser på det framtida industriella utvecklingsmönstret i vårt land.

Herr Stefanson nämnde om de mindre och medelstora företagen. Det är ett ämne som han ofta återkommer till både i utskottet och här i kammaren. I fjol noterade vi med stort intresse, att dessa företag inte hade utnyttjat vare sig Industrikredits eller Företagskredits utlåningskapacitet på långt när. Jag erinrar om att det har skett en ökad satsning på detta område som gör, att när det gäller att förse sig med krediter har denna typ av företag inte befunnit sig i ett sämre läge än företagsamheten i övrigt.

Ja, herr talman, detta var närmast några randanmärkingar till herr Stefansons replik.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag hade inte tänkt blanda mig i denna debatt, men herr Palms uttryck om »den borgerliga ankdammsfilosofin» stötte mig. Jag vet inte vad han menar med det. Också från hans sida finns kanske någon ankdammsfilosofi, och jag skall gärna röra om litet i den.

Om herr Palm noggrant hade läst igenom finansplanen för i år hade han sä-

kert fäst sig vid att en av de stora saker, som regeringen verkligen har bekymrat sig över, är stagnationen av näringslivets investeringar.

Vad beror då denna stagnation på? Jo, för det första beror den på att kostnaderna på sina håll blivit så höga att investeringarna inte är lönande. För det andra beror den på självfinansieringen. Ett standardargument från socialdemokratiskt håll är att det är något farligt med självfinansiering, ty den strider mot inkomstutjämningen. Den klarar man på andra sätt genom inkomstbeskattningen.

Låt oss återgå till självfinansieringen. Det har varit en tid då den inom det svenska näringslivet varit mycket högt uppdriven — 80 till 90 procent av investeringarna självfinansierades. Jag medger gärna att det var en alltför hög självfinansieringsgrad. Den har emellertid undan för undan sjunkit och är i dag nere vid 40 procent och ännu lägre.

Jag var nyligen på besök hos ett stort industriföretag, där man verkligen hade bekymmer med sina investeringar därför att man ville investera med eget riskbärande kapital, vilket är ganska naturligt. Nu hade man kommit ned i en självfinansieringsgrad av 40 procent.

När vi i fjol behandlade denna fråga här hade jag tillfälle att med förnöjelse höra Arne Geijers funderingar kring dessa ting. Han medgav att det var en olycklig utveckling när självfinansieringsgraden sjönk så långt ned som den har gjort. Och han erkände att en självfinansieringsgrad på omkring 70 procent kunde vara lämplig.

Jag ville inte underlåta att framföra detta.

Herr PALM (s):

Herr talman! När jag använde uttrycket »ankdammsfilosofi», så har jag sammankopplat det med de borgerligas tal om generell återlånerrätt, där man ser till det egna företagets lönsamhet och enbart till det. De som styrs av dessa

intressen har haft förfärligt svårt att rikta blickarna något utanför de begränsade vinstintressena inom den egna företagsamheten.

Jag nämnde här strukturfrågan som ett exempel. Jag kan nämna som exempel satsningen för den svenska varvsindustrin, som ger anledning till åtskilliga reflexioner om hur ansträngningarna att åstadkomma en kraftfull satsning och samordning på detta område möter invändningar och på sina håll kanske också motstånd. Det är den typen av industriellt tänkande som jag betecknar som en form av ankdammfilosofi — när vi känner till de enormt stora enheter som den svenska industrin är och i framtiden blir tvungen att konkurrera med.

Det var resonemang av detta slag vi förde i fjol vid denna tidpunkt, när vi talade om investeringsbanken och det stora behovet av den. När herr Gösta Jacobsson säger att vi har en låg självfinansieringsgrad, kan jag nämna att exempelvis Japan ligger på en internationellt sett mycket låg självfinansieringsgrad. Ändå har det landet haft en synnerligen expansiv industriell utveckling. Detta resonemang förde vi för ett år sedan och det är lika aktuellt i dag som det var då.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Herr Palm refererade Servan-Schreiber. Om herr Palm har läst hans bok Den amerikanska utmaningen bör han där också ha klart för sig Servan-Schreibers åsikt beträffande självfinansieringen. Denne säger nämligen i sin bok att självfinansieringen hos amerikanska företag på europamarknaden är dubbelt så hög som hos motsvarande europeiska företag. Han drar därav den slutsatsen, att de amerikanska företagen har mycket större möjligheter att satsa på forskning och utveckling och detta är en av orsakerna till det teknologiska gap som han talar om.

Ang. näringslivets kapitalförsörjning

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 24 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 56.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Ang. återlån från allmänna pensionsfonden

Därefter bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i punkten B.

Ang. återlån från allmänna pensionsfonden

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 25, i anledning av motioner angående återlån från allmänna pensionsfonden.

Frågan om ändrade regler för återlån ur allmänna pensionsfonden hade upptagits

dels i de likalydande motionerna I: 73, av herr *Karl-Erik Eriksson*, och II: 108, av herr *Westberg m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om förslag till sådan ändring av reglementet för allmänna pensionsfondens förvaltning, att

1. arbetsgivare erhöles möjlighet att för återlån få utnyttja de ATP-avgifter, som inbetalats under loppet av de fem senast förflutna åren,

2. återlån finge ske upp till 75 procent av inbetalda avgifter och

3. amorteringstiden för betalning av lånen utsträcktes till 20 år;

dels ock de likalydande motionerna I: 185, av herr *Ottosson m. fl.*, och II: 241, av herr *Nordgren m. fl.*, vari anhallits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa,

1. att förslag till sådan ändring av reglementet för allmänna pensionsfondens förvaltning, att arbetsgivare erhöles möjlighet att för återlån få utnyttja de ATP-avgifter, som inbetalats under loppet av de fem senast förflutna åren, och att återlån finge ske upp till 75 procent av inbetalda avgifter, snarast måtte föreläggas riksdagen,

2. att en utredning måtte tillsättas rörande utsträckande av amorteringstidens längd för återlån till 20 år.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen i anledning av motionerna

I: 73 och II: 108 samt I: 185 och I: 241 hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till ändring av reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning i enlighet med vad utskottet i utlåtandet angivit.

Reservation hade anförts av herrar *Ståhle*, *Åke Larsson*, *Palm*, *Lundin*, *Franzén* i Motala, *Bengtsson* i Landskrona, *Ekström* i Iggesund och *Rask* (alla s), vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 73 och II: 108 samt I: 185 och II: 241.

Herr PALM (s):

Herr talman! Med hänvisning till vad jag sagt vid behandlingen av det föregående ärendet ber jag att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Herr HILDING (fp):

Herr talman! Eftersom herr Palm var så pass kortfattad har jag ingen anledning att tala utförligare i denna fråga utan kan med hänvisning delvis till den debatt som ägde rum under föregående utlåtande yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Palm* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Om teknisk utredning av en inkomstpolitik

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Hilding* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 59.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om teknisk utredning av en inkomstpolitik

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 26, i anledning av motioner om teknisk utredning av en inkomstpolitik.

I motionerna I: 671, av herrar *Åkerlund* och *Enarsson*, samt II: 833, av herr *Carlshamre*, hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om en teknisk utredning av en inkomstpolitik i syfte att nå stabilitet i ekonomin och förbättring av sysselsättningen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 671 och II: 833.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Åkerlund* (h), *Brundin* (h) och *Regnéll* (h), vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydel-

se, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 671 och II: 833 hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om en teknisk utredning av en inkomstpolitik i syfte att nå stabilitet i ekonomin och förbättring av sysselsättningen;

2) av herrar *Stefanson* (fp) och *Löfgren* (fp), vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr *ÅKERLUND* (h):

Herr talman! Bankofullmäktige säger i sitt remissvar över motionerna om teknisk utredning av en inkomstpolitik i syfte att nå stabilitet i ekonomin och förbättring av sysselsättningen, att med syftet att stabilisera löner och priser har fullmäktige tidigare berört den inkomstpolitiska målsättningen i yttranden 1964—1967. Fullmäktige hänvisade till då framförda synpunkter, som säges alltjämt äga giltighet.

För egen del kan jag också hänvisa till vad jag sagt tidigare år och tillägga, att ingenting har blivit bättre i fråga om inkomsterna, men sysselsättningen har blivit sämre.

Jag ber med detta att få yrka bifall till reservation 1.

Herr *LARSSON, ÅKE*, (s):

Herr talman! Den här frågan har följetongskarakter. Den har varit föremål för behandling vid 1964, 1965, 1966 och 1967 års riksdagar. Med hänsyn till att herr *Åkerlund* inte kunde prestera något nytt i frågan och då jag inte tror mig om att kunna det heller, ber jag endast att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Åkerlund* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservatio-

Ang. förslag till smittskyddslag

nen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bankokottets memorial nr 27, angående överlämnande till statsutskottet av vissa motioner, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Ang. förslag till smittskyddslag

Föredrogs änyo andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till smittskyddslag, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 16 februari 1968 dagtecknad proposition, nr 36, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) smittskyddslag,
- 2) lag om ändring i sjukvårdslagen den 6 juni 1962 (nr 242).

I propositionen hade föreslagits, att bestämmelserna om bekämpandet av smittsamma sjukdomar skulle sammanföras till en smittskyddslag, som skulle ersätta lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, epidemilagen och tuberkulosförordningen.

I förslaget skildes mellan allmänfarliga sjukdomar — motsvarande dem som nu reglerades i epidemilagen och tuberkulosförordningen — och veneriska sjukdomar.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

- 1) de likalydande motionerna I: 775, av herr *Hübinette*, samt II: 1004, av herr *Åkerlind* och fru *Heurlin*,

2) de likalydande motionerna I: 776, av herrar *Wirtén* och *Svanström*, samt II: 1003, av herrar *Ullsten* och *Sjönell*,

3) motionen I: 769, av fru *Segerstedt Wiberg*,

4) motionen II: 1001, av herr *Nilsson* i Lönsboda och herr *Ullsten*,

5) motionen II: 1002, av herr *Norrby*, samt

6) motionen II: 1005, av herr *Åkerlind* och fru *Heurlin*.

I motionen I: 769 hade yrkats, att riksdagen skulle vid antagande av förslaget till smittskyddslag däri infoga regler, som angåve på vilka allmänfarliga sjukdomar lagen skulle vara tillämplig.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen med avslag på följande motioner, nämligen

- 1) I: 776 och II: 1003, i fråga om uppräknade av vissa sjukdomar,
- 2) I: 775 och II: 1004, i fråga om 32 § förslaget till smittskyddslag,
- 3) I: 769,
- 4) II: 1001 samt
- 5) II: 1005,

mätte antaga de genom propositionen framlagda lagförslagen;

B. att följande motioner, nämligen

- 1) I: 775 och II: 1004, i fråga om uttalande om hälsokontroll av restauranganställda,
- 2) I: 776 och II: 1003, i fråga om ersättning till smittbärare, samt
- 3) II: 1002,

icke mätte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Andra lagutskottets utlåtande nr 24 angående smittskyddslag m. m. är enhälligt. Jag tänker inte framställa något ändringsyrkande, men jag vill uttala ett beklagande av att man inte velat tillgodose fru Segerstedt Wibergs yrkande i motion nr 769, att riksdagen mätte införa regler i lagen som

Om en upplysningskampanj angående alkoholens skadeverkningar

anger på vilka sjukdomar lagen skall tillämpas.

Enligt propositionen tas alltså detta inte in i själva lagtexten, utan i stället föreslås att Kungl. Maj:t skall ange det i en särskild förteckning i anslutning till lagen. Motionsyrkandet överensstämmer i sak med vad lagrådet anförde i denna del. Lagrådet förordade nämligen att man skulle bibehålla den nuvarande ordningen i motsvarande lagar. Den innebär att man i lagen uppräknar de sjukdomar som lagen gäller men med rätt för Kungl. Maj:t att förordna att lagen skall gälla även för andra sjukdomar. Det kan nämligen bli en situation som fordrar ett hastigt förordnande, och då kräver praktiska skäl att Kungl. Maj:t har den befogenheten.

Skillnaden förefaller kanske inte vara särskilt stor. Lagrådet ansåg emellertid att den nuvarande ordningen är mer tillfredsställande från rättssäkerhets synpunkt och yttrade härom: »Därigenom ges nämligen också en fingervisning om att tillägg måste avse sjukdom som i betydelse och till verkningar kan jämföras med dem som upptages i lagen, något som med hänsyn till de frihetsinskränkningar som kan bli följden icke är utan värde.»

Jag delar lagrådets uppfattning. När det gäller frihetsberövanden tror jag att det är angeläget att man såvitt möjligt anger gränsen härför direkt i lagen.

Enligt min mening har departementschefen och utskottet undervärderat skillnaden mellan de två metoderna, men det är naturligtvis omöjligt att på detta stadium av ärendet framställa något yrkande om ändring av lagtexten, så det skall jag inte göra. Jag återkommer måhända i stället till saken i ett annat sammanhang, i en motion eller på något sådant sätt.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! På utskottets vägnar vill jag helt kort och gott säga, att främst rent praktiska synpunkter avgjort utskottets ställningstagande.

Det sätt utskottet förordar är smidigare och bättre än det nuvarande. Det måste alltid finnas möjlighet att genom ett snabbt beslut inrymma oväntat uppkommande sjukdom under lagen, och då leder det nya sättet praktiskt till ett bättre resultat än den väg motionären anvisat.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av motioner om höjning av maximihastigheten för fordon med släpvagn;

nr 36, i anledning av motioner angående dels visst kungörelseförfarande i mål om vattenförorening, dels viss utredning i mål angående vattenförorening; och

nr 37, i anledning av motioner om viss översyn av reglerna för hyresgästs rätt till skadestånd.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om en upplysningskampanj angående alkoholens skadeverkningar

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av motion om en upplysningskampanj angående alkoholens skadeverkningar.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II: 546, av herr *Berglund* och herr *Hamrin* i Jönköping, hade anhallits, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära, att en upplysningskampanj om alkoholens skadeverkningar snarast måtte igångsättas enligt de riktlinjer som i motionen skisserats.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionen II: 546 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Om en upplysningskampanj angående alkoholens skadeverkningar

Reservation hade avgivits, utom av annan, av herrar *Eric Gustaf Peterson* (fp), *Kilsmo* (fp) och *Rimås* (fp) samt fru *Frænkel* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen II: 546 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att en upplysningskampanj om alkoholens skadeverkningar snarast måtte igångsättas enligt de riktlinjer som i motionen skisserats.

Herr **PETERSON, ERIC GUSTAF**, (fp):

Herr talman! Utskottsutlåtandet bygger på en motion, vari motionärerna begär en upplysningskampanj angående alkoholens skadeverkningar. De anför att de skador som har vållats av alkoholmissbruk blir alltmer omfattande. Den negativa inverkan alkoholmissbruket har på individ och samhälle har en oroväckande tendens. Skadeverkningarna är, i varje fall hittills, svårare än när det gäller narkotikamissbruket. Statistiken är alarmerande. Jag skall dock inte gå in på några siffror, ty de kan ju bli föremål för diskussion.

Jag tror emellertid, att diskussionen om narkotikan på något visst sätt skymmer det verkliga förhållandet på det alkoholpolitiska området.

Reportagen bl. a. i TV om alkoholmissbruket, särskilt bland ungdomen, har ju varit skrämmande. Samhället har ett stort ansvar, och samhällets insatser hittills har, kan man väl säga, visat sig vara otillräckliga. Man måste tyvärr konstatera det.

I reservation 1 föreslås liksom i motionen att man skall försöka med en samlad upplysningskampanj av stora mått, en kampanj med sikte på att sprida upplysning om alkoholens karaktär av farligt gift. Reservanternas menar att en kontinuerlig upplysningsverksamhet i nuvarande läge bör kompletteras med en särskild sådan kampanj. Sådana särskilda kampanjer har vi ju positiva er-

farenheter av, i varje fall på vissa områden i vår tid.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Häri instämde herr *Bengtson* (cp).

Herr **MÖLLER** (s):

Herr talman! Vad gäller behovet av samhälleliga insatser för upplysningar om alkoholens skadeverkningar kan det ju inte råda mer än en mening, nämligen att samhället här har ett betydande ansvar och att hittillsvarande insatser har varit otillräckliga så att det krävs större insatser.

Vi har skilt oss i fråga om medlen. Motionärerna liksom reservanternas vill nu satsa på en särskild och tidsbegränsad upplysningskampanj, medan utskottets majoritet inte tror på en sådan tillfällig kampanj utan i stället vill inrikta insatserna på en långsiktig upplysning.

Förberedelserna härför pågår också i den alkoholpolitiska utredningen, som har arbetat ett par år. Utredningen säger själv, att man ännu inte har tillräckligt underlag att ta ställning till målsättningen för en sådan verksamhet och organisationen för en sådan aktivitet. Utredningen har därför inte tagit positiv ställning till en särskild kort upplysningskampanj.

Däremot kan vi fästa uppmärksamheten på att frågan om upplysning i undervisningen beträffande alkoholfrågorna har på ett väsentligt sätt förts framåt tack vare de åtgärder som vidtagits genom skolöverstyrelsens försorg.

Jag tror att vi inte kan räkna med någon särskild effekt av en kort upplysningskampanj. Detta är verkligen ett problem av långsiktig karaktär, vi måste inrikta oss på en permanent, långsiktig upplysning. Och även om det kan fresta på bör vi rimligen avvakta den alkoholpolitiska utredningens betänkande och förslag med belysning av hela nykterhetsfrågan och alkoholproblemen på bred front.

Om en upplysningskampanj angående alkoholens skadeverkningar

Jag hemställer därmed om bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Eric Gustaf Peterson m. fl. vid utlåtan- det avgivna reservationen; och förkla- rades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja be- svarad.

Föredrogos ånyo allmänna bered- ningsutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av motioner om förbättrade ekonomiska villkor för dia- betiker; samt

nr 28, i anledning av motion om hälso- och sjukvård utomlands för svenska medborgare.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hem- ställt bifölls.

Då alla ärenden på föredragningslis- tan nu blivit behandlade, medgav kam- maren, på framställning av herr tal- mannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram- ställning angående anslag för budget- året 1968/69 till bidrag till erkända ar- betslöshetskassor samt Kungl. Maj:ts proposition angående särskilt stöd åt äldre arbetslösa m. m., i vad den hän- visats till statsutskottet, jämte motioner;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered- skapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser vissa allmänna frågor;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered- skapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom justitiedepartemen- tets verksamhetsområde;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered- skapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom utrikesdepartemen- tets verksamhetsområde;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered- skapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom försvarsdepartemen- tets verksamhetsområde;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered- skapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom socialdepartemen- tets verksamhetsområde;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered- skapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom kommunikations- departementets verksamhetsområde;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered- skapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom finansdepartemen- tets verksamhetsområde;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered- skapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom utbildningsdeparte- mentets verksamhetsområde;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered- skapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom handelsdepartemen- tets verksamhetsområde;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered- skapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom inrikesdepartemen- tets verksamhetsområde;

nr 75 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgif- ter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad avser för- svarsdepartementets verksamhetsområ- de;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1968/69 till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m.; samt

nr 82, i anledning av motioner om propagandakampanj för avsättning av svenska produkter på den svenska marknaden;

bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 19 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av motioner om en allmän arbetslöshetsförsäkring m. m.;

nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående särskilt

stöd åt äldre arbetslösa m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 14 december 1956 (nr 629) om erkända arbetslöshetskassor, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 28, i anledning av motioner om pension till äldre friställd arbetskraft m. m.;

nr 29, i anledning av motioner om sänkt pensionsålder;

nr 30, i anledning av motioner angående ändring av den s. k. 21-årsregeln i studiehjälpsreglementet;

nr 31, i anledning av motioner om ersättningen från den allmänna försäkringen för resekostnader i samband med sjukvård; samt

nr 32, i anledning av motioner om kostnadsfritt tillhandahållande av vissa läkemedel;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av motioner rörande ersättning till skogsägare på grund av storm- och snöskador;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 19 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., såvitt avser anslag till kompensation för bensinskatt till rennaringen; samt

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till byamännen i Vitsaniemi by för bestridande av rättegångskostnad jämte motioner; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 29, i anledning av motioner angående polisenämndernas arbetsförhållanden samt angående tillståndsgivningen beträffande demonstrationer.

**Interpellation ang. resultaten av förhandlingarna vid världshandelskonferensen
UNCTAD 2 i New Delhi**

Interpellation ang. villkoren för statsbidrag i samband med vistelse i semesterhem

Fru NILSSON (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! De till och med 1967 års utgång gällande reglerna för semesterhemsvistelse var utformade enligt följande: Vederbörande barnavårdsnämnd hade efter iakttagande av viss ekonomisk behovsprövning rätt att utfärda tur och returresa på järnväg, båt eller buss till av socialstyrelsen godkänt semesterhem i hela riket. Därjämte hade barnavårdsnämnden möjligheter att utöva kontrollerande verksamhet över att vederbörande verkligen reste till angivet hem. Vidare hade semesterhemsnämnderna möjlighet att efter prövning från fall till fall bevilja stipendium med varierande belopp mellan 75 och 200 kronor. Härigenom kunde vederbörande husmoder *dels* välja hem efter eget önskemål *och dels* för stipendiet skaffa kompletterande klädotrustning etc. Dessa regler har sålunda på ett fullgott sätt tjänat syftet med denna verksamhets inriktning och målsättning.

De fr. o. m. den 1.1.1968 gällande bestämmelserna innebär, att stipendie-medlen slopats samt att barnavårdsnämndens rätt att utfärda biljetter upphört. Kvar står enligt huvudregeln möjlighet att bevilja resebidrag med kostnaden på järnväg, buss eller båt från vederbörandes hemort till »det semesterhem, som sorterar under landstingskommunen och som kan anses ge sökanden bästa möjlighet till vila och rekreation. I undantagsfall bör högre belopp kunna beviljas. Så bör exempelvis kunna ske, då det anses vara särskilt värdefullt för den sökande med luftombyte eller ett speciellt miljöombyte. Bidragen bör tills vidare maximeras till 200 kronor. Resebidrag bör ej beviljas om kostnaden för tur och returresa hemorten—semesterhemmet eller annan plats för semestervistelse är 10 kronor

eller lägre» (Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor nr 203: 1967).

Enligt huvudregeln har sålunda semesterhemsnämnden numera endast möjlighet att bevilja resebidrag från sökandens hemort till semesterhem som sorterar under respektive landsting. Önskar vederbörande resa på s. k. enskilt ordnad semestervistelse eller till annat semesterhem inom riket har honsålunda att själv erlagga mellanskillnaden, såvida icke undantagsfallet luftombyte eller speciellt miljöombyte kan åberopas. Vidare har stipendiemöjligheten helt slopats.

Vid jämförelse med tidigare bestämmelser synes en försämring skett för den enskilde. Särskilt sloandet av stipendiemöjligheterna torde vara nackdel.

De tidigare reglerna har på ett tillfredsställande sätt berett husmödrarna möjlighet till en välbehövlig och välförtjänt vila och avkoppling. Samhällets strävanden bör vara att skapa ännu bättre förutsättningar i detta avseende.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Anser statsrådet att de nya villkoren för statsbidrag till resa etc. i samband med semesterhemsvistelse är utformade så att en förbättring skett för den enskilde jämfört med tidigare bestämmelser?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Interpellation ang. resultaten av förhandlingarna vid världshandelskonferensen UNCTAD 2 i New Delhi

Ordet lämnades härefter till herr MÖLLER (s), som yttrade:

Herr talman! FN:s världshandelskonferens UNCTAD 2 har avslutats efter

Meddelande ang. enkel fråga

nära två månaders förhandlingar i New Delhi. Den hade motsetts med förväntningar av de fattiga länderna, varom särskilt deras gemensamma handlingsprogram, den s. k. Algerstadgan, vittnar. Dessa förväntningar har uppenbart endast delvis infriats, och en framgångsrik utveckling av de rikare ländernas stöd till u-länderna måste få sin kontinuerliga fortsättning i skilda former, där stora globala konferenser av typen UNCTAD II endast är en — och kanske inte den mest effektiva.

Den svenska delegationen reste till New Delhi med generösa direktiv från regeringen och har tydligen satsat målmedvetet för att främja en för u-länderna gynnsam handelspolitik.

Det har emellertid på basis av föreliggande material inte varit möjligt att få en helt täckande bild av förhandlingarnas resultat vid UNCTAD II och en värdering därav. Det vore därför av värde för riksdagen att genom handelsministern få en koncentrerad redogörelse för och bedömning av konferensens överläggningar och resultat.

Med stöd av ovanstående ber jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få rikta följande interpellation:

Vill statsrådet och chefen för handelsdepartementet för kammaren lämna en redogörelse för och bedömning av

resultaten av förhandlingarna vid FN:s världshandelskonferens UNCTAD II i New Delhi?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmälades och bordlades en av herr *Eriksson, Karl-Erik*, undertecknad motion, nr 939, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 103, angående effektivisering och samordning av statens skogsföretag, m. m.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framstälts av herr *Svanström (cp)* till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet: »Avser Herr Statsrådet vidtaga snara åtgärder för att avskaffa det militära arreststraffet?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 18.11.

In fidem
K.-G. Lindelöw
/Solveig Gemert